

К.С. Опалко, І.І. Будах, Н.О. Соколовська,
Н.С. Демченко-Ясинецька, О.В. Ярова, Б.С. Гузар,
С.В. Шелін, Л.В. Макітра, В.С. Кравченко, Л.А. Осадчук

КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Рекомендовано Міністерством аграрної політики та
продовольства України як навчальний посібник для
студентів вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації
зі спеціальностей 5.03050801 “Фінанси і кредит”,
5.03050901 “Бухгалтерський облік”

Київ
"Аграрна освіта"
2014

УДК 336.146(075.8)
ББК 65.261.3я73
О 60

*Гриф надано Міністерством аграрної політики та
продовольства України (лист № 37-128-13/22508
від 26.11.2012 р.)*

Р е ц е н з е н т и :

Бекетова О.М., начальник управління Державного казначейства України у Горохівському районі Волинської області;
Івасюк М.Я., заступник начальника Уманського управління Державної казначейської служби України у Черкаській області;
Савицька О.Є., начальник Шепетівського УДКСУ Хмельницької області;
Прижило В.О., к.ек.н., **Бабій О.М.**, **Мержисвський К.В.**, викладачі Ананьївського державного аграрно-економічного технікуму;
Скопова О.С., викладач Коледжу Сумського НАУ;
Тараненко В.В., викладач ВСП “Чигиринський технікум Уманського НУС”;
Вановська Л.В., **Семенченко З.І.**, **Ніколаєва Т.О.**, викладачі Верхньодніпровського коледжу Дніпропетровського ДАУ;
Кравчук Н.І., викладач Шепетівського технікуму Подільського ДАТУ;
Книш І.І., викладач ВП НУБіП України “Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого”;
Швиркіна С.А., викладач ВСП “Василівський коледж Таврійського ДАТУ”;
Рудько О.І., викладач ВП НУБіП України “Бобровицький коледж економіки та менеджменту ім. О. Майнової”;
Гулюк Ю.С., **Нестерук Л.Й.**, викладачі Рівненського державного аграрного коледжа

Казначейська справа: навчальний посібник /К.С.Опалко, І.І.Булах, Н.О. Соколовська та ін. – К.: Аграрна освіта, 2014. – 296 с.

ISBN 978-966-2007-75-6

Розкрито сутність та принципи організації платіжної системи виконання бюджетів; системи електронних платежів, казначейське обслуговування державного та місцевих бюджетів за доходами та видатками, облік і звітність щодо виконання бюджетів, контроль у системі Казначейства України.

Висвітлено історичні аспекти становлення й розвитку національного Казначейства, його структуру та функції.

ISBN 978-966-2007-75-6

© К.С.Опалко, І.І.Булах,
Н.О. Соколовська та ін., 2014

ЗМІСТ

Передмова	6
1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	9
1.1. Історичні умови започаткування казначейства	9
1.2. Передумови створення казначейської системи в Україні ...	12
1.3. Етапи створення та розвитку Казначейства України	15
2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	21
2.1. Рівні нормативного регулювання діяльності органів Державної казначейської служби України	21
2.2. Правові засади забезпечення функціонування Казначейства	22
3. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА БЮДЖЕТНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	33
3.1. Організаційна структура Державної казначейської служби України	33
3.2. Сутність діяльності та функції Казначейства України	40
3.3. Розрахункові палати в системі Казначейства	44
3.4. Організація Бюджетного процесу в Україні та його учасники	47
4. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ	59
4.1. Сутність національної платіжної системи	59
4.2. Сутність внутрішньої платіжної системи Державної казначейської служби України	63
4.3. Економічний зміст і призначення єдиного казначейського рахунка	66
4.4. Загальна характеристика рахунків, які відкриваються в органах Державної казначейської служби України	69

4.5. Порядок відкриття реєстраційних рахунків та проведення операцій на них	71
4.6. Технічне забезпечення здійснення платежів	80
5. КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ	89
5.1. Загальна характеристика державних доходів	89
5.2. Поняття касового виконання державного бюджету за доходами	92
5.3. Порядок зарахування платежів до загального фонду державного бюджету	98
5.4. Порядок зарахування платежів до спеціального фонду державного бюджету	101
5.5. Операції за платежами до бюджету, які розподіляються між загальним і спеціальними фондами, державним та місцевими бюджетами	103
5.6. Звітність про надходження коштів до Державного бюджету	105
6. КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ВИДАТКАМИ	108
6.1. Характеристика та класифікація видатків державного бюджету	108
6.2. Розпорядники бюджетних коштів	115
6.3. Реєстрація та облік зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів	119
6.4. Організація роботи щодо виконання державного бюджету за видатками	125
6.5. Здійснення видатків розпорядників бюджетних коштів ...	131
7. ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ.....	138
7.1. Характеристика державних цільових фондів	138
7.2. Порядок відрахувань та розподілу єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	140

7.3. Казначейське обслуговування коштів від приватизації державного майна	142
8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ	146
8.1. Облікова політика Казначейства України	146
8.2. Бухгалтерський облік виконання бюджетів в Україні	149
8.3. Організація бухгалтерського обліку в органах Казначейства України	155
8.4. План рахунків бухгалтерського обліку з виконання державного та місцевих бюджетів, їх будова	159
8.5. Облік доходів бюджету	165
8.6. Облік видатків бюджету	179
8.7. Характеристика звітності про виконання бюджетів	198
8.8. Порядок складання та подання звітності бюджетними установами	202
8.9. Складання та подання звітності про виконання державного бюджету органами Казначейства України	209
9. КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ	215
9.1. Зміст і призначення фінансового контролю	215
9.2. Види, форми та методи фінансового контролю	219
9.3. Органи державного фінансового контролю та їх функції ...	226
9.4. Характеристика етапів контролю	230
9.5. Бюджетні правопорушення та відповідальність за них	236
Додатки	244
Фінансовий словник казначея	279
Література	292

ПЕРЕДМОВА

Держава може виконувати свої функції та завдання, які передбачені Конституцією, за умови якщо вона розпоряджатиметься достатньою сумою бюджетних коштів.

Бюджетна система з фактичного боку забезпечує касове виконання державного бюджету за доходами та видатками, тобто проводить організацію роботи з прийому та зарахування коштів, що надходять на рахунки відповідних бюджетів, їх зберігання, видачі цих коштів на заходи, які передбачені бюджетом на рік, здійсненні обліку і складанні звітності про касове виконання бюджетів.

Уряд повинен створити таку систему виконання державного бюджету, яка б дозволяла контролювати відповідність державних доходів і видатків прийнятому закону про бюджет на рік і забезпечення рівномірного розподілу коштів.

Кожна країна залежно від своїх історичних та національних особливостей може використовувати банківську, казначейську або змішану системи касового виконання бюджетів.

Багато країн має банківську систему касового виконання бюджету. Це коли комерційні банки під керівництвом центрального (національного) банку вирішують низку питань, пов'язаних з виконанням бюджету. В основу цієї системи покладено принцип єдності каси, коли всі бюджетні кошти надходять на єдиний рахунок Міністерства фінансів або Казначейства у Центральний банк, з якого здійснюються всі витрати держави. Але використання такої системи за умови здійснення ринкових реформ, не могло протидіяти інфляційним процесам у багатьох країнах і така система управління державними ресурсами стала не ефективна, тому що:

1) касове виконання бюджетів через центральний і комерційний банки залишилося без належного контролю з боку держави;

2) у банках для бюджетних установ було відкрито безліч поточних рахунків, що давало можливість здійснювати попередній контроль за витрачанням бюджетних коштів;

3) за умов гострого дефіциту бюджетних коштів на поточних рахунках зберігались значні залишки вільних коштів.

Це був ризик їх втратити в результаті неефективного використання або ж інфляційних процесів в економіці. Усунути ці недоліки з використанням бюджетних коштів можливо було лише шляхом ефективного управління грошовими коштами. І держава стала на захист своїх фінансових інтересів шляхом створення спеціальних органів, які б контролювали витрачання бюджетних коштів. Були створені казначейства в багатьох країнах. Доведено, що це є найефективніший механізм формування і використання бюджетних коштів.

Головним призначенням національних казначейств є сприяння оптимальному управлінню державними фінансами шляхом забезпечення своєчасного та повного формування дохідної частини національних бюджетів усіх рівнів, цільового використання бюджетних коштів за одночасного зменшенні видатків на державні фінансування. І при цьому роль казначейства може бути пасивною (коли воно тільки виділяє ресурси бюджетним установам для виконання їх програм); активною (коли казначейство має право встановлювати обмеження на зобов'язання або оплату урядових видатків).

До 1995 р. в Україні застосовувалась банківська система касового виконання державного бюджету. Згідно зі ст. 48 Бюджетного кодексу України застосовується казначейська форма обслуговування державного бюджету.

Впровадження казначейської системи дає можливість ощадливо і за цільовим призначенням використовувати кошти державного бюджету; здійснювати державний контроль за бюджетними коштами; ефективно їх перерозподіляти; створює можливість для накопичення ресурсів для реалізації державної програми.

Функціонування Казначейства дозволяє на підставі чітко визначених обсягів реальних потреб найбільш раціонально проводити оптимізацію бюджетних потоків, забезпечити безперервне фінансування всіх учасників бюджетних відносин, зробити процес виконання бюджету ефективнішим.

Лише за умови чіткої та скоординованої діяльності, спрямованої на забезпечення своєчасного надходження та цільового використання державних ресурсів, органи Державної казначейської служби України зможуть вирішувати нагальні завдання бюджетної політики держави, які б відповідали логіці здійснюваних в Україні реформ.

1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

1.1. ІСТОРИЧНІ УМОВИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ КАЗНАЧЕЙСТВА

Створенню казначейства сприяли певні умови. Але на всіх етапах розвитку суспільства розвиток держави зумовлював створення структур, які б забезпечували реалізацію її основних функцій. Це була необхідність концентрації ресурсів з боку держави у зв'язку з епідеміями, війнами, здійсненням економічних реформ, зміні суспільного устрою.

Термін казначейство походить від поняття "казна", що в перекладі з англійського (The Treasury) означає скарб, цінність. Ці терміни у різних країнах мають різні тлумачення. Це можна пояснити розвитком та еволюцією з роками казни як суспільного фінансового інституту, який є частиною спадку, традицій і культури в різних державах.

У давнину казною називали будь-які запаси (домашнього начиння, дорогоцінного каміння, грошей тощо). Так, в "Арташастрі" (праця про гроші), яка була написана в Індії дві тисячі років тому, казна – це багатство держави, до якого включались детальне перерахування доходів, золото, коштовне каміння і метали, усі види сільськогосподарської продукції. У

цій праці зазначалось, що армія і казна – найважливіші інструменти в руках монархії, а тому вони повинні бути під безпосереднім контролем керівника держави.

Поняття “казна” пізніше було пов’язане тільки виключно з казенними (державними) цінностями. В енциклопедичному словнику Ф.Брокгауза казна: “Хранилище денег, драгоценностей и других материальных ценностей ханов, королей, царей, великих и удельных князей, монастырей и др.”

Сучасна економічна енциклопедія трактує казну так: “Условное обозначение нераспределенного имущества, прежде всего средств соответственного бюджета, составляющих собственность государства либо юного публично-правового образования (тоесть органа местного самоуправления). А “Казначейство – министерство финансов или специальный государственный орган, в функции которого входит составление проекта государственного бюджета и его исполнение, управление государственным долгом, а также эмиссия ценных государственных бумаг...”.

Ми можемо зазначити, що *казначейство – це місце, де зберігаються багатства країни*. Це суспільно-фінансовий інститут, який відповідає за збереження державних коштів і є їх розпорядником. Створення казни, казначейства сприяє зосередженню коштів в одних руках.

Казначейство – це самостійна організаційна одиниця, яка формує власну кадрову, господарську та інформаційно-технічну політику розвитку казначейської системи.

На Казначейство в Україні покладено виконання таких функцій:

- здійснює касове виконання державного бюджету та бюджетів місцевого самоврядування за доходами та видатками;
- організовує управління наявними коштами державного бюджету, державних позабюджетних фондів і бюджетів

самоврядування у межах видатків, установлених на відповідний період;

- здійснює контроль за цільовим спрямуванням бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі підтверджуючих документів, наданих розпорядниками бюджетних коштів;

- проводить облік касового виконання та складання звітності про стан виконання державного бюджету та місцевих бюджетів;

- здійснює облік, обслуговування та погашення зовнішнього і внутрішнього боргів держави відповідно до чинного законодавства;

- відповідно до укладених угод відкриває та обслуговує рахунки розпорядників бюджетних коштів в органах Казначейства;

- здійснює оплату рахунків за дорученням розпорядників бюджетних коштів відповідно до чинних нормативних актів. При цьому Казначейство не несе відповідальності за зобов'язаннями, прийнятими розпорядниками бюджетних коштів;

- отримує звіти про виконання кошторисів доходів і видатків від розпорядників бюджетних коштів, здійснює звірку даних обліку органів Казначейства з даними обліку розпорядників;

- здійснює у безспірному порядку стягнення належних державному бюджетові коштів по взаєморозрахунках між бюджетами;

- забезпечує роботу інформаційно-обчислювальної системи Казначейства та її взаємодію з інформаційними системами Національного та комерційних банків України, міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади, установ та організацій;

- управляє поточними залишками казначейських рахунків для отримання доходів та зарахування їх до загального та спеціального фондів державного бюджету;

-
-
- розробляє та затверджує нормативно-правові акти та єдині правила організації роботи з питань казначейського виконання бюджетів усіх рівнів, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування, кошторисів доходів та видатків бюджетних установ, відкриття рахунків в органах Казначейства;
 - здійснює роботу щодо добору, розстановки кадрів, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, забезпечує проведення єдиної державної політики з питань державної служби в органах Казначейства;
 - організовує та здійснює внутрішньосистемний контроль і аудит;
 - здійснює інші функції, передбачені чинним законодавством України.

1.2. ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Традиції Казначейства в Україні зародились ще за часів Київської Русі. Прообразом казначейства можна вважати княжу казну Ярослава Мудрого і його спадкоємців, яка слугувала сховищем матеріальних цінностей князівств. Тут також писали укази, складали грамоти, вели поточне листування.

Першим у світі конституційне визначення державної казни (військової скарбниці) зробив Пилип Орлик (1710–1742 рр.) у так званій Бендеревській конституції. Статтею 9 цієї конституції передбачалось: *“Військова скарбниця – то є державний скарб і фінанси у гетьманській державі.*

Конституцією відокремлювався державний скарб від особистих коштів гетьмана і передавався в розпорядження генерального підскарб'я. На цю посаду могла бути обрана лише людина значна й заслужена, маєтна і добросовісна”. Для

утримання гетьмана (“на ранг гетьмана”, “на булаву й особу його гетьманську”) надавалися рангові маєтності, земельні володіння. Важливі скарбничі справи вирішувались виключно на зборах старшинсько-козацької ради (парламенту).

Ключовим явищем в історії казначейства були роки Запорізької Січі (кінець XXV ст. по 3 серпня 1775 р. – Маніфест Катерини II про ліквідацію Запорізької Січі), коли більшість козаків перебувала на турецькому фронті (неподалік від гирла Дунаю). Тоді було організовано військовий скарб, до якого надходили доходи від промислової експлуатації, рибальських, мисливських угідь, земель і хуторів.

Княжа казна великих московських князів знаходилась у Кремлі, на казенному дворі (XV ст.).

У Московській Русі на початку XVIII століття стала нагальною необхідністю реформа центральних державних установ. Система особистих доручень, що видавалися у наказах, не сприяла розвитку зацікавленості у державних справах, не викликала бажання працювати над проблемними питаннями суспільства. Крім того, справи, якими займався окремий приказ, були настільки різноманітними та різнохарактерними, що викликало плутанину та уповільнення в їх вирішенні. У XVIII столітті Петро I прийняв рішення про створення колегій, які колегіально приймали як управлінські, так й інші рішення з обговорення будь-якої справи (камер-колегія, мануфактур-колегія, берг-колегія, штатс-контора).

На камер-колегію були покладені всі питання в галузі фінансів. Першим президентом камер-колегії був Дмитро Михайлович Голіцин у 1717 р. Петро I ставив перед камер-колегією завдання, які робили її органом вищого управління і контролю над усіма доходами держави. Це був прообраз сучасного Міністерства фінансів.

Але тільки контроль за доходами не задовольнив Петра I. У XVIII ст. був виданий повний регламент камер-колегії і він регулював її діяльність з 1731 до 1775 року. Із завдання володіти

інформацією та управляти усіма грошовими доходами держави “управляти” було викреслене.

Усе це вказувало на необхідність змін у фінансовому управлінні державою. Наслідком цього у 1764 році стає рішення Катерини II призначити президентом камер-колегії довірену особу імператриці – князя Б.А.Куракіна. З цього приводу видається указ, де окреслюються завдання щодо фінансового управління взагалі та камер-колегії зокрема.

Через 30 років після видання другого регламенту стало зрозуміло, що він поставив діяльність камер-колегії у вузькі рамки. Для вищого управління фінансовими справами потрібно було створити особливий орган на принципових засадах. І в 1775 році ввелось нове на ті часи міністерське начало. У губернських містах були створені казенні палати, які вирішували питання, що входили в компетенцію камер-колегій. Крім того, в обов'язки казенної палати входило суворе спостереження за тим, щоб у губерніях з населення не стягувались будь-які додаткові збори.

У 1780 році було створено два головних казначейства у Москві та Петербурзі, куди надходили доходи держави.

Але все одно сфера управління фінансами потребувала змін. І вона відбулась з приходом на трон у 1797 році імператора Павла I в 1798 році була заснована посада казначея. Фінансове управління здійснювали казенні палати під наглядом державного казначея.

8 вересня 1802 року був виданий Указ про створення міністерств. Це започаткувало нову еру вищого устрою та управління в Росії. Поряд з посадою державного казначея була заснована посада міністра фінансів.

До міністра перейшли функції управління державними фінансами, а державний казначей залишився головним рахівником країни. Отже, первинна значимість казначея була втрачена і викривлена.

Казначейство як спеціальний фінансовий орган, який відав касовим виконанням державного бюджету, було засновано 2 лютого 1821 року, коли у складі Міністерства фінансів створили департамент Державного казначейства. Під його опікою були місцеві органи – казенні палати.

Всі прибутки, зібрані органами казначейства, надходили на рахунок у Державному банку. Це було початком створення сучасного Державного казначейства.

На час жовтневих подій 1917 року департамент Державного казначейства був головним у системі Міністерства фінансів. Він розпоряджався рухом коштів, що надходили до загальних державних доходів за видатками.

З утворенням у 1922 році СРСР було створено єдиний бюджет, до якого включались бюджети союзних республік. Казначейство було ліквідовано, касове виконання державного бюджету було покладено на Державний банк СРСР.

1.3. ЕТАПИ СТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

З часу створення Державної казначейської служби України можна виділити такі основні етапи розвитку Казначейства залежно від економічної ситуації, що складалася у державі.

Жовтень 1992 р. – 1995 р.

Цей етап характеризується створенням на базі підрозділів Головного бюджетного управління Міністерства фінансів України Управління виконання державного бюджету. Це дозволило, починаючи з 1 липня 1993 р., перейти на нову систему виконання видаткової частини державного бюджету і забезпечити здійснення Міністерством фінансів України функції обліку видатків державного бюджету, яка раніше забезпечувалась банківською системою. Протягом цього періоду було розроб-

лено концептуальні засади системи Державного казначейства, які знайшли своє віддзеркалення в Указі Президента України “Про Державне казначейство України” та в Положенні про Державне казначейство України”.

Листопад 1995 р. – грудень 1997 р.

На цьому етапі на базі Управління виконання Державного бюджету України Міністерства фінансів та відповідних підрозділів місцевих фінансових органів у листопаді 1995 р. створено систему Державного казначейства, до якої увійшли Головне управління Державного казначейства України, Управління Державного казначейства в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районні (міські) відділення.

За цей час було завершено передачу функцій фінансування від галузевих управлінь Міністерства фінансів Головному управлінню Державного казначейства; впроваджено Єдиний казначейський рахунок у Національному банку країни та уповноважених комерційних банках для зарахування доходів Державного бюджету та проведення видатків, підготовлено і впроваджено порядок оплати витрат з Єдиного казначейського рахунку. Саме цей період слід вважати новим у розвитку і впровадженні казначейських принципів в Україні.

На цьому етапі відбувається також впровадження нової бюджетної класифікації щомісячного розпису видатків держбюджету; лімітування видатків бюджету; початковий етап встановлення контролю за зобов'язаннями розпорядників коштів; розповсюдження казначейських принципів контролю за видатками на установи “закритого” типу; експеримент щодо касового виконання державного бюджету за доходами паралельно з банківськими установами.

1997 рік став роком початку запровадження казначейської системи виконання державного бюджету за видатками, яка передбачала відкриття рахунків розпорядникам коштів у системі органів Казначейства.

У 1997 р. Кабінетом Міністрів України було прийнято кілька постанов: “Про впровадження казначейської системи виконання Державного бюджету” від 14.01.1997 р. № 13, “Про казначейське виконання кошторисів видатків на утримання апарату органів виконавчої влади” від 09.05.1997 р. № 437, “Про стан впровадження казначейського виконання кошторисів видатків” від 01.09.1997 р. № 963, спрямованих на перехід установ, підприємств, організацій від відомчого на казначейський принцип виконання кошторисів видатків, що значною мірою сприяло передачі функцій перерахування коштів від Центрального апарату Міністерства фінансів Державному казначейству України.

Січень 1998 р. – грудень 2000 р.

Характеризується завершенням переведення на казначейську систему виконання державного бюджету практично всіх розпорядників коштів міністерств і відомств, проведення підготовчої роботи з переведення на казначейське обслуговування силових міністерств і відомств, які мали свої особливості, що вимагало структурних перебудов у галузевій фінансовій системі. Так, наприклад, Міністерство оборони України скоротило підпорядкованість розпорядників коштів з п’яти ланок до трьох.

З лютого 1999 року було розпочато переведення на казначейське обслуговування *позабюджетних коштів* бюджетних установ та організацій. Тим самим були створені необхідні передумови для включення цих коштів до державного бюджету як це було передбачено Законом України “Про Державний бюджет України на 2000 рік”, де позабюджетні кошти включені до спеціального фонду як складова частина державного бюджету.

У цьому ж році відбулося ще дві важливі події:

- у порядку експерименту у Дніпропетровській та Черкаській областях запроваджено касове виконання місцевих бюджетів через органи Державного казначейства;

• прийнято рішення щодо необхідності удосконалення управління коштами державного бюджету шляхом надання Державному казначейству статусу учасника Системи електронних платежів Національного банку України.

Враховуючи пріоритетність завдань, Державним казначейством розроблено План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, а також фінансову звітність відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності.

З огляду на необхідність оптимізації процесу управління бюджетними коштами розроблено нову модель функціонування Держказначейства, засновану на принципах, прийнятих для банківської системи (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 15.09.1999 р. № 1721). Вхідження Держказначейства в систему електронних платежів Національного банку України, запровадження Внутрішньої платіжної системи Державного казначейства та відкриття системи кореспондентських рахунків у Національному банку України дозволяє консолідувати бюджетні рахунки на єдиному казначейському рахунку, відкритому у Національному банку України, і, відповідно, позбавитись ризиків під час зберігання бюджетних коштів. Тільки за умови створення внутрішньої платіжної системи можна забезпечити прозорість бюджетного процесу, створити цілісну систему контролю за рухом бюджетних коштів.

Таким чином, окрім уже існуючих функцій із виконання дохідної та видаткової частин бюджетів, на Держказначейство покладаються суто банківські функції, а саме: робота з клієнтами щодо банківських операцій, безпосереднє проведення платежів розпорядників коштів через Розрахункові палати органів Державного казначейства, складання щоденного балансу операційного дня Держказначейства та інших форм банківської звітності тощо.

Консолідація у 2000 році всіх коштів державного бюджету на рахунках Казначейства у Національному банку України

дозволила ефективніше здійснювати управління загальним залишком грошових ресурсів і створила передумови для розміщення тимчасово вільних коштів на фінансовому ринку. При цьому органи Держказначейства залишалися клієнтами Національного банку.

2001 р. – березень 2011 р.

2001 рік став роком зміни статусу Державного казначейства: із клієнта банку Казначейство стало учасником Системи електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ). Так, у червні 2001 року було завершено входження всієї системи Державного казначейства в Систему електронних платежів Національного банку України з виконання державного бюджету за доходами. Це значно скоротило терміни проходження платежів, збільшило обіговість бюджетних коштів, надало можливість для складання щоденної оперативної звітності з обліку доходів державного бюджету, яка до цього часу надавалась виключно НБУ на другий або третій робочий день з моменту платежу.

Запровадження розрахунків через систему електронних платежів Національного банку України (СЕП НБУ) і Єдиного казначейського рахунку (ЄКР) дає широкі можливості значно прискорити розрахунки та виконання державного бюджету на всіх рівнях, починаючи з району, акумулювати на ЄКР бюджетні кошти із наступним розподілом та перерозподілом на регіональному рівні, а також дасть змогу вести безпосередній контроль за проходженням розрахунків із бюджетом та здійснювати оперативне управління доходами на всіх рівнях.

А з 1 січня 2003 року почалося поступове переведення на казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками.

Органи казначейства мають вирішувати важливі проблеми проведення державної бюджетної політики, які відповідали би самій логіці здійснюваних в Україні реформ. Результатом еволюційного розвитку Державного казначейства України є поступове формування повнофункціональної системи, що

працює за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та звітності, яка б достатньою мірою забезпечувала прозорість виконання бюджету, а також сприяла прогресивній формі організації збору та обробки фінансової та статистичної звітності на основі використання сучасних інформаційних технологій.

Березень 2011 р. – перехід до Державної казначейської служби України

Указом Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09.12.2010 року № 1085 Державне казначейство України в березні 2011 року перейменоване в Державну казначейську службу України. Її теперішній статус визначає Положення про ДКСУ згідно з Указом Президента України від 13.04.2011 року № 460, в якому зазначено, що Державна казначейська служба України є правонаступником прав та обов’язків Державного казначейства України – урядового органу державного управління, що діяв у системі Міністерства фінансів України.

? Контрольні запитання

1. Дайте визначення казни.
2. Коли і де зародились традиції казначейства в Україні?
3. Де і коли вперше дано конституційне визначення державної казни?
4. Які функції виконувало казначейство на початкових етапах свого народження?
5. Назвіть передумови створення Казначейства України.
6. Охарактеризуйте етапи розвитку Державної казначейської служби України.

2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

2.1. РІВНІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Система нормативного регулювання діяльності органів Державної казначейської служби України представляється п'ятьма рівнями.

Рівні нормативного регулювання діяльності органів Казначейства	
<i>Перший</i>	Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон України "Про Державний бюджет України", Положення про Державну казначейську службу України та інші законодавчі акти, які регулюють бюджетні правовідносини, тобто нормативно-правові акти вищої юридичної сили
<i>Другий</i>	Укази й розпорядження Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України
<i>Третій</i>	Постанови і розпорядження Національного банку України, накази Міністра фінансів України
<i>Четвертий</i>	Інші нормативно-правові акти (інструкції, положення, вказівки)
<i>П'ятий</i>	Нормативні, методологічні та інструктивні матеріали, розроблені Головним управлінням Казначейства України

2.2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КАЗНАЧЕЙСТВА

Згідно з ст.48 Бюджетного кодексу України, в 1995 р. прийнято рішення про створення в Україні системи органів Державного казначейства, що було закріплено Указом Президента України від 27 квітня 1995 р. № 335 “Про Державне казначейство України”.

Указом Президента України “Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади” від 09.12.2010 року №1085 Державне казначейство України перейменоване в Державну казначейську службу України. Її статус визначає Положення про Державну казначейську службу України (ДКСУ) згідно з Указом Президента України від 13.04.2011 року № 460.

Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Казначейство України є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Казначейство України у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства фінансів України (далі – Мінфін України), іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України і Міністра.

Основними завданнями Казначейства України є:

- 1) внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів;
- 2) реалізація державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Казначейство України відповідно до покладених завдань:

1) здійснює через систему електронних платежів Національного банку України розрахунково-касове обслуговування розпорядників, одержувачів бюджетних коштів та інших клієнтів, операцій з коштами бюджетів, спільних із міжнародними фінансовими організаціями проектів;

2) управляє ліквідністю субрахунків єдиного казначейського рахунка;

3) за погодженням із Мінфіном України залучає на поворотній основі кошти єдиного казначейського рахунка для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України та для надання середньострокових позик місцевим бюджетам;

4) здійснює відкриття та закриття рахунків поточного бюджетного періоду, а також відкриття рахунків наступного бюджетного періоду;

5) здійснює безспірне списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду;

6) здійснює безспірне вилучення коштів із місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України;

7) здійснює повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету, за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету;

8) нараховує штрафи за неповне або несвоєчасне повернення коштів надміру сплачених податків відповідно до законодавства;

9) здійснює розподіл коштів між державним бюджетом, бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а також між місцевими бюджетами відповідно до нормативів відрахувань, визначених бюджетним законодавством, і перерахування розподілених коштів за належністю;

10) проводить взаємні розрахунки між державним бюджетом та бюджетами Автономної Республіки Крим,

областей, міст Києва та Севастополя, а також між місцевими бюджетами у порядку, встановленому законодавством;

11) веде базу даних про мережу розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, складає та веде єдиний реєстр розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;

12) веде облік бюджетних асигнувань, доводить до розпорядників та одержувачів бюджетних коштів витяг із розпису державного бюджету та зміни до нього;

13) здійснює реєстрацію та облік бюджетних зобов'язань розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і відображає їх у звітності про виконання бюджету;

14) забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності;

15) погоджує призначення на посади та звільнення з посад головних бухгалтерів бюджетних установ;

16) веде бухгалтерський облік усіх операцій з виконання державного та місцевих бюджетів;

17) зводить та складає звітність про виконання державного, місцевих і зведеного бюджетів та подає звітність органам законодавчої і виконавчої влади в обсязі та строки, визначені бюджетним законодавством. Складає та подає відповідним місцевим фінансовим органам звітність про виконання місцевих бюджетів;

18) здійснює за дорученням Міністерства України погашення та обслуговування державного боргу в національній та іноземній валютах;

19) розміщує на офіційному сайті Казначейства України квартальну та річну звітність про виконання Державного бюджету України;

20) здійснює у межах повноважень контроль за:

- веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;

-
-
- бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;
 - відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;
 - відповідністю взятих розпорядниками бюджетних коштів бюджетних зобов'язань відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);
 - відповідністю платежів узятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням;
 - дотриманням правил валютного контролю за операціями з бюджетними коштами в іноземній валюті;
 - дотриманням порядку проведення лотерей з використанням електронних систем прийняття сплати за участь у лотереї в режимі реального часу;
 - закупівлею товарів, робіт і послуг за державні кошти при здійсненні розрахунково-касового обслуговування розпорядників і одержувачів бюджетних коштів, а також інших клієнтів відповідно до законодавства;
- 21) здійснює попередження учасників бюджетного процесу про неналежне виконання бюджетного законодавства;
 - 22) зупиняє операції з бюджетними коштами та ініціює зупинення бюджетних асигнувань у разі вчинення учасником бюджетного процесу порушення бюджетного законодавства;
 - 23) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру;
 - 24) надає консультаційну допомогу учасникам бюджетного процесу з питань, що належать до компетенції Казначейства України;
 - 25) забезпечує функціонування багаторівневої інформаційно-обчислювальної системи, внутрішньої платіжної системи,

вживає заходів до захисту інформації, яка обробляється органами Казначейства України;

26) здійснює відповідно до законодавства України управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

27) здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на Казначейство України Президентом України.

Казначейство України з метою організації своєї діяльності:

1) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх здійсненням в апараті Казначейства України, його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління;

2) здійснює добір кадрів в апарат Казначейства України та на керівні посади в його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, формує кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників апарату Казначейства України та його територіальних органів;

3) контролює діяльність територіальних органів Казначейства України;

4) організовує планово-фінансову роботу в апараті Казначейства України, його територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери його управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку;

5) організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Казначейства України, його територіальних органів і підрозділів, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління;

6) забезпечує у межах повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, контроль за її збереженням в апараті Казначейства України;

7) забезпечує у межах своїх повноважень виконання завдань мобілізаційної підготовки та готовності держави;

8) організовує ведення діловодства та архіву в апараті Казначейства України відповідно до встановлених правил.

Казначейство України має право в установленому порядку:

1) відкривати поточні рахунки в іноземній валюті та рахунки для видачі готівки в Національному банку України та інших уповноважених банках;

2) розміщувати за рішенням Міністра, погодженим із Національним банком України, тимчасово вільні кошти єдиного казначейського рахунка та кошти валютних рахунків державного бюджету на депозитах або шляхом придбання державних цінних паперів;

3) складати протоколи про порушення бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу та на підставі цих протоколів у межах наданих законодавством повноважень зупиняти операції з бюджетними коштами, а також ініціювати зупинення бюджетних асигнувань;

4) списувати позички, надані місцевим бюджетам, відповідно до законодавства;

5) вимагати від посадових осіб міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій дотримання встановленого порядку казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів, ведення бухгалтерського обліку, складення звітності;

6) порушувати питання про притягнення до відповідальності за допущення порушення бюджетного законодавства згідно з законами України;

7) звертатись до суду, зокрема у разі виявлення порушень бюджетного законодавства;

8) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, зокрема на договірній основі, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади;

9) одержувати інформацію, документи і матеріали від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності та їх посадових осіб;

10) скликати наради, створювати комісії та робочі групи;

11) проводити конференції та семінари з питань, що належать до компетенції Казначейства України;

12) здійснювати у межах повноважень Казначейства України співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями, з казначейськими службами інших держав щодо вивчення досвіду роботи з організації їх діяльності та готувати пропозиції щодо впровадження такого досвіду в Україні;

13) брати участь у діяльності міжнародних організацій відповідно до міжнародних договорів, учасниками яких є Україна, а також відповідно до угод між Казначейством України та казначейськими службами інших держав за погодженням із Кабінетом Міністрів України;

14) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, зокрема урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами.

Казначейство України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення (у разі їх утворення).

Казначейство України у процесі виконання покладених на нього завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими

органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, з органами місцевого самоврядування, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також з підприємствами, установами, організаціями.

Казначейство України у межах своїх повноважень, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів і доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України, наказів Міністерства фінансів України та доручень Міністра видає накази організаційно-розпорядчого характеру, які підписуються Головою.

Казначейство України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра, та звільняє з посади Президент України.

Голова Казначейства України:

1) очолює Казначейство України, здійснює керівництво його діяльністю, представляє Казначейство України у відносинах з іншими органами, підприємствами, установами, організаціями;

2) вносить на розгляд Міністру пропозиції щодо формування державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів та розроблені Казначейством України проекти законів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України;

3) вносить на розгляд Міністру проекти нормативно-правових актів Мінфіну України з питань, що належать до сфери діяльності Казначейства України;

4) забезпечує виконання Казначейством України актів та доручень Президента України, актів Кабінету Міністрів України;

5) затверджує за погодженням з Міністром схвалені на засіданні колегії річний план роботи Казначейства України, заходи щодо реалізації основних напрямів та пріоритетних цілей його діяльності відповідно до визначених завдань;

6) звітує перед Міністром про виконання річного плану роботи Казначейства України та покладених на нього завдань, про усунення порушень і недоліків, виявлених під час проведення перевірок діяльності Казначейства України, його територіальних органів, а також про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у допущених порушеннях;

7) вносить пропозиції Міністрові щодо кандидатур на посади своїх заступників;

8) затверджує за погодженням із Міністром структуру апарату Казначейства України;

9) забезпечує виконання наданих Міністром доручень;

10) вносить Міністрові пропозиції щодо утворення у межах граничної чисельності державних службовців та працівників Казначейства України і коштів, передбачених на його утримання, а також щодо ліквідації, реорганізації Кабінетом Міністрів України територіальних органів Казначейства України, які є юридичними особами публічного права;

11) утворює у межах граничної чисельності державних службовців та працівників Казначейства України і коштів, передбачених на утримання Казначейства України, ліквідовує, реорганізовує за погодженням з Кабінетом Міністрів України та Міністром територіальні органи Казначейства України як структурні підрозділи апарату цього органу;

12) призначає на посади за погодженням із Міністром та головами відповідних місцевих державних адміністрацій, звільняє з посад керівників територіальних органів Казначейства України, призначає на посади за погодженням із Міністром, звільняє з посад заступників керівників територіальних органів Казначейства України;

13) забезпечує взаємодію Казначейства України із визначеним Міністром структурним підрозділом Мінфіну України;

14) забезпечує дотримання встановленого Міністром порядку обміну інформацією між Мінфіном України та Казначейством України та вчасність її подання;

15) призначає на посади та звільняє з посад за погодженням із Міністром керівників і заступників керівників структурних підрозділів апарату Казначейства України, призначає на посади та звільняє з посад інших державних службовців і працівників апарату Казначейства України;

16) притягає до дисциплінарної відповідальності керівників структурних підрозділів та інших працівників Казначейства України, керівників територіальних органів Казначейства України та їх заступників;

17) погоджує призначення на посади та звільнення з посад головних бухгалтерів – головних розпорядників коштів державного бюджету;

18) підписує видані в межах компетенції Казначейства України накази організаційно-розпорядчого характеру та організовує контроль за їх виконанням.

Голова Казначейства України має двох заступників, зокрема одного першого. Першого заступника та заступника Голови Казначейства України призначає на посади та звільняє з посад Президент України за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Голови Казначейства України, погоджених із Міністром.

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції Казначейства України, обговорення найважливіших напрямів його діяльності у Казначействі України утворюється колегія у складі Голови Казначейства України (голова колегії), першого заступника та заступника Голови Казначейства України за посадою, визначених посадових осіб Міністерства України. У разі потреби до складу колегії Казначейства України можуть входити керівники структурних підрозділів Казначейства України, а також в установленому порядку інші особи. Рішення колегії можуть бути реалізовані шляхом видання відповідного наказу Казначейства України.

Для розгляду наукових рекомендацій та проведення фахових консультацій з основних питань діяльності у

Казначействі України можуть утворюватися постійні або тимчасові консультативні, дорадчі органи.

Рішення про утворення та ліквідацію колегії, постійних або тимчасових консультативних, дорадчих органів, їх кількісний та персональний склад, положення про них затверджуються Головою Казначейства України.

Гранична чисельність державних службовців і працівників Казначейства України затверджується Кабінетом Міністрів України. Структура апарату Казначейства України затверджується Головою Казначейства України за погодженням із Міністром. Штатний розпис, кошторис Казначейства України затверджуються Головою Казначейства України за погодженням із Міністром України.

Казначейство України є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, власні бланки, рахунки в Казначействі України.

? Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте рівні нормативного регулювання діяльності органів Казначейства України.
2. Яким органом є Державне казначейство?
3. Що розробляє Казначейство України в межах своєї компетенції?
4. Які основні завдання покладено на Казначейство?
5. У чому полягає функціональна діяльність Казначейства?
6. У чому полягає організаційна діяльність Казначейства?
7. У чому полягає правова діяльність Казначейства?
8. Права та обов'язки Голови Казначейства.

3. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА БЮДЖЕТНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

3.1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Державна казначейська служба України (Казначейство України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України. Казначейство України є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням.

Казначейство України входить до системи органів виконавчої влади та утворено для реалізації державної політики у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів.

Трирівнева структура Казначейства України, максимально наближена до адміністративно-територіального поділу, дає змогу здійснювати казначейське обслуговування місцевих бюджетів відповідно до вимог Бюджетного кодексу України (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Загальна структура Казначейства України

Казначейська система України складається з:

а) апарату Державної казначейської служби України, яка розташовується у столиці держави і представляє її центральний рівень;

б) головних управлінь Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) обласного значення, розміщених таким чином:

- одне головне управління – в Автономній Республіці Крим;

- два головних управління – у містах Києві та Севастополі;

- 24 головних управління функціонують в областях;

в) районних, міських, районних у містах управлінь (відділень) Державної казначейської служби (УДКС), які налічують 633 одиниці, зосереджених у найважливіших місцевих адміністративних центрах.

Єдина трирівнева система, що об'єднує Казначейство України та його територіальні органи, створена для гарантування фінансової безпеки фінансово-платіжної системи України та ефективного управління ресурсами єдиного казначейського

рахунку для своєчасного та в повному обсязі виконання бюджетів усіх рівнів, підвищення оперативності проведення видатків при виконанні бюджетних програм, посилення контролю за надходженням та цільовим спрямуванням бюджетних коштів, підвищення дієвості бюджетної політики держави.

Організаційна структура Державної казначейської служби України (ДКСУ) відображена на рис. 3.2.

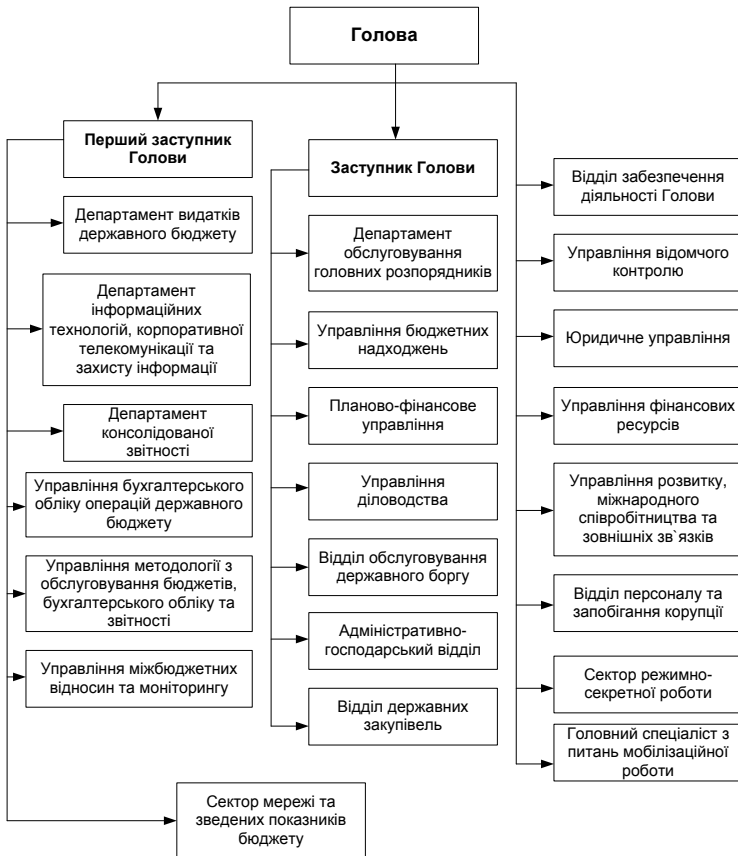

Рис. 3.2. Організаційна структура Державної казначейської служби України

Казначейство України очолює Голова, якого призначає на посаду за поданням Прем'єр-міністра України, внесеним на підставі пропозицій Міністра фінансів України, та звільняє з посади Президент України.

Голова Казначейства України здійснює керівництво його діяльністю, несе персональну відповідальність за стан справ у сфері діяльності Казначейства, визначає повноваження та розподіляє обов'язки між своїми заступниками, затверджує за погодженням з Міністром фінансів України структуру Казначейства України та його територіальних органів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, призначає на посади та звільняє з посад керівників територіальних органів Казначейства.

Головні управління Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) розташовані на всій території держави. Усі начальники казначейських управлінь звітують Голові Казначейства та начальникові ГУДКСУ. Кожне районне управління відповідає за здійснення касових операцій з виконання державного бюджету та обслуговує відповідні місцеві бюджети у своєму районі.

Для погодженого вирішення завдань, що належать до компетенції Казначейства України, обговорення найважливіших питань його діяльності утворюється колегія в кількості 11 осіб у складі *Голови Казначейства (голова колегії), його заступників за посадою та інших керівних працівників Казначейства України*. Склад колегії затверджується Головою Державної казначейської служби України. Рішення колегії втілюється у життя через постанови.

Обласне управління Державної казначейської служби України очолює начальник, який несе відповідальність за роботу всіх районних управлінь Казначейства у рамках адміністративного регіону та в межах покладених на нього функцій.

Головні управління Державної казначейської служби України (ГУДКСУ) в областях мають організаційну структуру (рис. 3.3) та здійснюють:

1. Впровадження законодавчої та нормативної бази з виконання бюджету.

2. Касове виконання Державного бюджету, а саме:

- бухгалтерський облік та звітність з проведених ними операцій;

- отримання, реєстрацію, доведення бюджетним установам асигнувань та інформації, пов'язаної з управлінням бюджетом, виписок про асигнування;

- управління бюджетними надходженнями на єдиний казначейський рахунок в НБУ, переказ коштів та проведення видатків;

- облік та звітування органам виконавчої та законодавчої влади про виконання функцій, що входять до обов'язків ГУДКСУ;

- збирання, перевірку та введення даних до інформаційної системи, а також консолідацію звітів про виконання бюджету;

- контроль за фінансовим виконанням державних програм, державних цільових фондів.

3. Виконання завдань Казначейства України.

4. Керівництво, контроль та оцінку роботи підвідомчих районних казначейських відділень РУДКСУ.

5. Управління казначейською інформаційною системою всіх казначейських органів в області.

6. Підготовку та виконання планів щодо контрольно-ревізійних перевірок підвідомчих РУДКСУ.

Штатні розписи районних (міських) управлінь затверджують начальники відповідних територіальних управлінь за погодженням з керівництвом Казначейства. Кожне управління ДКСУ очолює начальник, який відповідає за роботу, покладену на нього.

Рис. 3.3. Організаційна структура Головного управління Державної казначейської служби України на рівні області

Управління (відділення) районного Казначейства відповідальні за:

1. Впровадження та дотримання законодавчих і нормативних документів щодо виконання бюджету.

2. Касове виконання державного бюджету за видатками в межах асигнувань, передбачених державним бюджетом, забезпечення виконання загального та спеціального фондів державного бюджету за доходами, а саме:

- обліковує кошти державного бюджету, одержані на єдиний казначейський рахунок, у розрізі кодів бюджетної класифікації, розпорядників коштів, а також видатки державного бюджету;

- забезпечує отримання, реєстрацію, доведення розпорядникам бюджетних коштів, асигнувань та інформації, пов'язаної з

виконанням бюджету, а також підготовку виписок про асигнування та касові видатки;

- проводить звірку даних обліку за доходами з фіскальними органами, здійснює повернення та розмежування доходів;

- приймає від бюджетних установ заяви на платіж, проводить контроль за дотриманням лімітів видатків та здійсненням платежу;

- веде облік розпорядників коштів, яким виділяються асигнування з державного бюджету та державних позабюджетних фондів;

- отримує та перевіряє звіти розпорядників коштів та формує зведені звіти про касове виконання державного бюджету за доходами і видатками відповідно до кодів бюджетної класифікації та подає їх відповідним органам, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів до бюджету;

- проводить роботу, пов'язану зі здійсненням контролю за дотриманням чинного законодавства України з питань виконання державного бюджету, надходженням та використанням коштів позабюджетних фондів у районі;

- здійснює за поданням державної податкової інспекції повернення зайво або помилково сплачених до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів;

- здійснює заходи щодо добору, розстановки, виконання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації кадрів;

- розглядає заяви, пропозиції, скарги громадян, підприємств, установ та організацій з питань у межах своїх повноважень.

Районні та міські управління Державної казначейської служби України складаються з:

- відділу бюджетних надходжень, видатків та обслуговування розпорядників коштів та інших клієнтів;

- відділу звітності та бухгалтерського обліку операцій з виконання бюджетів;

- сектору інформаційних технологій.

3.2. СУТНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ФУНКЦІЇ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Казначейство України є центральним органом виконавчої влади і керується у своїй діяльності Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 460/2011 “Про Положення про Державну казначейську службу України”, наказами Міністерства фінансів України (далі – Мінфін України), іншими актами законодавства України, а також дорученнями Президента України і Міністра.

Діяльність Казначейства України фінансується за рахунок коштів Державного бюджету України. Казначейство України та його територіальні органи є юридичними особами, мають самостійні кошториси, реєстраційні та інші бюджетні рахунки і в самому Казначействі, і в установах банків.

Казначейство України у своїй діяльності взаємодіє з органами законодавчої і виконавчої влади, національним і комерційними банками України, іншими учасниками бюджетного процесу та фінансовими інституціями. Воно виступає *з'єднувальним ланцюгом у бюджетному процесі між органами виконавчої влади та установами банківської системи*. Цей процес розпочинається з контролю за плановими показниками, що надходять від Міністерства фінансів України та розпорядників бюджетних коштів (розпис доходів та видатків державного бюджету, кошториси та плани асигнувань), та закінчується складанням звітності після проведення процедур попереднього контролю перед здійсненням платежу.

Суть діяльності Казначейства України полягає в тому, що воно забезпечує виконання державного бюджету шляхом обліку надходжень, податків, зборів та інших обов'язкових платежів та проведення видатків державного бюджету через оплату рахунків суб'єктів господарської діяльності, які виконали роботи, надали послуги відповідним розпорядникам коштів.

Щоб глибше зрозуміти суть Казначейства України, потрібно розглянути його функції:

- здійснення касового виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування за доходами та видатками;

- організація управління наявними коштами державного бюджету, державних позабюджетних фондів і бюджетів самоврядування у межах видатків, визначених на відповідний період;

- здійснення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі підтверджуючих документів, наданих розпорядниками бюджетних коштів;

- проведення обліку касового виконання та складання звітності про стан виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування;

- здійснення обліку, обслуговування та погашення зовнішнього і внутрішнього боргів держави відповідно до чинного законодавства;

- здійснення розмежування загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів між державним бюджетом та бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, проведення взаєморозрахунків між ними. Розмежування з бюджетами нижчого рівня здійснюються за умови укладання угод між органами Казначейства України та відповідними радами;

- відповідно до укладених угод відкриття та обслуговування рахунків розпорядників бюджетних коштів в органах Казначейства України;

- здійснення оплати рахунків за дорученням розпорядників бюджетних коштів відповідно до чинних нормативних актів. При цьому Казначейство України не несе відповідальності за зобов'язаннями, прийнятими розпорядниками бюджетних коштів;

- отримання звітів про виконання кошторисів доходів і видатків від розпорядників бюджетних коштів, здійснення

звірки даних обліку органів Казначейства України з даними обліку розпорядників;

- здійснення у безспірному порядку стягнення належних державному бюджетові коштів по взаєморозрахунках між бюджетами;

- забезпечення роботи інформаційно-обчислювальної системи Казначейства України та її взаємодію з інформаційними системами Національного та комерційних банків України, міністерств, відомств та інших органів виконавчої влади, установ та організацій;

- управління поточними залишками казначейських рахунків з метою отримання доходів та зарахування їх до загального та спеціального фондів державного бюджету;

- розробка та затвердження нормативно-правових актів та єдиних правил організації роботи з питань казначейського виконання бюджетів усіх рівнів, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування, кошторисів доходів і видатків бюджетних установ, відкриття рахунків в органах Казначейства України;

- здійснення роботи щодо добору, розстановки кадрів, створення ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів, забезпечення проведення єдиної державної політики з питань державної служби в органах Казначейства України;

- організація та здійснення внутрішньосистемного контролю та аудиту;

- здійснення інших функцій, передбачених чинним законодавством України.

При цьому Казначейство України реалізує *принцип єдиного казначейського рахунку державного бюджету*. Це дає можливість мати вичерпну інформацію про щоденний стан державних фінансів, маневрувати фінансовими ресурсами держави. За цих умов за банківською системою залишається

здійснення функцій акумуляції коштів Державного бюджету України, їх зберігання та перерахування за дорученням органів Казначейства України, а також прийом, зберігання та видачу готівки. А за міністерствами та відомствами залишається право розподілу асигнувань за напрямками видатків коштів, затвердженими державним бюджетом України.

Як свідчить світовий досвід, такий розподіл функцій щодо касового виконання державного бюджету між фінансовою та банківською системами є найефективнішим, оскільки дає можливість зосередити всі важелі управління державним бюджетом у руках головного фінансового агента держави в особі Казначейства України.

Для виконання власних функцій Державна казначейська служба України **має право:**

- бути учасником системи електронних платежів Національного банку України;
- відкривати, використовувати та закривати в установах банків кореспондентські рахунки в національній та іноземній валютах;
- отримувати безоплатно від Національного та комерційних банків інформацію про наявність та рух коштів за поточними, депозитними, бюджетними та іншими рахунками розпорядників та одержувачів бюджетних коштів;
- отримувати безоплатно від міністерств, інших центральних і місцевих органів інформацію про статистичні дані щодо виконання державного бюджету та бюджетів самоврядування;
- вимагати від посадових осіб міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та банків дотримання встановленого порядку виконання бюджетів;
- призупиняти або обмежувати за рішенням Голови Казначейства України та його заступників, а також керівників територіальних органів Казначейства України здійснення операцій за рахунками розпорядників бюджетних коштів у разі

порушення ними встановленого порядку використання бюджетних коштів, а також неподання кошторисів та звітності про їх надходження та використання;

- вживати заходи щодо усунення виявлених порушень при проведенні розрахунків (взаєморозрахунків) за доходами та видатками державного бюджету та бюджетів самоврядування за повідомленням контролюючих та правоохоронних органів, а також вимагати усунення виявлених порушень від усіх учасників зазначених розрахунків;

- укладати з установами, організаціями та підприємствами усіх форм власності угоди, що забезпечують виконання функцій, покладених на Казначейство;

- відмовляти розпорядникам бюджетних коштів у відкритті рахунків без укладання відповідної угоди;

- видавати разом з Національним банком України, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади спільні нормативні акти;

- має інші права, передбачені чинним законодавством України.

3.3. РОЗРАХУНКОВІ ПАЛАТИ В СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА

Розрахункові палати – це проміжна ланка (зв'язуючий вузол) між Національним банком України та органами Казначейства України, що забезпечує планомірне та своєчасне проведення міжбанківських та внутрісистемних розрахунків з обслуговування державного бюджету за доходами та видатками, місцевих бюджетів – за доходами, а в перспективі – і за видатками.

Метою створення розрахункових палат є:

- забезпечення прискорення розрахунків між банками в Україні;

- підвищення рівня надійності розрахунків;

-
-
- сприяння раціональному використанню тимчасово вільних ресурсів банків і створення фінансового ринку;
 - впровадження сучасних міжнародних технологій, стандартів, протоколів і поступове входження банківської системи України в світову банківську систему;
 - посилення контрольних функцій Національного банку за станом кореспондентських рахунків комерційних банків;
 - забезпечення багаторівневого захисту даних від несанкціонованого доступу, використання, викривлення і фальсифікації на ступенях опрацювання і зберігання;
 - контроль достовірності даних на всіх ступенях розрахунків;
 - надання учасникам розрахунків інформаційних послуг.

Система розрахункових палат в Україні має дворівневу структуру:

- *регіональні розрахункові палати*, які обслуговують міжбанківські розрахунки на регіональному та міжрегіональному рівнях;
- *Центральна розрахункова палата*, яка обслуговує міжрегіональні банківські розрахунки, контролює та виконує балансування міжрегіональних платіжних оборотів.

Центральна розрахункова палата (ЦРП) організовує функціонування Системи електронних платежів та керує роботою регіональних розрахункових палат.

Основним принципом діяльності **Центральної розрахункової палати** є перерахування платежів через ЦРП відповідним регіональним розрахунковим палатам.

Центральна розрахункова палата взаємодіє з усіма регіональними палатами і представляє верхній рівень Системи електронних платежів.

Регіональні розрахункові палати (РРП) є самостійними структурними підрозділами регіональних управлінь Національного банку України, які обслуговують у Системі електронних

платежів банки-учасники СЕП відповідного регіону. У своїй діяльності РРП керується чинним законодавством України, Положенням про Державну казначейську службу України, наказами та розпорядженнями ДКСУ, Департаменту інформаційних технологій, корпоративної телекомунікації та захисту інформації, наказами, нормативними актами та розпорядженнями і вказівками НБУ, Департаменту інформатизації НБУ, Центральної розрахункової палати, територіального Управління НБУ регіону, в якому обслуговується Обласне Управління Казначейства.

Технологічна дисципліна Регіональної розрахункової палати визначається Інструкцією про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті, затвердженою Постановою Правління НБУ № 320 від 16.08.2006 р. зі змінами та доповненнями та іншими нормативними документами. *Робота РРП ведеться за затвердженими кварталними планами (з розбивкою по місяцях)*, згідно з інструктивними та методологічними матеріалами у взаємодії з іншими відділами органів Казначейства України, Департаменту інформаційних технологій, корпоративної телекомунікації та захисту інформації, Департаментом інформатизації НБУ та Центральною розрахунковою палатою.

Основними завданнями регіональних розрахункових палат є:

- безперервне та своєчасне проведення внутрісистемних та міжбанківських розрахунків за виконанням державного та місцевих бюджетів з дохідної та видаткової їх частин у системі Казначейства України та за його межами;
- управління потоками грошових коштів бюджетів на всіх рівнях у системі ДКСУ з метою оптимального використання вільних залишків бюджетних коштів та їх регіонального перерозподілу;
- взаємодія органів ДКСУ в проведенні внутрісистемних та міжбанківських розрахунків з виконання бюджетних платежів через систему електронних платежів Національного банку

України (СЕП НБУ) із використанням *єдиного казначейського рахунку* (ЄКР);

- забезпечення обласного управління ДКСУ, керівництва ДКСУ, центральної розрахункової палати ДКСУ, оперативною інформацією про стан внутрісистемних і міжбанківських розрахунків у даному регіоні для прийняття оперативних рішень з перерозподілу бюджетних коштів у даному регіоні, або в системі ДКСУ в цілому;

- за погодженням із відділом захисту інформації ДКСУ (ВЗІ) проводить перевірку разом з відділами комп'ютеризації ГУДКСУ та захисту територіального управління, районних відділень ДКСУ учасників внутрісистемних та міжбанківських розрахунків регіону щодо дотримання вимог інформаційної безпеки.

Виконання розрахунковими палатами властивих їм функцій, а також адміністрування баз даних та весь комплекс профілактичних робіт з обслуговування програмного та апаратного забезпечення унеможливило виникнення нестандартних ситуацій та збоїв у функціонуванні операційного дня Казначейства.

Учасниками розрахункових палат є:

- на рівні регіональних розрахункових палат: комерційні банки, установи НБУ (РКЦ);

- на рівні Центральної розрахункової палати Національного банку України: регіональні розрахункові палати.

3.4. ОРГАНІЗАЦІЯ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО УЧАСНИКИ

Бюджетний процес – це регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Повний цикл бюджетного процесу, тобто період з початку складання проекту бюджету до затвердження звіту про його виконання триває понад два роки. Бюджет складається на рік – цей термін називається **бюджетний період**. Він в Україні співпадає з календарним роком. Бюджетний процес в Україні визначається *Конституцією України, Бюджетним кодексом та іншими законодавчими та нормативними актами*.

Бюджетний кодекс визначає чотири *стадії бюджетного процесу*:

1. Складання проектів бюджетів.
2. Розгляд та прийняття Закону України “Про Державний бюджет України”, рішень про місцеві бюджети.
3. Виконання бюджету, зокрема у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети.
4. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

На всіх стадіях бюджетного процесу здійснюються *фінансовий контроль і аудит, проводиться економічний аналіз та оцінка ефективності використання бюджетних коштів*. Фінансовий контроль, який здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу, повинен забезпечувати:

1. Постійну оцінку достатності та відповідності діяльності бюджетної установи вимогам внутрішнього фінансового контролю.
2. Оцінку діяльності на відповідність результатів встановленим завданням і планам.
3. Інформування керівника бюджетної установи про результати кожної перевірки, проведеної підрозділом внутрішнього фінансового контролю.

Основним *завданням бюджетного процесу* є допомога суб’єктам ухвалювати слушні рішення щодо надання послуг і сприяти участі в процесі зацікавлених осіб.

Для виконання цього завдання потрібно дотримуватись таких *принципів бюджетного процесу*:

1. Оцінити потреби, пріоритети та можливості учасників бюджетного процесу.

2. Визначити загальні цілі для ухвалення рішень.

3. Розробити управлінські стратегії для досягнення цілей.

4. Розробити бюджет, що узгоджується з підходами до досягнення цілей. Для цього підготувати і затвердити фінансовий план і бюджет, що дозволить досягнути поставлені цілі, зважаючи на обмеження наявних ресурсів.

5. Постійно оцінювати бюджетну програму, її фінансову ефективність.

Учасниками бюджетного процесу є органи та посадові особи, які наділені бюджетними повноваженнями.

Бюджетними повноваженнями визнаються права і обов'язки учасників бюджетних правовідносин.

У систему органів, що наділені бюджетними повноваженнями, входять:

- законодавчі (*представницькі*) і виконавчі органи державної влади;

- органи грошово-кредитного регулювання; органи державного (муніципального) контролю.

Законодавчі (*представницькі*) органи державної влади, представницькі органи місцевого самоврядування:

- розглядають і затверджують бюджети і звіти про їх виконання;

- здійснюють контроль за обґрунтованістю формування і виконання бюджетів;

- формують і визначають правовий статус органів, що здійснюють контроль за виконанням бюджету відповідного рівня бюджетної системи.

Виконавчі органи державної влади, органи місцевого самоврядування:

- здійснюють складання бюджету;

- вносять проект бюджету з необхідними документами і матеріалами на затвердження законодавчого (представницького) органу влади (органу місцевого самоврядування);

- організовують виконання бюджету, подають звіт про його виконання на затвердження законодавчих органів;

- здійснюють контроль за обґрунтованістю формування і виконання бюджету.

Органом грошово-кредитного регулювання є Національний банк України.

Органами фінансового контролю є:

- Рахункова палата – в частині контролю за використанням коштів Державного бюджету України;

- Державна фінансова інспекція України (ДФІУ) – відповідно до її повноважень, визначених законом.

На кожній стадії бюджетного процесу задіяні певні учасники, які наділені відповідними бюджетними повноваженнями. Це Президент України, Верховна Рада, комітети Верховної Ради України, Верховна Рада АРК; Рада органів місцевого самоврядування; Національний банк України, Кабінет Міністрів України; Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, Рада Міністрів АРК, Міністерство фінансів АРК, місцеві державні органи, органи Державного фінансового контролю, головні розпорядники бюджетних коштів. Кожен учасник бюджетного процесу діє тільки в межах власних повноважень і несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

Складання, розгляд і прийняття Державного бюджету України

Базовими макроекономічними показниками для формування параметрів бюджету є обсяг ВВП і темпи його зростання в черговому фінансовому році, передбачуваний рівень інфляції та низка інших. Складання бюджету ґрунтується на основних

напрямах грошово-кредитної, бюджетної, податкової політики держави в цілому та відповідної території на наступний бюджетний період.

Складанню проектів бюджетів передують розробка прогнозів соціального і економічного розвитку. На підставі макропоказників економічного та соціального розвитку на наступний бюджетний період, аналізу виконання бюджету у поточному періоді, пріоритетів та програми уряду Міністерством фінансів визначається загальний рівень доходів та видатків бюджету і дається оцінка обсягу фінансування бюджету для складання *пропозиції проекту Державного бюджету України*.

Для підготовки пропозицій проекту Державного бюджету Міністерство фінансів України розробляє і доводить до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції щодо підготовки бюджетних запитів.

Бюджетний запит – документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний період.

Складання бюджетних запитів починається з доведення місцевими фінансовими органами до головних розпорядників бюджетних коштів інструкції з підготовки бюджетних запитів. Інструкції до бюджету мають на меті управління процесом складання відповідного місцевого бюджету. Місцеві фінансові органи на основі результатів аналізу приймають рішення щодо включення цих запитів до проекту бюджету.

Міністерство фінансів України на будь-якому етапі складання і розгляду проекту Державного бюджету України проводить аналіз бюджетного запиту, поданого головним розпорядником бюджетних коштів, з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, ефективності використання бюджетних коштів.

На основі аналізу бюджетних запитів Міністерство фінансів України готує *проект закону про Державний бюджет України* та подає його до Кабінету Міністрів України для розгляду. Кабінет Міністрів України приймає постанову про схвалення проекту закону про Державний бюджет України та подає його з відповідними матеріалами Верховній Раді України не пізніше 15 вересня.

Верховна Рада затверджує *Закон про Державний бюджет України*.

Наступним кроком після складання і затвердження Державного бюджету є *виконання бюджету та контроль за його перебігом*.

Під виконанням бюджету розуміють забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому і за кожним джерелом, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетами заходів.

Забезпечує виконання Державного бюджету України Кабінет Міністрів України. Загальну організацію та управління виконанням Державного бюджету України, координацію діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету здійснює Міністерство фінансів України.

Контроль за виконанням Державного бюджету України здійснює Верховна Рада України.

Державний бюджет України виконується за розписом. Відповідно до Бюджетного кодексу.

Бюджетний розпис – це документ, в якому встановлюється розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів за певними періодами року відповідно до бюджетної класифікації.

Він затверджується Міністром фінансів України відповідно до бюджетних призначень, установлених у законі про

Державний бюджет України, у місячний термін після набрання чинності закону про Державний бюджет України.

На основі складених розписів доходів і фінансування Управління державного бюджету та бюджетної політики Мінфіну розраховує граничні помісячні обсяги асигнувань загального фонду державного бюджету за відповідними структурними підрозділами Мінфіну і подає їм разом з роз'ясненнями.

Керуючись роз'ясненнями, відповідні структурні підрозділи Мінфіну визначають головним розпорядником помісячні обсяги асигнувань загального фонду в розрізі бюджетних програм або в цілому головному розпоряднику за тими бюджетними програмами, які належать до відповідного структурного підрозділу. Разом з лімітними довідками про бюджетні асигнування обсяги асигнувань подаються до Управління державного бюджету та бюджетної політики Мінфіну, яке зводить отримані дані, складає узагальнену лімітну довідку за кожним головним розпорядником з визначенням помісячних обсягів асигнувань головному розпоряднику в цілому та доводить усі лімітні довідки кожному головному розпоряднику.

Головні розпорядники за участю розпорядників нижчого рівня згідно з отриманими лімітними довідками уточнюють проекти кошторисів, складають проекти планів асигнувань та подають відповідним структурним підрозділам Мінфіну зведені проекти цих документів для перевірки їх відповідності показникам лімітних довідок. Структурні підрозділи Мінфіну відстежують підготовку головними розпорядниками матеріалів до розпису, забезпечують своєчасне подання цих матеріалів Мінфіну, аналізують зазначені матеріали, вносять за необхідності до них корективи і подають Управлінню державного бюджету та бюджетної політики Мінфіну власні пропозиції щодо включення їх до розпису.

Управління державного бюджету та бюджетної політики Мінфіну зводить отримані від структурних підрозділів Мінфіну

матеріали, вносить за необхідності корективи і подає розпис на затвердження Міністру фінансів України.

Оригінал затвердженого розпису передається до Державної казначейської служби України, копія передається Комітету Верховної Ради України з питань бюджету з подальшим інформуванням про внесені до нього зміни.

Казначейство протягом трьох робочих днів після затвердження розпису доводить головним розпорядникам витяг розпису, що є підставою для затвердження в установленому порядку кошторисів, планів асигнувань та планів використання бюджетних коштів.

Міністр фінансів України протягом бюджетного періоду забезпечує відповідність розпису Державного бюджету України встановленим бюджетним призначенням. Лише за наявності відповідного бюджетного призначення можна здійснювати будь-які бюджетні зобов'язання та платежі.

Бюджетне призначення – повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, законом про Державний бюджет України або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дозволяє надавати бюджетні асигнування.

Бюджетні призначення встановлюються законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет. Усі бюджетні призначення втрачають чинність після закінчення бюджетного періоду, за винятком тих випадків, коли окремим законом передбачені багаторічні бюджетні призначення.

Виконати бюджет за доходами означає мобілізувати надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) і розподілити їх за рівнями бюджетної системи відповідно до чинного законодавства.

Прогнозування та аналіз доходів бюджету здійснює Міністерство фінансів України. Воно має виключне право надання відстрочок зі сплати податків, зборів (обов'язкових

платежів) на умовах податкового кредиту за поданнями органів стягнення на термін до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду.

Для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені за складання проекту бюджету формується *резервний фонд* бюджету. Резервний фонд бюджету не може перевищувати одного відсотка обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету. Порядок використання коштів з резервного фонду бюджету визначається Кабінетом Міністрів України.

Бухгалтерський облік усіх надходжень, що належать Державному бюджету України, веде Державна казначейська служба України. За поданням органів стягнення вона також здійснює повернення коштів, що були помилково або надмірно зараховані до бюджету.

Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок Державного бюджету України

Виконати бюджет за видатками означає профінансувати видатки, передбачені в бюджеті, відповідно до бюджетного розпису.

Стадіями виконання Державного бюджету України за видатками визнаються:

- встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів на основі затвердженого бюджетного розпису;
- затвердження кошторисів розпорядникам бюджетних коштів;
- взяття бюджетних зобов'язань;
- отримання товарів, робіт, послуг;
- здійснення платежів;
- використання товарів, робіт і послуг на виконання бюджетних програм.

Відповідно до затвердженого бюджетного розпису, розпорядники коштів Державного бюджету України одержують

бюджетні асигнування, що є підставою для затвердження кошторисів.

Кошторис бюджетних установ є основним плановим документом, який надає повноваження бюджетній установі щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання бюджетною установою своїх функцій та досягнення цілей, визначених на бюджетний період відповідно до бюджетних призначень.

Державна казначейська служба України здійснює контроль за відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів розпису Державного бюджету України. Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та провадять видатки тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами. За Бюджетним кодексом:

Бюджетне асигнування – повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету.

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або в майбутньому.

Після отримання товарів, робіт і послуг відповідно до умов взятого бюджетного зобов'язання розпорядник бюджетних коштів приймає рішення про їх оплату та подає доручення на здійснення платежу органу Казначейства України.

Казначейство України здійснює платежі за дорученнями розпорядників бюджетних коштів у разі:

- наявності відповідного бюджетного зобов'язання для платежу у бухгалтерському обліку виконання Державного бюджету України;

- відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню;

- наявності у розпорядників бюджетних коштів невикористаних бюджетних асигнувань.

Бухгалтерський облік усіх операцій щодо виконання Державного бюджету України здійснюють органи Казначейства України. Цей облік повинен відображати всі активи та зобов'язання держави.

У випадку виявлення бюджетних правопорушень Казначейство України у межах своєї компетенції може вчинити дії до розпорядників бюджетних коштів, яким вони видали відповідні бюджетні асигнування.

Бюджетним правопорушенням визнається недотримання учасником бюджетного процесу встановленого Бюджетним кодексом та іншими нормативно-правовими актами порядку складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету чи звіту про виконання бюджету.

Державна казначейська служба України здійснює безспірне списання коштів з рахунків, на яких обліковуються кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, за рішенням, яке було прийняте державним органом, що відповідно до закону має право на його застосування.

? Контрольні питання

1. У чому полягає сутність діяльності Казначейства України?
2. Яку роль виконує Казначейство у бюджетному процесі?
3. Які завдання стоять перед Державною казначейською службою України?
4. Які основні функції виконує Казначейство України?
5. Охарактеризуйте організаційну структуру Казначейства України.
6. Які функції покладаються на обласні головні управління Казначейства України?

-
-
7. Що входить до компетенції управлінь (відділень) Казначейства України?
 8. Що таке Центральна розрахункова палата та яке її призначення?
 9. З якою метою створені регіональні розрахункові палати та які їх основні завдання?
 10. Що таке бюджетний процес та з яких стадій він складається?
 11. Назвіть принципи бюджетного процесу.
 12. Хто є учасниками бюджетного процесу?
 13. Дайте визначення бюджетного запиту.
 14. Що таке бюджетний розпис і ким він затверджується?
 15. Що таке бюджетне призначення?
 16. Дайте визначення бюджетного асигнування та бюджетного зобов'язання.
 17. З якою метою створюється резервний фонд?
 18. Як здійснюється складання, розгляд та затвердження Державного бюджету України?
 19. Що слід розуміти під виконанням бюджету? Хто забезпечує цей процес?

4. ПЛАТІЖНА СИСТЕМА ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

4.1. СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ

Невід’ємним елементом всіх операцій, які стосуються перерахування коштів, є платіжні системи. Загальні засади функціонування платіжної системи регулюються Законом України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” № 2346-III від 05.04.2001 року.

Платіжна система – це система механізмів, які служать для переказу грошових коштів між суб’єктами господарювання, розрахунку за платіжними зобов’язаннями, що виникають між ними.

Платіжна система – це набір платіжних інструментів, банківських процедур і, як правило, міжбанківських систем переказу коштів, поєднання яких забезпечує грошовий обіг разом з інституційними та організаційними правилами та процедурами, що регламентують використання цих інструментів та механізмів.

Виходячи з того, яку роль відіграють платіжні системи відповідно до характеру здійснюваних платежів, в Україні розрізняють:

➤ *системи електронних міжбанківських розрахунків Національного банку України*, які призначені для здійснення

платіжних трансакцій між різними банками, які обумовлені виконанням платежів їхніх клієнтів або власних зобов'язань одного банку перед іншим (наприклад, коли банк платника – це ПриватБанк, а банк одержувача коштів – Аваль). Для них необхідною стадією є транспортування документа між банком платника та банком одержувача за допомогою однієї із систем електронних міжбанківських розрахунків. Найчастіше – це СЕП НБУ, яка на сьогодні діє в Україні, тобто платіжна система, яка забезпечує розрахунки в електронній формі між банками і за дорученнями клієнтів, і за зобов'язаннями банків. Характерним для цих розрахунків є відображення їх на кореспондентських рахунках банків – учасників розрахунків. Кореспондентський рахунок – це рахунок банку, з нього банк може здійснювати операції з грошовими коштами між банками. Всі операції контролюються НБУ;

➤ *внутрішньобанківські платіжні системи* створюються, щоб забезпечити сприятливі умови для здійснення платежів між установами, які обслуговуються банками, що належать до однієї групи (наприклад, операції здійснюються в ПриватБанку). При цьому розрахунки виконуються через систему кореспондентських рахунків у центральній установі, яка виступає як банк банків відповідної структури. Всередині структури може також створюватися єдиний центр для виконання клірингу та розрахунків;

➤ *системи “клієнт-банк”* використовуються банками, які пропонують платіжні послуги своїм клієнтам на базі сучасних технологій. Коли розрахунки між клієнтом банку та банком здійснюються в електронній формі, що дозволяє практично уникнути затримки платежів на міжбанківському рівні;

➤ *системи масових платежів* широко використовуються у розвинених державах світу. Незважаючи на те, що традиційні безготівкові платіжні інструменти (чеки, платіжні доручення тощо) достатньо розповсюджені, останнім часом усе ширше впроваджується система масових (споживчих) платежів з використанням пластикових карток. У цих системах задіяні

кредитні картки, дебетні картки, "електронні гаманці", а також картки для отримання грошей з банківських автоматів.

Необхідними елементами ефективно функціонуючих платіжних систем є (рис. 4.1):

➤ *нормативно-правова база*, що регулює платіжні відносини, має створювати сприятливі умови для забезпечення потреб нормального функціонування платіжної системи;

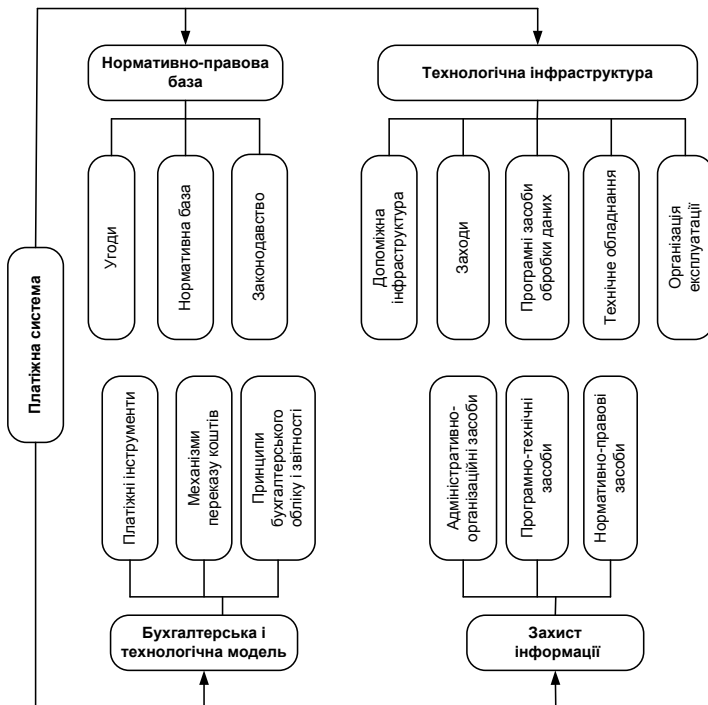

Рис 4.1. Елементи платіжної системи

➤ *бухгалтерська і технологічна модель* є основним операційним механізмом здійснення платежів, що ґрунтується на принципах бухгалтерського обліку і звітності, включає платіжні інструменти та механізми переказу коштів;

➤ *технологічна інфраструктура* є основою життєздатності платіжної системи. Вона включає, зокрема, програмні й технічні засоби обробки та передачі даних, обслуговуючий персонал тощо;

➤ *захист інформації* як сукупність програмно-технічних, нормативно-правових, адміністративно-організаційних засобів.

Сучасними платіжними системами здебільшого керує банківський сектор. Платіжні системи виконують функцію передачі потоку інформації, який містить деталі платежу, і безпосередньо переказу грошових коштів. У платіжній операції можна виділити такі основні елементи:

➤ зобов'язання, яке необхідно виконати;

➤ сторону, що здійснює платіж (платника);

➤ сторону, яка отримує платіж (одержувача);

➤ інструмент платежу (готівка, картки, платіжні доручення, векселя тощо);

➤ одного або кількох фінансових посередників (як правило, це банки), які переказують кошти, списуючи необхідну суму з рахунку платника і зараховуючи її на рахунок одержувача.

Під час здійснення платежів використовують різні платіжні інструменти: готівка, картки, платіжні доручення, векселя тощо. Відтак, платіжний інструмент характеризується:

➤ власною формою (традиційно поширені у минулому паперові за формою платіжні інструменти поступаються місцем пластиковим карткам або електронним повідомленням);

➤ засобами захисту та підтвердження справжності (замість традиційного підпису все ширше застосовують персональні ідентифікаційні номери, паролі або електронні підписи);

➤ кредитовим чи дебетовим характером дії. При кредитовому переказі платник передає своєму банку розпорядження дебетувати його рахунок і перерахувати кошти на рахунок одержувача платежу, після чого кошти зараховуються на рахунок одержувача. При дебетовому переказі одержувач платежу віддає банку платника (на підставі повноважень, наданих йому

платником) розпорядження на списання коштів з рахунку платника, переказ цих коштів одержувачу платежу та їх зарахування на рахунок останнього.

Ефективна платіжна система, що передбачає визначені права й обов'язки користувача, має зменшити фінансовий ризик. В ідеалі правила функціонування платіжної системи слід укласти таким чином, щоб вони спонукали учасників цієї системи зводити ризик до мінімуму. Найбільш розповсюдженими у платіжних системах розвинутих країн є два підходи:

перший – спрямований на обмеження обсягу розрахунків;

другий – на забезпечення надійності розрахунків.

4.2. СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Щоб ефективно управляти коштами державного бюджету шляхом зосередження рахунків органів Казначейства в Національному банку Кабінетом Міністрів України і Національним банком затверджено постанову від 15 вересня 1999 року № 1721 **“Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства”**. Відповідно до цієї постанови, Казначейство має зосередити всі кошти державного бюджету на своєму єдиному рахунку, що дасть змогу ефективніше використовувати ці кошти і управляти ними.

Платіжна система виконання державного бюджету є частиною національної платіжної системи, у якій держава виконує функції отримувача і відправника платежів державного бюджету.

Під **платежами державного бюджету** слід розуміти *переказ коштів від держави до зовнішнього отримувача і навпаки – від зовнішнього отримувача до держави*. Тобто платіж складається з двох складових: надходжень і виплат. Якщо переказ коштів здійснюється між кількома державними відом-

ствами, то такі платежі вважаються внутрішніми у системі органів Казначейства.

Платіжна система виконання Державного бюджету України регулюється Національним банком України, Міністерством фінансів, Державною казначейською службою України відповідно до покладених на ці органи функцій.

Платіжна система виконання бюджету включає три елементи:

1. Система норм, що визначає правила проходження платежів.
2. Технічне забезпечення здійснення платежів.
3. Механізм взаємовідносин користувачів коштів з казначейською системою.

Казначейське виконання державного бюджету за доходами і видатками включає:

- облік надходження платежів;
- регулювання обсягів і термінів прийняття бюджетних зобов'язань;
- дозвіл на право здійснення видатків у межах затверджених асигнувань;
- проведення платежів розпорядників бюджетних коштів.

При цьому важливо дотримуватись таких *принципів*:

1. Єдності каси і єдиного бухгалтерського обліку.
2. Оплати рахунків установ, які утримуються за рахунок коштів бюджету, державними бухгалтерами (казначейами).
3. Повноти включення доходів і видатків до бюджетів.

Принцип єдності каси і єдиного бухгалтерського обліку полягає в існуванні єдиного рахунку надходжень і платежів до бюджету та єдиної бюджетної класифікації доходів і видатків, єдністю регулювання бюджетних правовідносин, єдиною структурою бюджетної документації, вимогами надання необхідної статистичної та бюджетної інформації від одного бюджету до іншого, спільною грошовою системою та єдиною соціально-економічною політикою держави. При цьому *всі державні*

кошти акумулюються в одній касі та регулюються єдиним бухгалтерським обліком.

Єдність каси і бухгалтерського обліку досягається через виконання державного бюджету на основі Єдиного казначейського рахунку. Цей рахунок є системою бюджетних рахунків органів Казначейства, відкритих у регіональних розрахункових палатах органів Казначейства, із відображенням руху коштів на кореспондентських рахунках у регіональних управліннях Національного банку України. На ці рахунки зараховуються податки, збори, обов'язкові платежі державного бюджету і надходження з інших джерел, встановлених законодавством України.

Водночас з цих же рахунків органами Казначейства здійснюються платежі безпосередньо на користь суб'єктів господарської діяльності, які виконали роботи або надали послуги розпорядникам бюджетних коштів. Ці рахунки діють у єдиному режимі, створюючи, таким чином, загальнодержавну систему Єдиного казначейського рахунку і забезпечуючи підґрунтя для обліку всіх здійснених на ньому операцій.

Принцип єдності каси за умов повсюдного його запровадження дає змогу забезпечити як повну незалежність держави від банківської системи щодо контролю та обліку доходів і платежів, так і ефективно вирішення завдань, пов'язаних з управлінням державними доходами і витратами. Єдність бюджетної системи України не може бути забезпечена лише наявністю єдиного рахунку надходжень і платежів, а й в запровадженні єдиного бухгалтерського обліку на основі єдиної бюджетної класифікації доходів і видатків. Лише тоді внутрішня платіжна система Казначейства забезпечує повне і своєчасне проходження коштів державного та місцевих бюджетів через органи Державної казначейської служби України з одночасним їх відображенням у бухгалтерському обліку.

Наказом Державного казначейства України від 28 листопада 2000 р. № 119 затверджено План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів зі змінами та доповненнями згідно з наказом Державної казначейської

служби України “Про внесення змін до наказу Державного казначейства України від 28.11.2000 р. № 119” за № 225 від 30.07.2012 р.

4.3. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ І ПРИЗНАЧЕННЯ ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКА

Казначейство України здійснює платежі за видатками державного бюджету через систему своїх органів шляхом безготівкового перерахування коштів. З цією метою в органах Казначейства України відкрито бюджетний рахунок, який називається *єдиний казначейський рахунок* (ЄКР) – необхідний елемент управління операціями Казначейства України. Створення ЄКР дає можливість вирішити проблеми касового управління коштами, які перебувають у розпорядженні Казначейства України, а саме:

- реалізувати оптимальний шлях платежів до бюджетів і розпорядників бюджетних коштів;
- скоротити або зовсім не допускати залишків коштів на рахунках їхніх розпорядників;
- централізувати або децентралізувати здійснення бюджетних платежів через систему органів Казначейства.

З метою покращення організації роботи з банками щодо готівкового обслуговування бюджетних коштів, підвищення надійності зберігання та посилення контролю за їх рухом Державним казначейством України видано наказ від 26.06.2002 р. № 122 “Про затвердження Положення про єдиний казначейський рахунок” зі змінами та доповненнями згідно з наказом ДКУ № 449 від 30.11.2010 р.

Єдиний казначейський рахунок (далі – ЄКР) – це консолідований рахунок, відкритий Державній казначейській службі України в Національному банку України для обліку коштів та здійснення розрахунків у системі електронних платежів Національного банку України (далі – СЕП).

ЄКР об'єднує систему рахунків, що діють в єдиному режимі та через які органи Державної казначейської служба України проводять операції за доходами та видатками бюджетів усіх рівнів відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Державна казначейська служба України управляє коштами, що обліковуються на рахунках, відкритих у головних управліннях Казначейства України, і проводяться через СЕП, шляхом встановлення ліміту технічного рахунку, ліміту початкових оборотів у СЕП та підкріплень субрахунків ЄКР з урахуванням дотримання необхідного рівня платоспроможності, який визначається Казначейством України.

Всі бюджетні грошові надходження держави автоматично спрямовуються на *центральний рахунок за доходами*, а платежі за видатками здійснюються через *28 кореспондентських рахунків* у Національному банку України: *один для центрального Казначейства і один для кожного з управлінь*. Ці рахунки знаходяться в **єдиній системі електронних платежів**, отже, Казначейство України має до них прямий доступ. За наявності єдиного казначейського рахунку контроль за рухом бюджетних коштів органи Казначейства України можуть здійснювати безперервно кожного дня, а за необхідності – кілька разів на день. Основні вимоги до щоденного управління коштами передбачають не просто визначення залишків бюджетних коштів на ЄКР, але й зіставлення виявлених тенденцій з прогнозами динаміки грошових ресурсів та відстеження причин значних відхилень для проведення своєчасного коригування у планах позичання грошових коштів.

На єдиний казначейський рахунок зараховується загальна сума надходжень відповідно до бюджетної класифікації (податки, збори, всі обов'язкові платежі та надходження, встановлені законодавством України). З нього здійснюються платежі на користь суб'єктів господарської діяльності, які виконали роботи або надали послуги розпорядникам бюджетних коштів.

Таким чином, запровадження єдиного казначейського рахунку дозволяє зосередити державні кошти в руках однієї юридичної особи і забезпечити:

- досконалу базу даних за бюджетними показниками;
- щоденне перерахування за призначенням коштів, що надходять до державного та місцевих бюджетів;
- розподіл загальнодержавних податків, зборів та обов'язкових платежів між державним бюджетом та місцевими бюджетами;
- перерахування місцевим бюджетам належних їм коштів відповідно до нормативів та результатів взаєморозрахунків;
- дотримання принципу цільового спрямування бюджетних коштів через здійснення попереднього контролю;
- надання інформації органам законодавчої влади щодо здійснених на єдиному казначейському рахунку операцій;
- оптимальні можливості для прийняття представниками законодавчої та виконавчої влади оперативних рішень щодо використання залишків коштів на єдиному казначейському рахунку;
- повну незалежність держави від банківської системи у справі контролю та обліку доходів і платежів.

Державна казначейська служба України організовує, контролює і забезпечує роботу єдиного казначейського рахунку через єдину інформаційно-обчислювальну систему. Територіальні органи Казначейства здійснюють попередній контроль за використанням наявних ресурсів єдиного казначейського рахунку в межах лімітів, що встановлюються Казначейством України для кожного розпорядника коштів на підставі розподілу, затвердженого відповідним головним розпорядником.

Казначейство України з єдиного казначейського рахунку перераховує через систему своїх органів у межах кошторисів бюджетних установ кошти в обсягах, визначених головними розпорядниками або розпорядниками коштів II ступеня. При надходженні коштів до органу Казначейства України за місцезнаходженням розпорядника бюджетних коштів зарахування

здійснюються на відповідні рахунки, які є складовою частиною єдиного казначейського рахунку, що відкриваються згідно з порядком, встановленим нормативними актами.

Враховуючи особливості функціонування ЄКР у системі електронних платежів НБУ, пропонується таке визначення ЄКР:

Єдиний казначейський рахунок – це кореспондентський рахунок Державної казначейської служби України, відкритий у Національному банку України, на якому акумулюються кошти платників податків, розпорядників бюджетних коштів та інших клієнтів, а інформація про конкретні здійснені операції з ними, їхня економічна суть відображається на рахунках, відкритих для їхніх власників на відповідному рівні органів Казначейства України.

4.4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РАХУНКІВ, ЯКІ ВІДКРИВАЮТЬСЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Виконання державного бюджету здійснюється на підставі відображення усіх операцій у системі відкритих на ім'я органів Державної казначейської служби України рахунків із надходження коштів у Державний бюджет України і їх використання.

Рахунки, які відкриваються в органах Державної казначейської служби України, відповідно до порядку їх функціонування та призначення коштів, поділяються на *бюджетні* та *небюджетні*.

Бюджетні рахунки – це рахунки, які відкриваються в органах Казначейства для забезпечення казначейського обслуговування коштів державного та місцевих бюджетів.

Вони поділяються на:

- *бюджетні рахунки для зарахування надходжень (рахунки за надходженнями)* – рахунки для зарахування доходів бюджетів, надходжень у частині повернення до бюджетів бюджетних позичок,

фінансової допомоги, наданої на поворотній основі, та кредитів, зокрема залучених державою під державні гарантії.

• **бюджетні рахунки для операцій клієнтів з бюджетними коштами (рахунки розпорядників та одержувачів коштів)** – рахунки для здійснення операцій за асигнуваннями, передбаченими на виконання відповідних програм і заходів у державному та місцевих бюджетах, які відкриваються розпорядникам та одержувачам коштів. Вони поділяються на зведені особові рахунки; особові рахунки; реєстраційні рахунки; спеціальні реєстраційні рахунки.

– **Зведені особові рахунки** – рахунки, які відкриваються в органах Казначейства головним розпорядникам бюджетних коштів для зарахування виділених асигнувань державного бюджету без зазначення кодів бюджетної класифікації видатків і подальшого їх зарахування на особові та реєстраційні рахунки.

– **Особові рахунки** – рахунки, які відкриваються в органах Казначейства розпорядникам бюджетних коштів (крім розпорядників III ступеня) для зарахування коштів, що підлягають подальшому розподілу та перерахуванню конкретному розпоряднику (одержувачу) коштів бюджету.

Розпорядники коштів II ступеня для асигнування коштів нижчим розпорядникам бюджетних коштів подають в органи Казначейства розподіл на перерахування коштів із своїх особових рахунків на реєстраційні рахунки розпорядників коштів нижчого (III) ступеня. Вони відіграють важливу роль в упорядкуванні платіжно-розрахункових відносин у процесі касового виконання державного бюджету та контролю за дотриманням і забезпеченням державної фінансової дисципліни.

– **Реєстраційні рахунки** – це рахунки, які відкриваються в органах Казначейства розпорядникам і одержувачам коштів державного та місцевих бюджетів як складові єдиного казначейського рахунку для обліку операцій за коштами загального фонду відповідного бюджету.

– **Спеціальні реєстраційні рахунки** – рахунки, які відкриваються розпорядникам коштів державного бюджету усіх

ступенів та одержувачам коштів для обліку доходів і видатків, передбачених їхніми кошторисами у частині спеціального фонду.

- **Інші бюджетні рахунки** – рахунки, які відкриваються за відповідними кодами бюджетної класифікації для здійснення операцій з обслуговування внутрішніх та зовнішніх боргових зобов'язань.

- **Рахунки для обліку операцій з фінансування бюджетів** – рахунки, які відкриваються для обліку операцій з фінансування бюджетів, передбачених Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік.

Небюджетні рахунки – це рахунки, які відкриваються органами Казначейства у випадках, передбачених законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, підприємствам, установам, організаціям за операціями, що не відносяться до операцій за виконанням бюджетів.

4.5. ПОРЯДОК ВІДКРИТТЯ РЕЄСТРАЦІЙНИХ РАХУНКІВ ТА ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЙ НА НИХ

Рахунки відкриваються відповідно до “Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України”, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22.06.2012 р. № 758. Рахунки відкриваються також відповідно до Бюджетного кодексу України, Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік, наказу Міністерства фінансів України “Про бюджетну класифікацію” № 11 від 14.01.2011 року, щорічно на початок нового бюджетного періоду протягом 45 днів з дня прийняття Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік. Розрахунково-касове обслуговування клієнтів здійснюється органами Казначейства відповідно до умов договорів та додаткових договорів між органом Казначейства і клієнтами.

Розпорядники коштів подають до органів Казначейства такі документи:

- заяву про відкриття рахунків установленого зразка за підписом керівника та головного бухгалтера або інших посадових осіб, яким відповідно до затвердженої в установленому порядку картки із зразками підписів надано право першого та другого підписів;

- копію довідки про включення до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, засвідчену нотаріально або органом, що видав довідку;

- копію належним чином зареєстрованого (затвердженого) установчого документа (статуту, положення, засновницького договору), засвідчену органом, який здійснив реєстрацію, або нотаріально. Положення, які затверджуються постановами Кабінету Міністрів України чи указами Президента України, нотаріального засвідчення не потребують. Клієнти, які діють на підставі законів, установчий документ не подають;

- копію документа, що підтверджує взяття клієнта на облік в органі Міндоходів України, засвідчену органом, що видав документ, або нотаріально;

- картку із зразками підписів та відбитка печатки у двох примірниках;

- копію документа, що підтверджує реєстрацію клієнта у відповідному органі Пенсійного фонду України, засвідчену органом, що його видав, або нотаріально;

- копії документів, що підтверджують реєстрацію клієнта у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Фонді загальнообов'язкового соціального страхування України на випадок безробіття, Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як платника страхових внесків, засвідчені органами, що їх видали, або нотаріально затверджений кошторис розпорядників бюджетних коштів, крім видатків бюджетів, кошториси для здійснення яких не складаються.

Враховуючи вищезазначене, на підставі листа ДКСУ “Роз’яснення щодо змін у порядку відкриття рахунків клієнтів” від 24.01.2013 р. № 17-10/237-2324 до внесення змін до наказу Міністерства фінансів України від 22.12.2011р. № 1691 “Порядок формування Єдиного реєстру розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів” та наказу Міністерства фінансів України від 22.06.2012 р. № 758 “Порядок відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України” при поданні Реєстраційної картки та відкритті бюджетних та небюджетних рахунків юридичним та фізичним особам – підприємцям, державна реєстрація яких у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відбулась з *17 грудня 2012 року*, органам Казначейства необхідно керуватися таким:

разом з Реєстраційною карткою розпорядників та одержувачів бюджетних коштів (далі – Реєстраційна картка) замість довідки з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України або копії цієї довідки, засвідченої органом, що її видав, надається *виписка з Єдиного державного реєстру*.

Під час відкриття бюджетних рахунків копії документів, що підтверджують взяття клієнта, відокремленого підрозділу розпорядника бюджетних коштів на облік в органах Міндоходів та Пенсійного фонду України (якщо юридична особа або її відокремлений підрозділ є платником єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування) не подаються, бо ця інформація міститься у виписці з Єдиного державного реєстру.

Якщо виписка з Єдиного державного реєстру надавалась з Реєстраційною карткою, то при відкритті рахунку зазначена виписка не надається.

Для відкриття небюджетних рахунків довідка про включення до ЄДРПОУ, копії повідомлення про взяття клієнта на облік у відповідному органі Пенсійного фонду України та органі Міндоходів, засвідчені органами, що їх видали, або у

нотаріальному порядку, до органів Казначейства не подаються.

Кошторис не подається у разі відкриття розпорядниками бюджетних коштів протягом бюджетного року спеціальних реєстраційних рахунків з обліку операцій з власних надходжень бюджетних установ.

Днем відкриття рахунків вважається дата, зазначена на заяві про відкриття рахунків у розділі “Відмітки органу Державної казначейської служби України”.

Казначейство протягом трьох днів з дня проведення операції відкриття (закриття) рахунків клієнтів (крім відкриття (закриття) рахунків у зв'язку із завершенням та початком бюджетного періоду та за умови, якщо реквізити рахунків, що відкриті у новому бюджетному періоді, не відрізняються від реквізитів рахунків, що були відкриті у попередньому бюджетному періоді) подають відповідним податковим органам повідомлення про це в електронному вигляді, використовуючи засоби, передбачені Порядком взаємодії між органами Державної казначейської служби України та органами Міндоходів України в процесі виконання державного та місцевих бюджетів за доходами, затвердженим спільним наказом Державного казначейства України та Державної податкової адміністрації України від 25.04.2002 р. № 74/194 та зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 20.05.2002 р. № 436/6724.

До отримання органами Казначейства повідомлення про взяття рахунку на облік податковим органом операції за цим рахунком здійснюються лише із зарахування коштів.

Датою початку операцій за видатками на рахунках, відкритих в органах Казначейства, є дата реєстрації отриманого органом Казначейства зазначеного повідомлення. Повідомлення зберігаються в справах з юридичного оформлення рахунків, сформованих на кожного клієнта.

Казначейство зобов'язується:

- надавати розпоряднику коштів усі послуги із розрахункового обслуговування, передбачені законодавством стосовно коштів державного бюджету;
- своєчасно проводити розрахункові операції за дорученням розпорядників коштів;
- здійснювати списання коштів із рахунку розпорядника коштів за поданими розрахунково-платіжними документами згідно із затвердженим кошторисом видатків і в межах наявних коштів;
- забезпечувати таємницю операцій на рахунках розпорядників коштів.

Розпорядники коштів мають право:

- розпоряджатися грошовими коштами, що знаходяться на його реєстраційних рахунках, у межах затвердженого кошторису видатків і затверджених головним розпорядником коштів лімітів видатків;
- контролювати своєчасність зарахування коштів на свої рахунки та їх перерахування.

Розпорядники коштів несуть відповідальність за неправильність оформлення розрахунково-платіжних документів щодо оплати рахунків і повинні подавати звіти про використані кошти державного бюджету у строки, встановлені казначейством.

Дія договору може бути призупинена за ініціативою однієї із сторін у разі виявлення фактів порушень встановленого порядку виконання державного бюджету та у випадках припинення діяльності однієї із сторін.

Реєстраційні рахунки діють в єдиному режимі, створюючи таким чином загальнодержавну інформаційно-обчислювальну систему єдиного казначейського рахунку, яка забезпечує облік усіх здійснюваних на ньому операцій. Це дозволяє Казначейству в режимі реального часу мати інформацію про:

- баланс єдиного казначейського рахунку, отриманий як результат здійснення операцій на всіх його бюджетних рахунках;

- рух коштів за доходами та видатками державного бюджету відповідно до бюджетної класифікації;

- рух коштів з виконання місцевих бюджетів з моменту їх обслуговування в системі Казначейства.

Рахунки відкриваються на один бюджетний рік і щорічно поновлюються. Стаття 57 Бюджетного кодексу регламентує порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду. Не пізніше 31 грудня або на останній день іншого бюджетного періоду Казначейство закриває всі рахунки, відкриті у поточному бюджетному періоді. На кінець бюджетного періоду Казначейство зберігає залишки коштів на рахунках спеціального фонду державного бюджету для покриття відповідних витрат у наступному бюджетному періоді з урахуванням їх цільового призначення. Рахунки спеціального фонду державного бюджету відкриваються в наступному бюджетному періоді із записом про всі не витрачені в попередньому бюджетному періоді кошти, які були одержані на виконання відповідних завдань.

Порядок відкриття спеціальних реєстраційних рахунків аналогічний порядку, за яким відкриваються реєстраційні рахунки. Спеціальні реєстраційні рахунки відкриваються на підставі договорів між розпорядниками коштів та органами Казначейства. Для відкриття спеціальних реєстраційних рахунків заводяться особові справи на розпорядників коштів. При цьому розпорядники коштів подають до органів Казначейства ті самі документи, що й для відкриття реєстраційних рахунків. Крім цього, подається також зведення показників спеціальному фонду в розрізі груп власних надходжень і звіт про надходження та використання коштів спеціального фонду.

На спеціальні реєстраційні рахунки бюджетних установ в органах Казначейства зараховуються *власні надходження бюджетних установ та інші кошти спеціального фонду.*

Органи Казначейства відкривають бюджетним установам спеціальні реєстраційні рахунки з урахуванням груп спеціаль-

них коштів у розрізі кодів програмної класифікації видатків. Залишки невитрачених у попередньому бюджетному періоді коштів, які були одержані на виконання відповідних завдань, на підставі платіжних доручень, наданих розпорядниками бюджетних коштів, зараховуються на відкриті відповідні спеціальні реєстраційні рахунки. При цьому програму та вид рахунку, на який зараховуються залишки, визначає розпорядник бюджетних коштів.

На реєстраційні рахунки розпорядників бюджетних коштів, що відкриваються в органах Казначейства, враховуються кошти, що надходять на їхнє ім'я. Кожний конкретний розпорядник коштів у системі Казначейства може мати декілька реєстраційних рахунків, що залежить від деталізації контролю за використанням бюджетних коштів відповідно до бюджетної класифікації (КПКВ).

Оплата витрат розпорядників бюджетних коштів органами Казначейства з реєстраційних рахунків проводиться як шляхом безготівкового здійснення платежів безпосередньо на користь суб'єктів господарської діяльності, що виконали роботи чи надали послуги, так і шляхом надання дозволу на отримання готівки в установах банків на потреби, передбачені кошторисами чи нормативно-правовими актами.

Оплата рахунків розпорядників бюджетних коштів здійснюється органами Казначейства на підставі поданих **платіжних доручень**, до яких додаються підтвердні документи (*рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, трудові угоди, акти виконаних робіт тощо*). Платіжні доручення приймаються до виконання за наявності затверджених кошторисних призначень загального і спеціального фондів, помісячних планів асигнувань загального фонду, зареєстрованих боргових та фінансових зобов'язань та у межах наявності коштів за певним кодом економічної класифікації видатків відповідного реєстраційного рахунку.

Для оформлення документів на отримання *заробітної плати, стипендій, допомоги, видатків на службові відрядження та інших коштів*, що видаються на видатки, які не можуть бути проведені безготівковою оплатою, розпорядники та одержувачі бюджетних коштів подають до органів Казначейства платіжні доручення на перерахування коштів із реєстраційних рахунків на поточні рахунки, відкриті в установах банків на ім'я органів Державної казначейської служби України за балансовими рахунками групи 257 “Кошти до виплати”.

Одночасно з **платіжними дорученнями** подаються також **заявки на видачу готівки**. На підставі перевіреної заявки органи Казначейства виписують на уповноважених осіб, вказаних у заявці, **грошові чеки** на отримання готівки. Уповноважені особи розпорядників бюджетних коштів на підставі належно оформлених грошових чеків отримують готівку з поточних рахунків, відкритих в установах банків на ім'я органів Казначейства за балансовими рахунками групи 257.

Після отримання готівки на продукти харчування та(або) господарські витрати до органу Казначейства подається документ, що підтверджує здійснені видатки. Це може бути *акт придбання матеріальних цінностей, прибуткова накладна, роздавальна відомість* тощо.

Підтвердні документи подаються протягом трьох днів після придбання. За неподання у встановлені терміни вищевказаних документів орган Казначейства України не видає чеки на отримання іншої готівки на будь-які потреби (крім видатків за захищеними статтями).

Під час отримання заробітної плати та прирівняних до неї платежів разом із заявкою подаються платіжні доручення на перерахування сум податку на доходи фізичних осіб, нарахування до Фондів соціального страхування – ЄСВ.

На реєстраційних рахунках розпорядника коштів відображаються всі суми сплачених платіжних доручень, грошових чеків та суми, що повертаються на них. За результатами кожного

окремого дня в реєстраційних рахунках підсумовуються загальні обороти по дебету та кредиту та виводиться залишок коштів.

Інформація про проведені на реєстраційних рахунках операції формується в двох примірниках. Перші примірники реєстраційних рахунків і платіжних доручень та заявки на отримання готівки залишаються в органах Казначейства, звідки передаються до поточного архіву в кінці кожного місяця. Другий примірник, який разом з додатками передається розпоряднику коштів, є випискою з реєстраційного рахунку.

На наступний після проведення видаткових операцій день, виписки опрацьовуються, перевіряється повнота проведених витрат. За допомогою програмного забезпечення проведені операції відображаються на реєстраційних рахунках розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. У кінці робочого дня складається відомість обігу коштів на реєстраційних рахунках, дані якої звіряються з клієнт-банківською випискою (за балансовим рахунком № 3921 “Інші рахунки органів Казначейства”).

Помилки в записах на реєстраційних рахунках виправляються шляхом проведення на них зворотних записів у зв’язку з чим виписуються **виправні меморіальні ордери**.

Після закінчення місяця на підставі даних по особових картках до відділу бухгалтерського обліку і звітності відповідного органу Казначейства подається **звіт про використання бюджетних коштів по розпорядниках коштів**, який звіряється зі **звітами розпорядників коштів про виконання кошторисів видатків** і подається до вищого органу казначейства.

Порядок проведення операцій на спеціальних реєстраційних рахунках аналогічний порядку, що застосовується до реєстраційних рахунків. Різниця полягає в тому, що операції відображаються на інших балансових рахунках плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Усі суми коштів, що надходять готівкою в каси

установ, спочатку повинні бути зараховані на спеціальні реєстраційні рахунки установ, відкриті в органах Казначейства.

Зі спеціальних реєстраційних рахунків установ можуть проводитися перерахування коштів на ім'я вищих та підвідомчих установ та організацій, не обумовлені кошторисами. Для таких проведення не вимагаються ніякі підтвердні документи, вони здійснюються тільки на підставі платіжних доручень.

4.6. ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПЛАТЕЖІВ

З моменту входження в Систему електронних платежів Національного банку України органи Казначейства України використовували у своїй роботі різні програмні продукти: "ТАСК", "ІСАОД", "УНГТІ БАРС" та АС "Казна".

Програмний продукт АС "Казна" найповнішою мірою забезпечив функціональність системи, тому було прийнято рішення про використання єдиного прикладного програмного забезпечення, розробленого Дніпропетровським управлінням ДКУ, по всій Україні. На сьогодні розроблено "Типову схему КТЗ УДК областей, АР Крим, міст Києва та Севастополя і центрального апарату Казначейства", яка забезпечує підконтрольний вихід в інтернет, захист комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу, викривлення і знищення інформації, а також зараження комп'ютерів вірусами. Це дозволить запровадити АС "Казна" в регіонах і на веб-сайті Державної казначейської служби України, на якому буде розміщена вся інформація за доходами як державного, так і місцевих бюджетів.

Структура інформаційно-обчислювальної системи органів Казначейства залежить від низки факторів: характеру виконуваних функцій та завдань, інструктивно-нормативної бази, внутрішньої організаційної структури тощо. Кожен з цих факторів суттєвим чином впливає на організацію інформаційно-обчислювальної мережі Казначейства.

Державна казначейська служба України та її регіональні органи функціонують нині на достатньо високому рівні автоматизації, що є добрим підґрунтям для створення *єдиної державної системи передачі даних* з високим ступенем надійності та власною системою захисту інформації.

Система захисту – це сукупність правових і морально-технічних норм, організаційних адміністративних заходів та програмно-технічних засобів, які спрямовані на протидію загрозам для платіжної системи і метою яких є мінімізація можливих збитків користувачів і власників платіжної системи.

Створення надійної системи захисту можна розділити на чотири основних етапи: аналіз можливих загроз, розробка (планування) системи захисту; реалізація системи захисту; супроводження системи захисту під час експлуатації платіжної системи. Усі етапи нерозривно пов'язані між собою. У процесі впровадження та експлуатації платіжної системи необхідно постійно аналізувати достатність системи захисту та можливість виникнення загроз, які не були враховані під час першого етапу. Тому процес створення системи захисту є постійним і потребує уваги та безперервного ретельного аналізу роботи платіжної системи.

У структурі органів Казначейства створені відділи захисту інформації, об'єктом діяльності яких є інформаційно-обчислювальна система центрального апарату та регіональних органів Казначейства, а також її користувачі. Основним завданням цих відділів є забезпечення захисту від несанкціонованого доступу до інформаційно-обчислювальної мережі та платіжних систем шляхом налагодження та впровадження відповідних систем захисту інформації, проведення постійного аналізу стану їх безпеки, обігу електронної банківської інформації, формування політики безпечної електронної банківської інформації і дотримання правил захисту працівниками казначейства на всіх рівнях.

Спільно з Управлінням інформаційних технологій та Управлінням внутрісистемних та міжбанківських розрахунків відділи захисту інформації організують роботу щодо впровадження засобів захисту в обчислювальній мережі Казначейства, координують розробки програмно-технічних комплексів і нової банківської техніки, програм обробки електронної інформації з метою впровадження політики безпечної обробки банківської електронної інформації. Вони також проводять аналіз стану захищеності локальних мереж Казначейства в цілому, захист від комп'ютерних вірусів.

Управління інформаційних технологій, у свою чергу, забезпечує розробку та провадження робочих місць автоматизованого опрацювання інформації в системі Казначейства на підставі чинної інструктивно-нормативної бази виконання бюджетів, бухгалтерського обліку та звітності, а також здійснення контролю за ефективним функціонуванням програмно-технічних комплексів. Воно організовує роботу з вдосконалення системи управління органами Казначейства на основі застосування сучасних економіко-математичних методів, технічних засобів і новітніх інформаційних технологій.

Механізм відносин користувачів коштів з системою Казначейства України є найбільш конкретним елементом платіжної системи виконання державного бюджету. Ці стосунки здійснюються шляхом обміну інформацією у вигляді документів за встановленими Національним банком формами та вимогами щодо їх заповнення.

ДКСУ працює за 8-ою моделлю, за якою центральний апарат ДКСУ має консолідований кореспондентський рахунок у регіональному управлінні НБУ, а обласним управлінням ДКСУ відкриваються субкореспондентські рахунки на балансі ДКСУ і технічні рахунки в обласних управліннях НБУ. Існує два режими взаємодії з учасниками СЕП – он-лайн і оф-лайн (файловий). В он-лайнному режимі працює тільки центральний апарат ДКСУ.

Облік касових операцій за доходами базується на щоденній звітності за видами податків, яка на сьогодні є єдиним джерелом інформації про виконання державного бюджету за доходами.

Нині система **“Банк-клієнт”** є програмно-апаратним комплексом, що виконує функції інтерфейсу між Казначейством та обласним управлінням НБУ. За цих умов *Казначейство України має можливість:*

- приймати та передавати платіжні документи;
- володіти інформацією про проходження в системі електронних платежів відісланих платежів;
- одержувати повну інформацію про стан власних рахунків у динаміці їх змін;
- оперативно відправляти платежі утримувачам;
- безпосередньо отримувати платежі у повному обсязі.

Чимало переваг отримав також банк:

- зменшено частку механічної ручної праці, пов’язаної з набором платіжних документів клієнта. У результаті зменшується кількість помилок, що їх можуть допускати працівники операційного відділу;

- зменшуються також витрати на обслуговування клієнтів, підвищується банківський сервіс, якісно оптимізується праця.

Казначейське виконання державного бюджету за видатками здійснюється шляхом переказу коштів від Головного управління Казначейства до його територіальних органів.

Казначейство щоденно, після прийняття рішення про виділення коштів Держбюджету, доводить до головних розпорядників коштів обсяги асигнувань у розрізі функціональної та економічної бюджетної класифікації, а останній розподіляє їх між підвідомчими установами.

Головні розпорядники коштів подають до Казначейства розподіл бюджетних коштів по областях у розрізі підвідомчих установ, підприємств, організацій.

Територіальні органи Казначейства здійснюють видатки державного бюджету шляхом оплати рахунків розпорядників коштів вищого органу Казначейства згідно з реестром на здійснення видатків. При цьому за головними розпорядниками коштів державного бюджету повністю зберігається право на визначення конкретних напрямів використання коштів відповідно до функцій і пріоритетів розвитку галузей, а за розпорядниками коштів – першочерговості проведення виплат та напрямків виплат відповідно до залишків коштів на рахунках за кодами економічної класифікації. Якщо останні встигають до 16 години оформити та подати до Казначейства на електронних та паперових носіях розподіл коштів між підвідомчими установами в розрізі територій, то перерахування з єдиного казначейського рахунку на реєстраційні рахунки та відповідні території здійснюються того самого дня. Якщо ні – зранку наступного дня.

Система електронних платежів Національного банку України

Система електронних платежів Національного банку України (надалі – СЕП НБУ) – це загальнодержавна платіжна система, яка забезпечує здійснення розрахунків в електронній формі між банківськими установами (та їх філіями), як за дорученням клієнтів банків, так і за зобов'язаннями банків один перед одним на території України.

Система електронних платежів є власністю Національного банку України та забезпечує розрахунки між банківськими установами в національній валюті України і в найбільш вживаних іноземних валютах.

СЕП НБУ є закритою системою, де грошові кошти циркулюють у закритому фінансовому просторі та перебувають під суворим емісійним контролем з боку Національного банку.

Основними завданнями системи електронних платежів є:
➤ задоволення потреб економіки, що реформується та

розвивається;

- удосконалення кредитно-монетарної політики, яку проводить НБУ, завдяки отриманню оперативної та точної інформації про переміщення грошових коштів і стан кореспондуючих рахунків;

- мінімізація часу на виконання міжбанківських розрахунків та обіг грошових коштів;

- високий рівень безпеки міжбанківських розрахунків;

- високий рівень внутрішнього бухгалтерського обліку і контролю.

На систему електронних платежів покладається виконання таких функцій:

- проведення розрахунків між банками України в національній валюті країни та в інших іноземних валютах;

- ефективне використання тимчасово вільних ресурсів банків;

- контрольні функції НБУ щодо стану кореспондентських рахунків комерційних банків;

- обмін електронною інформацією стосовно проведення розрахунків;

- забезпечення надійності проведення розрахунків;

- багатоступеневий контроль за достовірністю даних на всіх стадіях розрахунків;

- багаторівневий захист інформації від несанкціонованого доступу, використання, викривлення та фальсифікації на всіх стадіях обробки.

Основними законодавчими актами, що стали правовою основою для розробки, впровадження та функціонування СЕП є закони:

- “Про банки і банківську діяльність”;

- “Про захист інформації в автоматизованих системах”;

- “Про Національний банк України”.

Основними документами НБУ, що регламентують проведення розрахунків за допомогою СЕП, є:

➤ “Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті”, затверджена постановою Правління НБУ від 16.08.2006 року № 320.

➤ "Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті", затверджена постановою НБУ № 22 від 21.01.2004 року.

Взаємні стосунки між регіональними управліннями НБУ та комерційними банками регулюються договірними умовами. Система електронних платежів складається з:

➤ прикладного програмного забезпечення – набору комп'ютерних програм, що дозволяють системі вирішувати конкретні завдання, які ставляться користувачами;

➤ телекомунікаційного середовища, що включає апаратуру зв'язку та системне програмне забезпечення, що служать для обміну інформацією про платежі та іншими контрольними повідомленнями між відправником, обробником та утримувачем інформації;

➤ засобів захисту інформації (програмно-технічних, нормативно-правових, адміністративно-організаційних).

Програмно-технічні комплекси СЕП відповідають трьом рівням структури СЕП.

I. Рівень Центральної розрахункової палати (ЦРП) обслуговується програмно-технічним комплексом АРМ-1, який виконує:

➤ перевірку правильності й узгодженості функціонування РРП;

➤ синхронізацію роботи СЕП (тобто визначає час виконання учасниками основних операцій);

➤ контроль та балансування міжрегіональних оборотів;

➤ захист системи від несанкціонованого втручання;

➤ надання звітної інформації в цілому за системою.

II. Рівень Регіональної розрахункової палати (РРП) обслуговується програмно-технічними комплексами АРМ-2. Це – комплекс програмно-технічних засобів, призначений для обслугову-

вання банків регіону та організації взаємодії з іншими розрахунковими палатами. АРМ-2 виконує:

- обмін електронними розрахунковими документами та технологічною інформацією між РРП і банками цього регіону – учасниками СЕП;
- ведення технічних кореспондентських (субкореспондентських) рахунків банку регіону;
- обмін електронними розрахунковими документами з АРМ-2 інших РРП;
- синхронізацію роботи учасників СЕП у межах регіону;
- бухгалтерський та технологічний контроль за проходженням платежів;
- захист електронних розрахункових документів від несанкціонованого втручання;
- застосування санкцій до порушників технології;
- передачу результатів розрахунків на кінець робочого дня до ОДБ регіонального управління Національного банку для відображення проведення коштів через СЕП на реальних коррахунках.

III. На рівні банків-учасників СЕП використовується програмно-технічний комплекс АРМ НБУ. Це – комплекс програмних і технічних засобів призначений для передачі, приймання та перевірки файлів СЕП між банком-учасником розрахунків і РРП. АРМ НБУ виконує:

- перевірку коректності пакетів електронних розрахункових документів, підготовлених банком;
- обмін пакетами платіжних документів та службовою (технологічною) інформацією з РРП;
- передачу електронних розрахункових документів від і до ОДБ банку;
- захист документів від несанкціонованого втручання;
- довідкові функції.

На початку робочого дня кожна РРП отримує від відповідного регіонального управління Національного банку

інформацію про стан реальних кореспондентських рахунків банківських установ регіону. АРМ-2 приводить стан технічних коррахунків банків відповідно до стану їх реальних коррахунків. Ця інформація негайно надається банкам регіону – учасникам розрахунків.

? Контрольні питання

1. У чому полягає сутність платіжної системи?
2. Охарактеризуйте елементи платіжної системи.
3. Як на практиці реалізується принцип єдності каси і єдиного бухгалтерського обліку?
4. Що таке єдиний казначейський рахунок та яке його призначення?
5. Які переваги запровадження єдиного казначейського рахунку?
6. Дайте визначення особових, реєстраційних та спеціальних реєстраційних рахунків.
7. Які документи подають розпорядники коштів для відкриття реєстраційних рахунків?
8. Які повноваження мають органи Казначейства, забезпечуючи розрахункове обслуговування розпорядника коштів?
9. Вкажіть порядок відкриття спеціальних реєстраційних рахунків.
10. Як здійснюють операції на реєстраційних рахунках?
11. Що слід розуміти під технічним забезпеченням здійснення платежів?
12. Що таке система захисту інформації?
13. Охарактеризуйте механізм взаємодії користувачів коштів з казначейською системою.
14. Що таке система електронних платежів та які завдання вона має виконати?
15. Охарактеризуйте структуру та складові СЕП.

5. КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ДОХОДАМИ

5.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНИХ ДОХОДІВ

Держава може виконувати свої функції та завдання, передбачені Конституцією, якщо вона має у своєму розпорядженні достатню кількість коштів. Залучення державою коштів, тобто мобілізація державних доходів, є складовою частиною фінансової діяльності держави.

Державні доходи – це сукупність різних видів грошових надходжень до фондів держави, що використовуються нею для виконання завдань і функцій.

Доходи бюджетів утворюються за рахунок надходжень від сплати фізичними і юридичними особами податків, зборів та інших обов'язкових платежів, надходжень з інших джерел, встановлених законодавством України. Ці кошти зосереджуються у централізованих і децентралізованих грошових фондах. Формування цих грошових фондів здійснюється в результаті розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту.

Залежно від порядку формування системи державних доходів їх можна розподілити на:

- **централізовані** – кошти, які залишаються у розпорядженні держави в процесі розподілу валового внутрішнього продукту та спрямовуються на формування централізованих грошових фондів Державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов’язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України, Державного фонду охорони праці, Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення та ін.;

- **децентралізовані** – це доходи, які залишаються у розпорядженні державних підприємств, установ, організацій при розподілі та перерозподілі валового внутрішнього продукту і формуються, головним чином, за рахунок їх прибутку. Основою для їхнього формування є прибутки і доходи державних підприємств, установ, організацій, населення.

Центральне місце у системі доходів держави посідають **доходи бюджетів держави**. Безпосередньо за їхньою допомогою мобілізується основна частка фінансових ресурсів держави під час формування бюджетних і позабюджетних фондів, які необхідні для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

Доходи бюджету (відповідно до Бюджетного кодексу) – усі податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти).

Доходи бюджету класифікуються відповідно до статті 9 Бюджетного кодексу України, крім того, наказом Міністерства фінансів України № 11 від 14.01.2011 р. затверджена класи-

фікація доходів бюджету, де кожному доходному джерелу присвоєні відповідні коди (дод. 1).

Доходи Державного бюджету України поділяють на:

- *податкові надходження;*
- *неподаткові надходження;*
- *доходи від операцій з капіталом;*
- *офіційні трансферти.*

Податкові надходження визначаються як обов'язкові, безповоротні платежі органам державного управління. Податковими надходженнями визначаються передбачені Податковим кодексом України загальнодержавні та місцеві податки і збори.

Неподаткові надходження порівняно з податковими становлять меншу частку грошових ресурсів у загальному обсязі доходів бюджетів усіх рівнів. Проте вони також мають суттєве значення в реалізації державою своїх функцій та обов'язків, оскільки є додатковим джерелом наповнення дохідної частини державного бюджету та бюджетів самоврядування необхідними фінансовими ресурсами.

Доходи від операцій з капіталом (реалізація основного капіталу, державних запасів товарів, землі та нематеріальних активів) формуються з надходжень від продажу *основного капіталу*:

- надходження коштів від реалізації безгосподарного майна, майна, що за правом спадкоємства перейшло у власність держави і скарбів;

- надходження коштів до державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння України;

державних запасів товарів:

- надходження від продажу запасів матеріально-технічних і сировинних ресурсів для розгортання виробництва військової та іншої промислової продукції, надання медичної допомоги;

- надходження від продажу запасів сировинних, матеріально-технічних і продовольчих ресурсів (стратегічний резерв);

• надходження від продажу матеріально-технічних ресурсів для виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Офіційні трансферти. Для бюджетної системи України, урахуваючи її нерівномірні природні ресурси та економічний потенціал регіонів, важливе значення мають трансферти.

Трансферти є формою перерозподілу частки коштів, що мобілізовані в доходах бюджетів різних рівнів.

У складі трансфертів виокремлюють так звані *офіційні трансферти*; в основному це платежі з-за кордону, наприклад поточні надходження від секретаріату ООН за український контингент. До інших трансфертів належать розподільчі податки, специфічні гранти цільового призначення, а також генеральні гранти, що не зумовлені конкретними цілями їхнього витрачання.

5.2. ПОНЯТТЯ КАСОВОГО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ДОХОДАМИ

Система виконання державного бюджету *за доходами* ґрунтується на комплексі касових операцій, що провадяться органами Казначейства України. Казначейське обслуговування бюджетів за доходами здійснюється відповідно до наказу ДКУ № 131 від 19.12.2000 року “Про затвердження Порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету” зі змінами та доповненнями.

Платники податків перераховують платежі до державного бюджету на *дохідні рахунки*, відкриті в органах Казначейства, в розрізі кодів класифікації доходів бюджету та територій, на яких справляються дані платежі (районів і міст обласного та республіканського підпорядкування, районів у містах).

За допомогою програмного забезпечення щоденно проводиться розмежування платежів до бюджету, які підлягають розподілу між державним і місцевими бюджетами, або між

загальним і спеціальним фондами державного бюджету згідно з нормативами, визначеними Бюджетним кодексом України та Законом України про Державний бюджет України на поточний рік. Зараховані до загального та спеціального фондів державного бюджету доходи в кінці кожного робочого дня акумулюються на котлові рахунки. З котлових рахунків доходів державного бюджету здійснюється перерахування дотацій вирівнювання місцевим бюджетам усіх рівнів та перерахування доходів Державної казначейської служби України для їх подальшого перерозподілу.

Участь органів Казначейства у цьому процесі зорієнтована на те, щоб максимально вірно визначити обсяг ресурсної бази державного бюджету як у цілому, так і за окремими видами доходів в адміністративно-територіальному розрізі. Наявність на централізованому рівні інформації про обсяг ресурсної бази державного бюджету, рух бюджетних коштів та деталізація їх обліку надає урядові великі можливості для маневрування ресурсами та оперативного контролю за ними. У процесі виконання державного бюджету за доходами органи Казначейства здійснюють такі *функції*:

- установлюють порядок відкриття та відкривають рахунки в управліннях Державної казначейської служби України для зарахування податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та державних цільових фондів;

- ведуть бухгалтерський облік доходів бюджету відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.

- здійснюють розподіл зарахованих до державного бюджету платежів відповідно до нормативів відрахувань, затверджених законом України про Державний бюджет України на відповідний рік, та перераховують за належністю розподілені кошти;

- готують розрахункові документи і проводять повернення надмірно або помилково сплачених до державного бюджету

платежів на підставі висновків органів Міндоходів, рішень судових органів, інших органів, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів тощо;

- здійснюють відшкодування податку на додану вартість на підставі висновків органів Міндоходів та рішень судових органів;

- складають щоденну, періодичну та річну звітність за доходами відповідно до кодів бюджетної класифікації доходів та подають її відповідним органам, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів до державного бюджету та державних цільових фондів.

Рахунки для зарахування платежів відкриваються на балансі обласних управлінь Державної казначейської служби України відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів та Інструкції про відкриття аналітичних рахунків для обліку операцій з виконання бюджетів у системі Державного казначейства України, затверджених наказом ДКУ від 28 листопада 2000 року № 119.

Платники податків сплачують платежі до бюджету через установи банків, у яких вони обслуговуються. Банк платника перераховує грошові кошти через СЕП НБУ на рахунки, відкриті в обласному управлінні Казначейства в розрізі районів (міст обласного значення) та кодів бюджетної класифікації доходів. Операції з обробки платежів повинні здійснюватись у такій послідовності:

- повернення надмірно або помилково зарахованих коштів;
- відшкодування платникам податку на додану вартість;
- розподіл платежів до бюджету за нормативами, установленими законодавчими актами;
- відрахування дотацій місцевим бюджетам.

Підставою для зарахування платежів до бюджету, сплачених готівкою, є такі документи:

- копії платіжних доручень відділень Ощадбанку та корінці прибуткових документів (“повідомлення”) про приймання

установою банку платежів до державного та місцевих бюджетів готівкою;

- копії квитанцій, видані органами місцевого самоврядування платникам податків разом з описом до них;
- платіжні доручення установ Державного комітету зв'язку та інформації України на перекази з додатком до них талонів поштових переказів (при сплаті платежів через установи зв'язку).

Податки і збори визнаються зарахованими в дохід держбюджету з моменту зарахування на ЄКР відповідно до частини п'ятої статті 45 БКУ. Тобто інформацію про надходження до державного та місцевих бюджетів органи Міндоходів та інші органи адміністрування податків і зборів у процесі казначейського обслуговування державного та місцевих бюджетів можуть отримати лише від органів Казначейства.

Для забезпечення правильності зарахування платежів до державного бюджету органи Міндоходів України 1 грудня кожного року подають відповідним органам Казначейства списки платників податків із зазначенням їх ідентифікаційних кодів (для юридичних осіб) і номерів (для фізичних осіб), розрахункових рахунків, видів платежів відповідно до бюджетної класифікації доходів.

Після прийняття Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік, затвердження місцевих бюджетів та відкриття в установленому порядку рахунків з обліку доходів Державного та місцевих бюджетів в управліннях Казначейства інформація про реквізити відкритих рахунків надається управліннями та відділеннями Казначейства відповідним органам Міндоходів України, Державною казначейською службою України – Міністерству доходів і зборів України.

У свою чергу, органи Міндоходів України повідомляють реквізити аналітичних рахунків платникам.

У процесі виконання бюджетів за доходами управління Казначейства наступного дня (після зарахування надходжень)

передають (до 11 години) відповідним органам Міндоходів на обласному рівні та районним відділенням Казначейства для подальшої передачі районним податковим інспекціям такі документи:

- відомості про зарахування та повернення коштів з аналітичних рахунків за доходами у вигляді технологічних файлів;

- звіти про виконання державного та місцевих бюджетів за доходами в розрізі відділень за видами надходжень;

- відомість розподілу платежів до бюджету, які надійшли на рахунок 3311 “Кошти, які підлягають розподілу між державним і місцевими бюджетами”, в електронному вигляді або її паперову копію;

- відомість розподілу платежів між рівнями місцевого бюджету, які надійшли на аналітичні рахунки 3321 “Кошти, які підлягають розподілу між рівнями бюджету”, в електронному вигляді або її паперову копію;

- відомість розподілу платежів до бюджету, які надійшли на рахунок 3411 “Кошти, тимчасово віднесені на доходи державного бюджету, що підлягають розподілу”, в електронному вигляді або її паперову копію;

- відомість розподілу коштів, тимчасово віднесених на доходи місцевого бюджету, які надійшли на аналітичні рахунки 3421 “Кошти, тимчасово віднесені на доходи місцевого бюджету, що підлягають розподілу”, в електронному вигляді або її паперову копію;

- виписки з рахунків у вигляді електронного реєстру розрахункових документів.

Казначейство після отримання звітів про виконання державного та місцевих бюджетів за доходами до 13-ї години формує та передає Міністерству доходів і зборів України:

- відомості про зарахування та повернення коштів з аналітичних рахунків за доходами державного бюджету

(центральний рівень) у вигляді електронних документів – технологічного файла;

- звіти про виконання державного та місцевих бюджетів за доходами в розрізі областей.

Щомісячно, не пізніше 4 числа місяця, наступного за звітним, управління (відділення) Казначейства проводять з відповідними органами податкової служби звірку доходів за всіма кодами бюджетної класифікації на підставі даних про надходження до державного та місцевих бюджетів і відомостей розподілу коштів станом на 1 число місяця, наступного за звітним. За результатами складаються акти звірки.

Акти звірки органів, підпорядкованих Казначейству, Міндоходів, разом із звітами про виконання дохідної частини державного та відповідних місцевих бюджетів у терміни, передбачені для надання звітів, в обов'язковому порядку надсилаються до органів вищого рівня.

Казначейство (центральний рівень) і Міністерство доходів і зборів України проводять звірки надходжень платежів до державного бюджету та бюджетів областей, міст Києва і Севастополя за всіма кодами бюджетної класифікації щомісячно, не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним.

Зазначені звірки проводяться на підставі звітів про надходження до бюджетів, одержаних від управлінь Казначейства в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі, Міністерства фінансів Автономної Республіки Крим, головних фінансових управлінь обласних і Київської державних адміністрацій та фінансового управління Севастопольської міської державної адміністрації. За результатами складаються акти звірки.

5.3. ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ ПЛАТЕЖІВ ДО ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Органи Державної казначейської служби України здійснюють аналітичний облік доходів державного бюджету з кожного виду податків і зборів (обов'язкових платежів) відповідно до бюджетної класифікації доходів. Облік податків і зборів, відповідно до бюджетної класифікації доходів та у розрізі кожного платника, здійснюють органи Міндоходів.

Платежі до бюджету, які відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік є доходами загального фонду бюджету, зараховуються безпосередньо на аналітичні рахунки, відкриті в управліннях Казначейства за балансовим рахунком 3111 *“Надходження до загального фонду державного бюджету”* Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.

Інформація щодо надходження та повернення надмірно або помилково сплачених платежів до бюджету одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком 6111 *“Доходи загального фонду державного бюджету”*.

Кредитовий залишок за рахунком 6111 дає інформацію про надходження з урахуванням відшкодування податку на додану вартість та повернення платежів до загального фонду державного бюджету з початку року.

Для щоденного перерахування платежів, які надійшли до загального фонду державного бюджету з обласних управлінь до Казначейства (центрального рівень), в обласному управлінні Казначейства відкриваються аналітичні рахунки за балансовим рахунком 3112 *“Загальний фонд державного бюджету”*.

У Казначействі на державному рівні відкриваються аналогічні рахунки за балансовим рахунком 3112 для зарахування перерахованих обласними управліннями Казначейства платежів.

Залишки коштів за день (з урахуванням повернень та відшкодувань ПДВ) з аналітичних рахунків за доходами, від-

критих за балансовим рахунком **3111** *"Надходження до загального фонду державного бюджету"*, у регламентований час засобами програмного забезпечення шляхом формування меморіальних документів перераховуються (списуються) на відповідні рахунки, відкриті за балансовим рахунком **3112**, а саме:

- **на перший** зараховуються доходи, за рахунок яких здійснюється перерахування дотацій місцевим бюджетам;
- **на другий** зараховуються доходи, які відносяться до загального фонду державного бюджету і з яких не здійснюється перерахування дотацій.

Суми коштів, зарахованих на перший рахунок, відкритий за балансовим рахунком **3112**, обласні управління Казначейства розподіляють за нормативами, встановленими Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік, та цього самого дня у регламентований час перераховують суми дотацій на відповідні рахунки місцевих бюджетів. Інформація щодо перерахування суми дотацій місцевим бюджетам одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком **8311** *"Кошти, передані органами Міндоходів України із загального фонду державного бюджету місцевим бюджетам Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя"*.

Дебетовий залишок за рахунком **8311** дає інформацію про перераховану з початку року суму дотацій місцевим бюджетам.

Залишки коштів з першого рахунку, відкритого за балансовим рахунком **3112**, після відрахування дотацій місцевим бюджетам та з другого рахунку, відкритого за цим самим балансовим рахунком, платіжними дорученнями обласного управління Казначейства у регламентований час перераховуються на відповідні рахунки, відкриті у Казначействі (центральний рівень) за балансовим рахунком **3112**. Інформація щодо перерахування суми доходів Казначейству одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком **8211** *"Кошти загального фонду державного бюджету, передані вищим органам*

Державної казначейської служби України". Сума дебетових залишків на рахунках, відкритих за балансовим рахунком 8211, дає інформацію про суми доходів, перераховані органам Казначейства вищого рівня з початку року.

Повернення помилково або надміру зарахованих платежів до бюджету здійснюється згідно з наказом ДКУ від 10.12.2002 р. № 226 "Про затвердження Порядку повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів", постанов Кабінету Міністрів України від 17 січня 2011 р. № 39 "Порядок взаємодії органів державної податкової служби та органів державної казначейської служби в процесі відшкодування податку на додану вартість" № 845 від 03.08.2011 року "Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ". Повернення надмірно або помилково сплачених платежів до бюджету, які є доходами загального фонду державного бюджету, здійснюється обласними управліннями Державної казначейської служби України на підставі висновків органів Міндоходів України, рішень судових органів, інших органів, що здійснюють контроль за нарахуванням та сплатою платежів тощо. У разі надходження до органу Казначейства рішення судових органів, копія рішення передається відповідному органу Міндоходів за місцем реєстрації платника податків.

Органи Міндоходів України за місцем реєстрації платника передають районному відділенню Казначейства висновки на повернення надмірно або помилково сплачених коштів. Відділення Казначейства готує *Реєстр висновків про повернення надмірно або помилково сплачених платежів до бюджету, про відшкодування податку на додану вартість* та щоденно засобами внутрішньої платіжної системи (електронного зв'язку) передає його до обласного управління Казначейства.

На підставі електронного реєстру висновків на повернення управління Казначейства своїми *платіжними дорученнями* перераховує кошти із свого рахунку на поточні рахунки платників

податків, відкриті в установах банку, в яких зазначені платники обслуговуються.

Повернення платежів здійснюється з відповідного аналітичного рахунку в межах поточних надходжень за день. У випадках недостатності або відсутності коштів на аналітичних рахунках у цілому по області повернення надмірно або помилково сплачених платежів здійснюється на підставі рішення Казначейства України (центральний рівень). При цьому з рахунку, відкритого за балансовим рахунком **3112**, розрахунковим документом Казначейства кошти перераховуються на відповідний рахунок обласного управління, відкритий за балансовим рахунком **3112**, з подальшим зарахуванням на аналітичний рахунок, з якого здійснюється повернення.

5.4. ПОРЯДОК ЗАРАХУВАННЯ ПЛАТЕЖІВ ДО СПЕЦІАЛЬНОГО ФОНДУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Платежі до бюджету, які відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік є доходами спеціального фонду державного бюджету, крім власних надходжень бюджетних установ та організацій, зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті в управліннях Казначейства за балансовим рахунком **3121** *"Надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки"* Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Інформація щодо коштів, які зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком **3121** або повертаються з них, одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком **6112** *"Доходи спеціального фонду державного бюджету"*.

Кредитовий залишок за балансовим рахунком **6112** дає інформацію про надходження коштів (з урахуванням повернень

платежів) до спеціального фонду державного бюджету і початку року.

Повернення надмірно та(або) помилково сплачених платежів, які надійшли до спеціального фонду державного бюджету, здійснюється обласними управліннями Казначейства на підставі висновків органів Міндоходів України, рішень судових органів, інших органів, що здійснюють контроль за нарахуванням та платою платежів тощо. Кошти повертаються з відповідного аналітичного рахунку в межах поточних надходжень за день.

У разі недостатності або відсутності коштів на відповідних аналітичних рахунках, відкритих для зарахування коштів, які надійшли до спеціального фонду державного бюджету, повернення здійснюється в межах поточних надходжень на відповідні аналітичні рахунки за день в цілому по області. При цьому на аналітичному рахунку, з якого здійснюється повернення, допускається дебетове сальдо.

Для щоденного перерахування платежів, які надійшли до спеціального фонду державного бюджету, управління Казначейства та Державна казначейська служба України (центральний рівень) відкривають рахунки за балансовим рахунком **3122 "Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки"** окремо за кожним видом надходжень. Залишки коштів за день (з урахуванням повернень) з аналітичних рахунків, відкритих за балансовим рахунком **3121 "Надходження до спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки"**, у встановлений регламентом час засобами програмного забезпечення шляхом формування меморіальних документів перераховуються (списуються) на відповідні рахунки, відкриті за балансовим рахунком **3122 "Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки"**.

Обласні управління Державної казначейської служби України відповідно до встановленого регламенту своїми платіж-

ними дорученнями перераховують кошти на рахунки, відкриті у Казначействі за балансовим рахунком 3122. Інформація щодо перерахування суми доходів Казначейству одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком 8212 *"Кошти спеціального фонду державного бюджету, передані вищим органам Казначейства"*.

Дебетовий залишок за балансовим рахунком 8212 дає інформацію про кошти спеціального фонду державного бюджету, перераховані з початку року.

5.5. ОПЕРАЦІЇ ЗА ПЛАТЕЖАМИ ДО БЮДЖЕТУ, ЯКІ РОЗПОДІЛЯЮТЬСЯ МІЖ ЗАГАЛЬНИМ І СПЕЦІАЛЬНИМИ ФОНДАМИ, ДЕРЖАВНИМ ТА МІСЦЕВИМИ БЮДЖЕТАМИ

Платежі, які відповідно до Закону України про Державний бюджет України на поточний рік розподіляються між загальним та спеціальним фондами державного бюджету, зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком 3131 *"Надходження, які розподіляються між загальним та спеціальним фондами державного бюджету"* Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Дані про надходження та повернення надмірно або помилково сплачених платежів одночасно відображаються на рахунках, відкритих за балансовим рахунком 6113 *"Доходи державного бюджету, що підлягають розподілу між загальним та спеціальним фондами"*. Кредитовий залишок за рахунком 6113 дає інформацію про надходження з урахуванням повернення платежів, які розподіляються між загальним та спеціальним фондами державного бюджету з початку року.

Кошти, які протягом дня зараховані на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком 3131 (з урахуванням повернень), в кінці операційного дня розподіляються між

загальним і спеціальним фондами державного бюджету згідно з нормативами, встановленими законом України про Державний бюджет України на поточний рік.

Платежі до бюджету, які відповідно до Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік, розподіляються між державним бюджетом та бюджетами Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком **3311 "Кошти, які підлягають розподілу між державним і місцевими бюджетами"** Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.

Платежі, які тимчасово віднесені до доходів державного бюджету і відповідно до законодавства, підлягають розподілу між бюджетами та державними цільовими фондами зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті в головних управліннях ДКСУ за балансовим рахунком **3411 "Кошти, тимчасово віднесені на доходи державного бюджету, що підлягають розподілу"** (далі – рахунок 3411) Плану рахунків у розрізі кодів класифікації доходів бюджету та територій. За результатами розподілу коштів формується Відомість 2м розподілу платежів, які надійшли на рахунок **3411** та Відомість 2 розподілу платежів до бюджету, які надійшли на рахунок **3311**.

Інформація щодо надходження та повернення надмірно або помилково сплачених платежів одночасно відображається на рахунках, відкритих за балансовим рахунком **6211 "Доходи, які підлягають розподілу між державним і місцевими бюджетами"**. Кредитовий залишок за рахунком **6211** дає інформацію про надходження (з урахуванням повернень) платежів, які розподіляються між державним та місцевим бюджетами з початку року.

Кошти, які протягом дня зараховувались на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком **3311 "Кошти, які підлягають розподілу між державним і місцевим бюджетами"**, в кінці операційного дня розподіляються за встановленими

нормативами між державним бюджетом та відповідними місцевими бюджетами.

Після розподілу частина коштів, яка належить *загальному фонду* державного бюджету засобами програмного забезпечення зараховується на відповідний аналітичний рахунок, відкритий за балансовим рахунком **3111**, з якого перераховуються на відповідний рахунок, відкритий за балансовим рахунком **3112** для перерахування платежів, які відносяться до загального фонду державного бюджету.

За результатами розподілу платежів між державним та місцевим бюджетами формується *Відомість розподілу платежів до бюджету, які надійшли на рахунок 3311*.

5.6. ЗВІТНІСТЬ ПРО НАДХОДЖЕННЯ КОШТІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

На початку наступного операційного дня, не пізніше 9 години ранку, за результатами обробки інформації формується *виписки з аналітичних рахунків*, відкритих за балансовими рахунками **3111, 3113, 3121, 3123, 3131, 3311, 8411, 3412**, у вигляді *електронного реєстру розрахункових документів* та їх паперові копії за підписом керівника органу Державної казначейської служби України із відбитком печатки. До виписок з аналітичних рахунків 3-го класу додається реєстр розрахункових документів з повним переліком реквізитів. На підставі даних про рух коштів на всіх аналітичних рахунках щоденно формується *сальдові та оборотно-сальдові відомості* про операції за коштами державного бюджету. Дані сальдових та оборотно-сальдових відомостей мають бути тотожні даним щоденного сальдового та оборотно-сальдового балансу. Складається Звіт про виконання доходів та інших надходжень державного бюджету (дод.10). Ведення обліку

доходів проводиться з дотриманням вимог, що встановлені Положенням про організацію бухгалтерського обліку і звітності виконання державного і місцевих бюджетів в органах ДКСУ, яке затверджене наказом ДКУ №119 від 28.11.2000 року.

На підставі даних про рух коштів на аналітичних рахунках, відкритих за балансовими рахунками **3111, 6111; 3113, 7131; 3121, 6112; 3123, 7132; 3131, 6113; 3522, 6114; 3311, 6211**, щоденно на початку наступного операційного дня, не пізніше 9-ої години ранку, управління Казначейства України складають *Звіт про виконання державного бюджету за доходами* (дод. 1) у розрізі видів надходжень у цілому по області та передають його (в електронному вигляді) до Казначейства (центральний рівень).

Не пізніше 11-ої год. дня, наступного за звітним, обласні управління Казначейства формують *Звіти про виконання державного бюджету за доходами в розрізі районних відділень (міст обласного значення) за видами надходжень* та передають їх (в електронному вигляді) органам податкової служби на обласному рівні та районним відділенням Казначейства для подальшої передачі районним податковим інспекціям. Районні управління (відділення) є пасивними учасниками, бо рахунки для зарахування надходжень відкриваються в розрахункових палатах обласних управлінь ДКСУ.

Органи Державної казначейської служби України складають звітність про надходження коштів до Державного бюджету України в грошовій та безгрошовій формах на підставі даних бухгалтерського обліку на рахунках класу 6 “Доходи бюджету” Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів. Звіти складаються за формами та порядком, установленими Казначейством України.

? Контрольні питання

1. Дайте визначення державних доходів.
2. Наведіть класифікацію доходів бюджету.
3. За рахунок яких джерел формуються державний та місцевий бюджети?
4. Охарактеризуйте сутність касового виконання державного бюджету за доходами.
5. Які функції Казначейства у процесі виконання бюджету за доходами?
6. У чому різниця між загальним та спеціальним фондами бюджетів?
7. Як здійснюються операції за надходженнями до загального фонду державного бюджету?
8. Яким чином оформляються операції за надходженнями до спеціального фонду державного бюджету?
9. Як здійснюються операції за платежами до бюджету, які розподіляються між державним і місцевими бюджетами?
10. Як відкриваються бюджетні рахунки за надходженнями до бюджету?
11. Яким чином здійснюється облік і складання звітності про надходження коштів до Державного бюджету України?

6. КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУ- ВАННЯ БЮДЖЕТІВ ЗА ВИДАТКАМИ

6.1. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Бюджет завжди був важливим інструментом впливу на розвиток економіки та соціальної сфери. Видатки бюджетів на розвиток економіки повинні спрямовуватися насамперед на стабілізацію економіки, створення необхідних умов для зростання економічного потенціалу держави.

Згідно з Бюджетним кодексом України № 2456-VI від 08.07.2010 р., **видатки бюджету – це кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом.**

До видатків бюджету не належать: погашення боргу; надання кредитів з бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.

У Кодексі наводиться також термін **витрати бюджету**, під яким слід розуміти *видатки бюджету, надання кредитів з бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів.*

Групування видатків здійснюється відповідно до бюджетної класифікації, особливістю якої є чітке розмежування видатків за економічними ознаками з детальним розподілом коштів за їх предметними ознаками (заробітна плата, нарахування на неї, такі виплати населенню як трансферти тощо). Такий розподіл дає можливість виділити захищені статті бюджету та забезпечує єдиний підхід до всіх отримувачів бюджетних коштів з точки зору виконання бюджету. Щодо економічної класифікації, то з 01.01.2013 року діє нова економічна класифікація видатків. Наказом Міністерства фінансів України № 754 від 21.06.2012 року затверджено Інструкцію щодо застосування економічної класифікації видатків.

Види класифікацій видатків бюджету

1. Функціональна класифікація видатків бюджету (КФКВ) за функціями, з виконанням яких пов'язані видатки.

2. Економічна класифікація видатків бюджету (КЕКВ) за економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки.

3. Відомча класифікація видатків (КВКВ) за ознакою головного розпорядника коштів.

4. Програмна класифікація видатків бюджету (КПКВ) застосовується при формуванні бюджету за програмно-цільовим методом.

Функціональна класифікація здійснюється відповідно до основних функцій держави, які наведені як розподіл видатків за підрозділами.

Виділяють три рівні функціональної класифікації:

- перший рівень – розділи, в яких визначаються видатки бюджетів на виконання загальних функцій держави та місцевого самоврядування. Наприклад, 0100 – загальнодержавні функції, 0200 – оборона, 0300 – громадський порядок, безпека та судова влада, 0400 – економічна діяльність, 0500 – охорона навколишнього природного середовища тощо;

- другий рівень – підрозділи та групи, в яких конкретизуються напрями використання бюджетних коштів відповідно до функцій держави чи місцевого самоврядування в межах відповідних розділів. Наприклад, розділ “Функціонування виконавчої влади” – 010200;

- третій рівень – цільові видатки за конкретними напрямами діяльності головних розпорядників бюджетних коштів у межах відповідних підрозділів. Наприклад, розділ “Духовний та фізичний розвиток” – 0800; підрозділ “Культура та мистецтво” – 0820; конкретні напрями діяльності головних розпорядників коштів: художні колективи, концертні та циркові організації – 0822; творчі спілки – 0824, заповідники – 0827 тощо.

Економічна класифікація видатків (дод. 2) бюджету визначає конкретне спрямування коштів, тобто їх предметно-цільове призначення і передбачає такі їх види:

- поточні видатки (код 2000) – витрачання бюджетною установою ресурсів на поточні цілі: видатки на оплату праці всіх працівників бюджетних установ (організацій), а також грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу згідно з установленими посадовими окладами, ставками або розцінками, матеріальну допомогу, зокрема видатки на премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства;

- обслуговування боргових зобов'язань (код 2400) – обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань (код 2410) та обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань (код 2420);

- поточні трансферти (код 2600) – належать видатки на надання субсидій, дотацій, поточних трансфертів юридичним особам, іншим бюджетам;

- соціальне забезпечення (код 2700) – виплата всіх видів соціальної допомоги, пільг, субсидій; стипендій; пенсій; путівок на оздоровлення. Податок на доходи фізичних осіб та всі платежі відповідно до законодавства з цих сум передбачаються за цим самим кодом;

• інші видатки (код 2800) – це видатки, які не пов’язані з придбанням товарів та послуг установами;

• нерозподілені видатки (код 2900) – це видатки з резервного фонду Кабінету Міністрів України та фондів непередбачених видатків Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних та місцевих адміністрацій, виконкомів місцевих рад. Кошти резервного фонду відповідного бюджету можуть використовуватися на здійснення поточних, капітальних видатків та надання кредитів;

• капітальні видатки (код 3000) – платежі для придбання основного капіталу, створення державних запасів і резервів, землі і нематеріальних активів;

• капітальні трансферти (код 3200) – це невідpłatні односторонні платежі органів управління, які не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог. Вони передбачені на придбання капітальних активів, компенсації втрат, пов’язаних з пошкодженням основного капіталу, або збільшення капіталу одержувачів бюджетних коштів. До цієї категорії включаються також трансфертні платежі підприємствам для покриття збитків, акумульованих ними протягом низки років, або таких, які виникли в результаті надзвичайних обставин. За цією категорією здійснюються видатки на капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям), органам державного управління інших рівнів, урядам зарубіжних країн та міжнародним організаціям і населенню.

Відомча класифікація видатків бюджету дає можливість здійснювати аналіз і контроль за витрачанням бюджетних коштів. Вона засвідчує, якому міністерству, відомству спрямовуються кошти, тобто містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів.

На основі такої класифікації органи ДКСУ та місцеві фінансові органи ведуть реєстр формування і використання фінансових ресурсів розпорядниками бюджетних коштів.

Наприклад, код Міністерства освіти і науки України – 220, Міністерства фінансів України – 350, Антимонопольного комітету України – 601, Рахункової палати України – 651, Житомирської обласної державної адміністрації – 776 тощо.

Відомча класифікація видатків бюджету затверджується:

- для Державного бюджету України – Міністерством фінансів України; визначається відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України” (частина друга ст. 22 Бюджетного кодексу України);

- для бюджетів місцевого самоврядування – міністром фінансів Автономної Республіки Крим, керівником місцевого фінансового органу і визначається відповідно до рішення про місцевий бюджет (частина третя ст. 22 Бюджетного кодексу України).

Програмна класифікація видатків бюджету застосовується під час формування бюджету за програмно-цільовим методом і щорічно визначається у Законі України “Про Державний бюджет України” на конкретний бюджетний рік відповідно до вимог Бюджетного кодексу України.

Відповідно, планування видатків з Державного бюджету проводиться за певними напрямками – програмами – оплати видатків бюджетної установи. Наприклад, військова частина може отримувати фінансування за програмами на оплату праці особового складу та проведення видатків на тилове забезпечення тощо.

Обов’язковою умовою є відповідність коду конкретної бюджетної програми до відповідного коду нової функціональної класифікації видатків бюджету, що забезпечить можливість автоматичного групування показників бюджетних програм за функціональною класифікацією.

У більшості випадків за базу визначення бюджетної програми беруться бюджетні призначення окремого головного розпорядника за функціональною класифікацією, аналізується його організаційна структура для визначення відповідальних виконавців і детально визначається мета бюджетної програми,

яку необхідно досягнути, і завдання, які необхідно виконати для досягнення цієї мети за рахунок відповідного бюджетного призначення.

Для підвищення прозорості та забезпечення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів бюджетну програму, обсяг видатків на яку складає більше 1–1,5 % загального обсягу видатків державного бюджету, доцільно розподілити на декілька менших бюджетних програм.

Програмна класифікація видатків Державного бюджету щорічно уточнюється і перезатверджується шляхом встановлення бюджетних призначень у Законі України “Про Державний бюджет України”. Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 28.12.2012 р. № 1448 “Про внесення змін до бюджетної класифікації і Структури кодування програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету” код програмної класифікації містить сім знаків, що наведені нижче.

Структура кодування програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету

1	2	3	4	Пояснення
XXX	X	XX	X	
XXX	0	00	0	Головний розпорядник (код відомчої класифікації видатків та кредитування державного бюджету)
XXX	X	00	0	Відповідальний виконавець бюджетних програм у системі головного розпорядника:
XXX	1	00	0	якщо головний розпорядник є відповідальним виконавцем бюджетної програми, виконання якої забезпечується його апаратом, четвертим знаком коду визначається цифра “1”, щодо всіх інших відповідальних виконавців бюджетних програм використовуються цифри від “2” до “9”

1	2	3	4	Пояснення
XXX	X	XX	X	
XXX	X	XX	0	бюджетна програма в межах одного відповідального виконавця бюджетної програми:
XXX	X	01	0	якщо бюджетна програма пов'язана з функціонуванням апаратів органів державної влади (в основному це коди діючої функціональної класифікації розділу "Державне управління"), п'ятий та шостий знаки коду визначаються цифрами "01", всі інші бюджетні програми – "02", "03", "04" і далі в межах одного відповідального виконавця бюджетної програми
XXX	X	6X	0	для відстеження усіх бюджетних програм на реалізацію інвестиційних програм (проектів) , що реалізуються за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "6"
XXX	X	7X	0	для відстеження усіх бюджетних програм, видатки або кредитування за якими здійснюється за рахунок резервного фонду , п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "7"
XXX	X	8X	0	для відстеження усіх бюджетних програм, що складають капітальні вкладення , п'ятим знаком коду таких програм визначається цифра "8"

Код кожної бюджетної програми має відповідність коду функціональної класифікації видатків та кредитування бюджету.

Програмна класифікація видатків та кредитування державного бюджету відповідно до вимог частини другої статті 40 Бюджетного кодексу України щорічно визначається у законі про Державний бюджет України.

6.2. РОЗПОРЯДНИКИ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Для здійснення програм і заходів, які проводяться за рахунок коштів бюджету, бюджетні асигнування надаються розпорядникам бюджетних коштів. Згідно з наказом Міністерства фінансів України № 1619 від 22.12.2011 р., затверджено Порядок формування Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. Цей Порядок розроблено для формування переліку всіх розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, упорядкування мережі розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (далі – розпорядники нижчого рівня) та одержувачів бюджетних коштів (далі – мережа) та встановлення загальних процедур з формування Єдиного реєстру розпорядників ів та одержувачів бюджетних коштів.

Кошти бюджету, які отримують фізичні особи та юридичні особи, що не мають статусу бюджетної установи (одержувачі бюджетних коштів), надаються їм лише через розпорядника бюджетних коштів.

Розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків з бюджету.

Залежно від ступеня підпорядкованості та обсягу наданих прав розпорядники бюджетних коштів поділяються на головних розпорядників бюджетних коштів та розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня.

Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень.

Головними розпорядниками бюджетних коштів можуть бути виключно:

- за бюджетними призначеннями, передбаченими законом про Державний бюджет України, – органи, уповноважені

відповідно Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України забезпечувати їх діяльність, в особі їх керівників, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Конституційний Суд України, Верховний Суд України та інші спеціалізовані суди; установи та організації, які визначені Конституцією України або входять до складу Кабінету Міністрів України, в особі їх керівників;

- за бюджетними призначеннями, передбаченими бюджетом Автономної Республіки Крим, – уповноважені юридичні особи (бюджетні установи), що забезпечують діяльність Верховної Ради АР Крим та Ради міністрів АР Крим, а також міністерства та інші органи влади АР Крим в особі їх керівників;

- за бюджетними призначеннями, передбаченими іншими місцевими бюджетами, – керівники місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад та їх секретаріатів, керівники головних управлінь, управлінь, відділів та інших самостійних структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад.

Головні розпорядники коштів Державного бюджету України затверджуються законом про Державний бюджет України шляхом встановлення їм бюджетних призначень.

Головні розпорядники коштів місцевих бюджетів визначаються рішенням про місцевий бюджет.

Головний розпорядник бюджетних коштів:

- розробляє план своєї діяльності відповідно до завдань та функцій, визначених нормативно-правовими актами, виходячи з необхідності досягнення конкретних результатів за рахунок бюджетних коштів;

- розробляє на підставі плану діяльності проект кошторису та бюджетні запити і подає їх Міністерству фінансів України чи місцевому фінансовому органу;

- отримує бюджетні призначення шляхом їх затвердження у законі про Державний бюджет України чи рішенні про місцевий бюджет, доводить у встановленому порядку до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня (одержувачів бюджетних коштів) відомості про обсяги асигнувань, забезпечує управління бюджетними асигнуваннями;

- затверджує кошториси розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня, якщо інше не передбачене законодавством;

- здійснює внутрішній контроль за повнотою надходжень, отриманих розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачами бюджетних коштів, і витрачанням ними бюджетних коштів;

- одержує звіти про використання коштів від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів бюджетних коштів і аналізує ефективність використання ними бюджетних коштів.

Головним розпорядникам надано право розподіляти бюджетні кошти між розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня, а також витрачати їх на централізовані та інші заходи, на утримання апарату управління. При розподілі коштів і перерахуванні їх підвідомчим установам розпорядники коштів є головними, а при витрачанні на утримання апарату управління або на централізовані заходи вони є розпорядниками коштів третього ступеня.

Розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня поділяються на розпорядників коштів другого та третього ступенів.

Розпорядниками бюджетних коштів II ступеня є бюджетні установи в особі їх керівників, які уповноважені на отримання асигнувань, прийняття зобов'язань та здійснення виплат з бюджету на виконання функцій самої установи, яку вони очолюють, і на розподіл коштів для переказу розпорядникам III ступеня та безпосередньо підпорядкованим їм одержувачам.

Головним чином, це обласні установи і організації, в яких є підвідомчі підрозділи. Вони також при розподілі коштів є розпорядниками коштів другого ступеня, а при витрачанні коштів безпосередньо на утримання свого апарату або витрачанні коштів на централізовані заходи є розпорядниками коштів третього ступеня.

На обласному рівні розпорядниками коштів другого ступеня є: управління освіти; фінансове управління, управління казначейства; обласна податкова адміністрація, контрольно-ревізійне управління, облдержадміністрація; управління агропромислового комплексу тощо.

Розпорядниками коштів III ступеня є бюджетні установи в особі їх керівників, які уповноважені на отримання асигнувань, прийняття зобов'язань та здійснення виплат з бюджету на виконання функцій самої установи, яку вони очолюють, і на розподіл коштів безпосередньо підпорядкованим їм одержувачам.

Для всіх розпорядників коштів Державного бюджету є обов'язковим здійснення операцій по видатках через органи Державної казначейської служби України. При казначейській формі виконання Державного бюджету розпорядникам коштів відкриваються реєстраційні рахунки в органах Казначейства. Бюджетні кошти, які знаходяться на реєстраційних рахунках, використовуються розпорядниками коштів відповідно до затверджених асигнувань у кошторисах доходів та видатків, та лімітів видатків.

Одержувачі бюджетних коштів – це суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету.

6.3. РЕЄСТРАЦІЯ ТА ОБЛІК ЗОБОВ'ЯЗАНЬ РОЗПОРЯДНИКІВ ТА ОДЕРЖУВАЧІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Відповідно до Бюджетного кодексу України, Положення про Міністерство фінансів України, наказом Міністерства фінансів України затверджено *Порядок реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України від 02.03.2012 р. № 309*. Цей Порядок розроблено на виконання статей 43, 46, 48, 51, 112, 116–118 Бюджетного кодексу України та з метою забезпечення здійснення контролю органами Державної казначейської служби України при взятті бюджетних зобов'язань розпорядниками і одержувачами коштів державного та місцевих бюджетів, які перебувають на казначейському обслуговуванні, удосконалення механізмів використання бюджетних коштів та управління бюджетними коштами.

Розрізняють такі бюджетні зобов'язання:

- **бюджетне фінансове зобов'язання** – зобов'язання розпорядника бюджетних коштів (одержувача бюджетних коштів) сплатити кошти за будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, тобто бюджетна кредиторська заборгованість та(або) попередня оплата, яка передбачена законодавством;

- **зобов'язання** – будь-яке розміщення замовлення, укладення договору чи виконання інших аналогічних операцій, здійснене розпорядником або одержувачем бюджетних коштів без відповідних бюджетних асигнувань або з порушенням норм, установлених Бюджетним кодексом України, законом України про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет, в частині перевищення повноважень;

- **фінансове зобов'язання** – будь-яке придбання товару, послуги чи виконання інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, тобто кредиторська заборгованість та(або) попередня оплата, здійснена розпорядником або одержувачем бюджетних коштів з порушенням норм, установлених Бюджетним кодексом України, законом України про Державний бюджет України та рішенням про місцевий бюджет, в частині перевищення повноважень.

Розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання в межах бюджетних асигнувань, установлених кошторисами (планами використання бюджетних коштів), враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років, узятих на облік органами Казначейства, щодо завдань (проектів) Національної програми інформатизації – після їх погодження з Генеральним державним замовником Національної програми інформатизації – центральним органом виконавчої влади, визначеним Кабінетом Міністрів України.

Обсяг бюджетних зобов'язань, узятих установою протягом бюджетного періоду, повинен забезпечити зменшення рівня заборгованості за бюджетними зобов'язаннями минулих періодів та недопущення виникнення заборгованості за бюджетними зобов'язаннями в поточному році.

Бюджетні зобов'язання та бюджетні фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів обліковуються органами Казначейства в бухгалтерському обліку виконання бюджетів та відображаються у звітності про виконання бюджетів.

Розпорядники бюджетних коштів протягом 7-и робочих днів з дати взяття бюджетного зобов'язання подають до відповідного органу Казначейства **Реєстр бюджетних зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів** за встановленою формою на паперових (у двох примірниках) та електронних носіях і оригінали документів або їх копії, засвідчені в установленому порядку, що підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання.

За бюджетними зобов'язаннями за окремими напрямками видатків (наприклад, заробітна плата, стипендії, нарахування на заробітну плату, різні види допомоги), зокрема за бюджетними зобов'язаннями, у яких не зазначаються суми, у Реєстрі суми проставляються розпорядниками бюджетних коштів розрахунково, але в межах річних планових показників.

За довгостроковими бюджетними зобов'язаннями, строк дії яких перевищує один бюджетний період (довгострокові договори, більше одного року), суми в Реєстрі проставляються в межах планових показників поточного бюджетного періоду на підставі даних календарного плану до довгострокового договору.

Органи Казначейства звіряють поданий розпорядником Реєстр та підтвердні документи на предмет відповідності даних, уключених до Реєстру:

- за захищеними видатками, які не потребують проведення процедур закупівель, – протягом одного операційного дня;
- за захищеними видатками, які потребують проведення процедур закупівель (крім капітальних видатків), – до 3-ох операційних днів;
- за іншими поточними видатками, крім захищених, – до 3-ох операційних днів;
- за капітальними видатками – до 5-и операційних днів.

Відлік строку опрацювання підтвердних документів органом Казначейства починається з дати, вказаної у полі “Одержано Державною казначейською службою України (органом Державної казначейської служби України)” Реєстру та(або) Реєстру бюджетних фінансових зобов'язань розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів (далі – Реєстр фінансових зобов'язань), враховуючи день подання Реєстру та(або) Реєстру фінансових зобов'язань.

Після перевірки підтвердних документів по одному примірнику Реєстру та(або) Реєстру фінансових зобов'язань і заявки на видачу готівки та перерахування коштів на вкладні

рахунки повертаються розпоряднику бюджетних коштів, а інші примірники цих документів залишаються на зберіганні в органі Казначейства. Форма заявки на видачу готівки та перерахування коштів на вкладні рахунки затверджується Мінфіном.

Документи, що підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання та (або) бюджетного фінансового зобов'язання, повертаються розпоряднику з відміткою "zareєстровано та взято на облік".

При зміні курсу валют на дату здійснення операції розпорядником бюджетних коштів вносяться відповідні зміни до реєстрів.

У разі зняття з реєстрації бюджетних фінансових зобов'язань до органів Казначейства подається Реєстр фінансових зобов'язань разом з документами (накладна, акт тощо), що підтверджують повернення товару постачальнику з причин невідповідності договірним умовам, відповідним рішенням суду стосовно обсягів або якості виконаних робіт, наданих послуг, додатковою угодою про зміну умов договору тощо.

При знятті з обліку бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань суми у реєстрах проставляються з мінусом.

Органи Казначейства України не реєструють:

а) зобов'язання у разі:

- відсутності у розпорядника бюджетних коштів бюджетних асигнувань, встановлених кошторисом;
- відсутності документів, які підтверджують факт узяття бюджетного зобов'язання;
- відсутності затвердженого в установленому порядку паспорта бюджетної програми (крім випадків, у яких законодавством не передбачено його затвердження);
- невідповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми;

- неподання або подання неповного пакета підтвердних документів щодо проведення процедур закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;

- недотримання розпорядниками бюджетних коштів бюджетних повноважень та обмежень, які вводяться законодавчими та іншими нормативно-правовими актами;

- недотримання вимог щодо оформлення поданих документів;

б) фінансові зобов'язання у разі:

- відсутності відповідного бюджетного зобов'язання, відображеного у бухгалтерському обліку виконання державного та місцевих бюджетів;

- відсутності у розпорядника бюджетних коштів фактичних надходжень спеціального фонду;

- відсутності документів, які підтверджують факт узяття бюджетного фінансового зобов'язання;

- недотримання вимог щодо оформлення поданих документів;

- невідповідності фінансового зобов'язання відповідному бюджетному зобов'язанню, відображеному в бухгалтерському обліку виконання державного та місцевих бюджетів;

- недотримання розпорядниками бюджетних коштів бюджетних повноважень та обмежень, які вводяться законодавчими та іншими нормативно-правовими актами.

У випадках відмови реєстрації зобов'язань та фінансових зобов'язань органи Казначейства застосовують заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, визначені Бюджетним кодексом України.

Бюджетні фінансові зобов'язання щодо виплати субсидій, допомоги, пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг і послуг зв'язку (в частині абонентної плати за користування квартирним телефоном), компенсацій громадянам з бюджету, на що згідно із законами України мають право відповідні

категорії громадян, обліковуються органами Казначейства незалежно від визначених на цю мету бюджетних призначень.

У кінці бюджетного періоду розпорядники бюджетних коштів приводять зареєстровані бюджетні зобов'язання за спеціальним фондом у відповідність із фактичними надходженнями до цього фонду.

Органи Казначейства здійснюють коригування даних бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів у частині обліку бюджетних зобов'язань та бюджетних фінансових зобов'язань.

На кінець бюджетного періоду сума бюджетних фінансових зобов'язань повинна відповідати сумі бюджетної кредиторської заборгованості.

Дані бухгалтерського обліку з виконання кошторису на звітну дату мають відповідати аналогічним даним бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів.

Особливості реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів бюджетів місцевого самоврядування застосовуються при взятті бюджетних фінансових зобов'язань за поточними видатками.

Зобов'язання, взяті розпорядниками бюджетних коштів без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень, встановлених Бюджетним кодексом України та законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет), не вважаються бюджетними зобов'язаннями (крім зобов'язань щодо виплати субсидій, допомоги, пільг з оплати спожитих житлово-комунальних послуг та послуг зв'язку (у частині абонентної плати за користування квартирним телефоном), компенсацій громадянам з бюджету, на що згідно із законами України мають право відповідні категорії громадян) і не підлягають оплаті за рахунок бюджетних коштів. Взяття таких зобов'язань є порушенням бюджетного законодавства. Витрати бюджету на покриття таких зобов'язань не здійснюються.

За порушення бюджетного законодавства щодо порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань або несвоечасну реєстрацію бюджетних зобов'язань до розпорядників бюджетних коштів можуть застосовуватися заходи впливу відповідно до Бюджетного кодексу України.

За порушення бюджетного законодавства щодо необгрунтованої відмови в реєстрації або несвоечасної реєстрації бюджетних зобов'язань до органів Казначейства можуть застосовуватися заходи впливу відповідно до Бюджетного кодексу України.

6.4. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА ВИДАТКАМИ

Практичну дієвість бюджетної системи України у розрізі фінансового функціонування забезпечує касове виконання державного бюджету за доходами і видатками. Його суть полягає в організації роботи щодо прийому та зарахування коштів, які надходять на рахунки відповідних бюджетів, зберіганні грошових коштів, видачі цих коштів на заходи, передбачені бюджетом на відповідний рік, здійсненні обліку та складанні звітності про касове виконання бюджетів.

Основним документом, на підставі якого формуються кошториси доходів та видатків розпорядників коштів, є *розпис доходів та видатків державного бюджету*. Нині діє Інструкція про складання і виконання розпису Державного бюджету України (далі – Інструкція), затверджена наказом Міністерства фінансів України № 57 від 28.01.2002 року зі змінами та доповненнями, що визначає процедури складання і виконання розпису Державного бюджету України.

Розпис Державного бюджету України на відповідний рік (далі – розпис) має бути збалансованим та включати такі дані:

- розпис доходів державного бюджету;
- розпис фінансування державного бюджету;
- розпис асигнувань державного бюджету;

-
-
- розпис повернення кредитів до державного бюджету та надання кредитів з державного бюджету;
 - річний розпис витрат спеціального фонду державного бюджету з розподілом за видами надходжень;
 - помісячний розпис спеціального фонду державного бюджету.

Кошториси бюджетних установ, підприємств, організацій приводяться у відповідність до бюджетного розпису, який затверджується міністром фінансів, а по місцевих бюджетах – відповідними фінорганами. У визначений термін після опублікування в пресі Закону України “Про Державний бюджет України” на поточний рік затверджений розпис доходів і видатків Міністерство фінансів України передає для виконання Казначейству України, яке, у свою чергу, разом з головними розпорядниками коштів доводять витяги з річного розпису до територіальних органів Казначейства України та нижчих розпорядників коштів.

Управління Казначейства групують і узагальнюють дані і доводять витяги з розписів доходів і видатків у цілому до районних та міських відділень. На підставі витягів бюджетного розпису складається кошторис доходів і видатків бюджетної установи, який є основним документом, що визначає загальний обсяг, цільовий напрямок і поквартальний розподіл коштів.

Розпорядники коштів усіх рівнів наступного робочого дня після отримання витягу з розпису подають затвержені кошториси доходів та видатків і плани асигнувань відповідним органам Казначейства, де вони звіряються з даними отриманого розпису, відображаються на відповідних бухгалтерських рахунках, про що на оригіналі цих документів ставиться відбиток казначейського штамп.

На кожному рівні органи Державної казначейської служби України здійснюють перевірку відповідності даних, отриманих від вищого органу Казначейства, з переліком розпорядників бюджетних коштів та утримувачів, що обслуговуються у від-

повідних органах Казначейства. У разі невідповідності або відсутності в базі необхідної інформації про це повідомляється вищому органу Державної казначейської служби України для здійснення відповідних організаційних заходів.

При казначейському обслуговуванні державного бюджету за видатками, операціями з надання кредитів за рахунок коштів державного бюджету та з погашення державного боргу застосовуються *Порядок казначейського обслуговування державного бюджету за витратами, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 1407 від 24.12.2012 р.* Цей Порядок регламентує організаційні відносини між органами Державної казначейської служби (далі – орган Казначейства), розпорядниками бюджетних коштів, одержувачами бюджетних коштів, а також розподіл обов'язків та відповідальності між ними в процесі обслуговування державного бюджету за видатками, операціями з надання кредитів за рахунок коштів державного бюджету та з погашення державного боргу з урахуванням вимог Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Крім того, казначейське обслуговування бюджетів за видатками здійснюється відповідно до *наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів” від 23.08.2012 р. № 938.* Цей Порядок регламентує організаційні відносини між органами Державної казначейської служби України (далі – органи Казначейства), фінансовими органами та(або) Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними, районними, міськими, районними у містах, сільськими, селищними радами або їх виконавчими органами чи міськими, селищними, сільськими головами (в разі якщо відповідні органи не створені) (далі – місцеві фінансові органи), платниками податків, розпорядниками бюджетних коштів та одержувачами бюджетних коштів у процесі казначейського обслуговування місцевих бюджетів органами Казначейства.

Перерахування бюджетних коштів через органи Казначейства включає організацію роботи зі здійснення видатків у:

- **Державної казначейської служби України;**
- **територіальних органах Казначейства України.**

ДКСУ здійснює фінансування видатків державного бюджету шляхом переказу коштів територіальним управлінням.

Організація роботи зі здійснення видатків у ДКСУ побудована за такою схемою:

1. На підставі ресурсного балансу на відповідний період, бюджетних призначень та з урахуванням неоплачених фінансових зобов'язань складаються пропозиції про виділення асигнувань із загального фонду державного бюджету в розрізі головних розпорядників коштів.

2. ДКСУ згідно з пропозиціями головних розпорядників бюджетних коштів готує розпорядження про виділення бюджетних асигнувань.

3. Виділені бюджетні асигнування зараховуються на зведені особові або особові рахунки головних розпорядників коштів.

4. Головні розпорядники коштів подають ДКСУ розподіли виділених бюджетних асигнувань за територіями у розрізі розпорядників коштів нижчого рівня.

5. ДКСУ реєструє розподіли виділених бюджетних асигнувань у журналі реєстрації.

6. Перевірені розподіли групуються ДК за територіями і складаються реєстри на виділення бюджетних асигнувань, які передаються територіальним управлінням ДКСУ.

7. На підставі інформації територіальних управлінь про залишки коштів на рахунках ДКСУ передає розпорядження про перерахування коштів.

Організація роботи зі здійснення видатків у територіальних органах Казначейства побудована за такою схемою:

1. Територіальні органи ДКСУ здійснюють видатки державного бюджету в межах коштів, отриманих від вищого органу згідно з реєстром на здійснення видатків.

2. Управління ДКСУ на підставі реєстрів готує меморіальні документи щодо зарахування виділених бюджетних асигнувань на відповідні рахунки розпорядників коштів.

3. Органи ДКСУ надають розпорядникам та одержувачам бюджетних коштів виписку з відповідного рахунку за результатами попереднього дня. Інші дії з перерозподілу бюджетних коштів аналогічні як на рівні ДКСУ.

4. Облік здійснених операцій проводиться у щоденному режимі. Інформація подається до ДКСУ засобами електронної пошти у визначені терміни для формування бази даних.

Перерахування дотацій місцевим бюджетам

Управління ДКСУ в АР Крим, областях, містах Києві та Севастополі перераховують суми дотацій на рахунки фінансових органів, відкритих в органах ДКСУ, для їх зарахування до відповідних бюджетів. Для зарахування дотацій, Управління та відділення ДКСУ надають відповідним фінансовим органам **виписки з рахунків** за результатами попереднього операційного дня.

Органи ДКСУ на підставі **платіжних доручень**, які надані фінансовим органам, перераховують кошти з рахунків, за якими обліковуються дотації, на поточні рахунки, відкриті в установах банків на ім'я установ, підприємств, організацій, які отримують кошти місцевих бюджетів.

Оплата рахунків установ, підприємств, організацій щодо використання дотацій здійснюється в загальноприйнятому порядку касового виконання державного бюджету за видатками.

Здійснення видатків за рахунок коштів спеціального фонду

На спеціальні реєстраційні рахунки РБК (розпорядників бюджетних коштів), відкриті в органах ДКСУ, зараховуються кошти, що надходять від вищих та підвідомчих установ,

юридичних та фізичних осіб на утримання, виконання певних доручень, здійснення видатків, поновлення касових видатків.

Кошти, що надходять безпосередньо на рахунки РБК, вважаються доходами спеціального фонду державного бюджету або коштами, що відносяться на відновлення касових видатків.

Усі суми коштів, що надходять готівкою в каси установ, повинні бути зараховані на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в органах ДКСУ.

При внесенні готівки на ім'я РБК або одержувачів відправники коштів у розрахункових документах зазначають номери спеціальних реєстраційних рахунків розпорядників коштів, що відкриті в органах ДК. Зарахування коштів органами ДК здійснюється на підставі платіжних доручень на вказані в них рахунки.

Зі спеціальних реєстраційних рахунків, на яких обліковуються власні надходження установ, РБК можуть здійснювати перерахування коштів вищим установам і організаціям, що не передбачені кошторисами доходів і видатків. Перерахування проводиться платіжним дорученням.

Казначейське обслуговування одержувачів коштів Державного бюджету

Кошти державного бюджету, які передбачаються для одержувачів, повинні бути враховані в показниках зведеного кошторису та плану асигнувань відповідного розпорядника коштів. Одержувачі бюджетних коштів включаються до мережі відповідного розпорядника коштів. На їх ім'я в органі ДКСУ відкриваються відповідні рахунки. Розпорядник виділяє одержувачу річні призначення та помісячні плани асигнувань на відповідний період, що відображаються в реєстрі змін до зведеного кошторису доходів і видатків та помісячних планів асигнувань розпорядника. Зазначені документи подаються до органів ДКСУ в установленому порядку.

Одержувач подає до органів ДКСУ *план використання бюджетних коштів*, погоджений з розпорядником коштів. На підставі його одержувачу перераховуються бюджетні кошти і надається право на їх використання.

Якщо підприємство не є одержувачем коштів, а відповідно до укладених угод виконало для бюджетної установи або одержувача відповідні роботи, то оплата виконаних робіт здійснюється на підставі рахунків, рахунків-фактур, акта виконаних робіт шляхом перерахування належних коштів на поточний рахунок підприємства, відкритий в установі банку.

6.5. ЗДІЙСНЕННЯ ВИДАТКІВ РОЗПОРЯДНИКІВ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Здійснення видатків проводиться шляхом проведення платежів з реєстраційних та спеціальних реєстраційних рахунків РБК, відкритих в органах ДКСУ відповідно до кошторисів доходів та видатків, планів асигнувань.

Відповідно до поставлених завдань ДКСУ контролює цільове використання бюджетних коштів на стадії проведення платежу на підставі документів, наданих РБК. Підставою для здійснення видатків РБК є *платіжні доручення, підготовлені власниками рахунків, та документи, які підтверджують цільове направлення коштів (рахунки, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, трудові угоди, договори на виконання робіт, акти виконання робіт та ін.), порядок оформлення і подання яких регламентується вимогами щодо обліку зобов'язань.*

Платіжні доручення подаються до органів Казначейства в двох примірниках або в кількості примірників, необхідній для всіх учасників безготівкових розрахунків.

Подані платіжні доручення перевіряються. Відмітка про дозвіл на проведення оплати ставиться на першому примірнику Платіжних доручень, у вигляді відбитку штампу казначея

“Підлягає оплаті”. Після проведення платежу на платіжних дорученнях та підтверджувальних документах ставиться відмітка у вигляді відбитка штампа казначея “Оплачено”. Згідно з внесеними змінами до Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 22 від 21.01.2004 р. банк платника приймає платіжне доручення до виконання протягом 30 календарних днів з дати його виписки. День оформлення платіжного доручення не враховується.

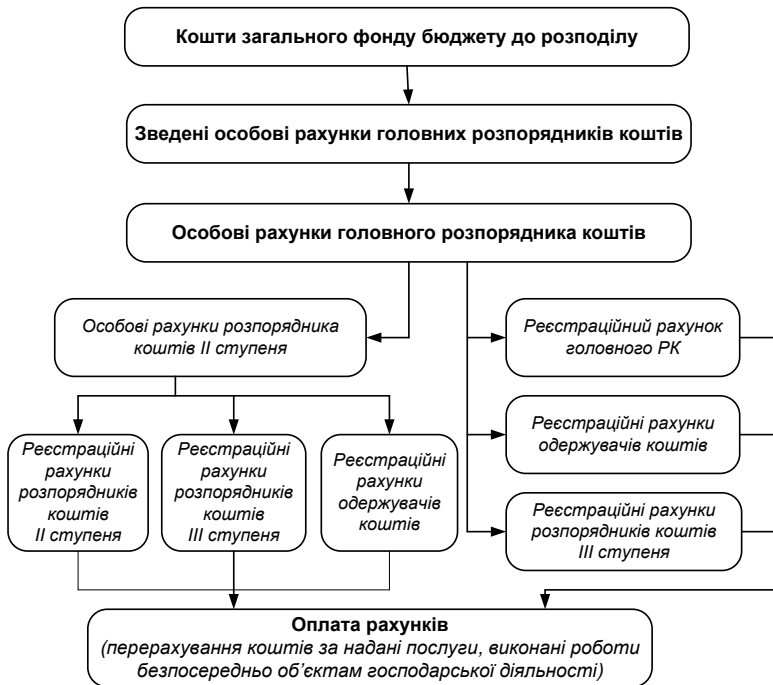

Рис. 6.1. *Схема здійснення видатків за казначейського обслуговування бюджетів*

Виплата готівки розпорядникам бюджетних коштів державного бюджету та іншим клієнтам

Для оформлення документів на отримання заробітної плати, стипендій, допомоги, видатків на службові відрядження та інших коштів, що належать до видатків, які не можуть бути здійснені в безготівковій формі, розпорядники та одержувачі бюджетних коштів подають до органів Казначейства *заявку на видачу готівки* у двох примірниках згідно з наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами” від 24.12.2012 р. № 1407.

Заявки на видачу готівки виписуються розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів на осіб, з якими в них укладені договори про повну матеріальну відповідальність та які мають право отримувати і видавати кошти.

У заявках на видачу готівки для виплати заробітної плати указуються суми податку на доходи фізичних осіб, суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок), інші платежі, які утримані із заробітної плати та нараховані на фонд оплати праці відповідно до законодавства.

Розпорядники та одержувачі бюджетних коштів при отриманні заробітної плати і прирівняних до неї платежів разом із заявкою на видачу готівки повинні подавати платіжні доручення на перерахування утриманих із заробітної плати працівників та нарахованих на фонд оплати праці податків до бюджету і єдиного внеску.

Після отримання розпорядником (одержувачем) бюджетних коштів, матеріальних цінностей або послуг, придбаних (отриманих) за готівку, до органів Казначейства подаються документи, які підтверджують здійснені видатки (акти придбання матеріальних цінностей чи послуг, рахунки-фактури тощо).

Для проведення операцій із застосуванням банківських платіжних карток розпорядникам бюджетних коштів відкриваються карткові рахунки в установах банків на умовах договору. У договорі повинні бути вказані довірені особи розпорядника бюджетних коштів, перелік яких додається до заяви про відкриття карткових рахунків.

Довірена особа може використовувати банківську платіжну картку як для отримання готівки, так і для здійснення безготівкових розрахунків, пов'язаних з господарською діяльністю розпорядника бюджетних коштів, зокрема на представницькі потреби та витрати на відрядження.

Для проведення операцій із застосуванням банківських платіжних карток на картковий рахунок платіжним дорученням зараховуються кошти шляхом їх переказу з відповідних рахунків розпорядника бюджетних коштів. При казначейському обслуговуванні платіжне доручення на перерахування бюджетних коштів складається на підставі заявки на видачу готівки розпорядника бюджетних коштів.

Кошти, які зараховуються на картковий рахунок, є підзвітними коштами довіреної особи розпорядника бюджетних коштів. Оприбуткування отриманих коштів та включення їх до авансового звіту про їх використання проводяться довіреною особою на підставі виписки з карткового рахунка або, у разі отримання готівки у банкоматі, чека банкомата.

Для отримання готівки з рахунків органів Казначейства розпорядникам (одержувачам) бюджетних коштів видаються також грошові чекові книжки. Для отримання грошової чекової книжки розпорядник (одержувач) бюджетних коштів зі свого реєстраційного рахунка здійснює оплату її вартості відповідному банку. Після підтвердження факту оплати (копія платіжного доручення) орган Казначейства в установленому порядку отримує в банку чекові книжки та реєструє їх у журналі реєстрації отриманих та виданих чекових книжок.

Уповноважені особи розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів на підставі належно оформлених грошових чеків отримують готівку з поточних рахунків, відкритих в установах банків на ім'я органів Казначейства за балансовими рахунками групи 257 “Кошти державного та місцевого бюджетів для виплат” Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 17 червня 2004 року № 280. Передача грошової чекової книжки розпоряднику (одержувачу) бюджетних коштів здійснюється на підставі довіреності розпорядника (одержувача) бюджетних коштів установлені форми шляхом оформлення акта приймання-передачі грошових чекових книжок у двох примірниках.

Відмови у здійсненні видатків розпорядників

Для забезпечення контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів органи Державної казначейської служби України в частині виконання державного бюджету за видатками здійснюють:

➤ *попередній контроль* – на етапі реєстрації зобов'язань розпорядників бюджетних коштів, зокрема фінансових;

➤ *поточний контроль* – у процесі оплати рахунків розпорядників бюджетних коштів та одержувачів.

Перевіряється законність підстави для здійснення платежів, відповідність платежів вимогам обліку і контролю за зобов'язаннями, а також правильність оформлення розрахункових документів.

Перевірка підтвердних документів на оплату рахунків розпорядників коштів державного бюджету або одержувачів здійснюється в органах Казначейства за наявності:

- зареєстрованих зобов'язань;
- залишків коштів на рахунках розпорядників коштів у розрізі кодів економічної класифікації видатків за загальним

фондом державного бюджету або залишків за спеціальним фондом державного бюджету;

➤ відповідності змісту операцій, представлених підтверджувальними документами, кодами економічної класифікації видатків, зазначеним у призначенні платежу.

За невиконання однієї із цих вимог органи Державної казначейської служби України відмовляють в оплаті та повертають документи на доопрацювання.

Відмови в оплати рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів можуть надаватися:

➤ за відсутності затверджених та взятих на облік кошторисів видатків та планів асигнувань у розпорядників коштів, та погодженого плану використання бюджетних коштів – у одержувачів;

➤ за відсутності або недостатності коштів на відповідних рахунках бюджетних установ чи організацій або бюджетних та кошторисних призначень на відповідних рахунках одержувачів;

➤ у разі обмеження здійснення бюджетних видатків, що встановлюється чинними нормативно-правовими актами;

➤ за неподання необхідних підтвердних документів для оплати рахунків;

➤ за недотримання або порушення встановленого порядку використання бюджетних коштів;

➤ за відсутності в бухгалтерському обліку виконання бюджетів прийнятих розпорядниками бюджетних коштів зобов'язань;

➤ якщо документи на оплату видатків оформлені неправильно та не підтверджують цільове направлення коштів;

➤ у разі неподання розпорядниками та одержувачами фінансової звітності про використання бюджетних коштів.

Органи Державної казначейської служби України повідомляють своїх клієнтів розпорядників про відмову в оплаті у письмовій формі. Відмови в оплаті обов'язково реєструються

органами Казначейства в журналі реєстрації відмов в оплаті праці.

Для обліку операцій з виконання кошторисів доходів і видатків розпорядників бюджетних коштів, плану використання бюджетних коштів одержувачів до кожного аналітичного рахунку відкриваються особові картки за кодами бюджетної класифікації. Відображені в особових картках облікові дані повинні відповідати аналогічним даним оборотно-сальдової відомості, що є підставою для складання органами Казначейства звітності про виконання бюджету.

? Контрольні питання

1. Охарактеризуйте видатки державного бюджету.
2. За яким принципами здійснюються розмежування видатків між бюджетами?
3. Яким чином доводяться обсяги асигнувань?
4. Як здійснюються перерахування бюджетних коштів через органи Державного казначейства?
5. Хто є розпорядником бюджетних коштів?
6. Що є підставою для здійснення видатків розпорядників коштів?
7. Поясніть порядок доведення обсягів асигнувань.
8. Як здійснюється оплата витрат розпорядників коштів?
9. На підставі яких документів здійснюються видатки розпорядників коштів?
10. Які реквізити містять платіжні доручення, який порядок їх оформлення та зберігання?
11. В яких випадках може надаватися відмова в оплаті рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів?

7. ОБСЛУГОВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ

7.1. ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ФОНДІВ

Основним централізованим фондом фінансових ресурсів держави, як відомо, виступає бюджет. Кошти бюджету є знеособленими і забезпечують реалізацію її функцій. Однак у держави можуть бути певні потреби, що мають особливе значення і тому повинні мати відповідне гарантоване фінансове забезпечення. З цією метою держава створює фонди цільового призначення.

За своєю економічною сутністю **державні цільові фонди** – це грошові відносини з приводу розподілу та перерозподілу вартості суспільного продукту та частини національного багатства, пов'язаних з формуванням фінансових ресурсів в розпорядженні держави та використанням державних коштів для забезпечення розширеного відтворення, задоволення соціально-культурних потреб суспільства, матеріального стимулювання членів суспільства щодо пенсійного, соціального захисту населення, розвитку науково-технічного потенціалу держави.

Основне призначення державних цільових фондів полягає у:

- забезпеченні соціального захисту населення шляхом виплати субсидій, пенсій, фінансування соціальної інфраструктури;
- сприянні економічному піднесенню держави через фінансування, субсидування, кредитування вітчизняних підприємств;

-
-
- фінансуванні природоохоронних заходів;
 - наданні позик, кредитів.

Джерелами формування доходів державних цільових фондів є:

- бюджетне фінансування;
- обов'язкові відрахування юридичних та фізичних осіб;
- доходи від інвестування власних коштів;
- добровільні внески, спонсорська допомога;
- інші джерела.

Державні цільові фонди поділяють на цільові бюджетні фонди (фонди, що входять до складу державного бюджету) і державні позабюджетні фонди (фонди, що не входять до складу державного бюджету).

Під цільовими бюджетними фондами слід розуміти грошові фонди, що утворюються у складі бюджету держави за рахунок цільових джерел засобів і використовуються на фінансування певних державних чи місцевих витрат під контролем фіскальних органів держави. Наприклад, платежі до Фонду України соціального захисту інвалідів, екологічний податок, цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади.

Позабюджетні фонди. Особливе значення серед них мають соціальні позабюджетні фонди (Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування України з тимчасової втрати працездатності, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань).

Специфікою позабюджетних фондів є чітке закріплення дохідних джерел і, як правило, суворе цільове їх використання. Джерелами формування позабюджетних фондів є спеціальні податки і збори, асигнування із державного і місцевих бюджетів, спеціальні позики, добровільні надходження. Вони можуть

формуватися також від капіталізації частини тимчасово вільних засобів позабюджетних фондів (як, наприклад, покупка цінних паперів, інвестування тощо).

В управлінні та контролі за коштами бюджетних та позабюджетних фондів є певні відмінності:

- **по-перше**, використання коштів бюджетними фондами регламентується законодавством та органами влади, а використання коштів позабюджетних фондів – законодавством та виконавчими дирекціями фондів, при цьому є реальна можливість використання коштів в оперативному режимі;

- **по-друге**, контроль за діяльністю і використанням коштів бюджетних фондів здійснює Верховна Рада України, а позабюджетні фонди не підлягають контролю з боку законодавчих органів. Контроль здійснюється податковими інспекціями, фінансовими відділами і виконавчими дирекціями фондів.

7.2. ПОРЯДОК ВІДРАХУВАНЬ ТА РОЗПОДІЛУ ЄДИНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб та членів їхніх сімей на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Пенсійний фонд України повинен вести облік платників єдиного внеску, забезпечувати збір та ведення обліку страхових коштів, контролювати повноту та своєчасність їх сплати, вести Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціаль-

ного страхування та виконувати інші функції, передбачені законом.

Державний реєстр загальнообов'язкового державного соціального страхування – організаційно-технічна система, призначена для накопичення, зберігання та використання інформації про збір та ведення обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, його платників та застрахованих осіб. Він складається з реєстру страхувальників та реєстру застрахованих осіб.

Розмір єдиного внеску визначається для кожної категорії платників за встановленими відсотками залежно до класів професійного ризику виробництва, до яких відносять платників. Рух коштів ЄСВ на рахунках в органах ДКСУ регламентується Положенням про рух коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затвердженим наказом МФУ № 1077 та Постановою правління ПФУ № 23-1 від 31.08.2011 року. Законом визначені також пропозиції щодо його розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування з урахуванням того, щоб цей розподіл забезпечив застрахованим особам страхові виплати і соціальні послуги, передбачені законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; створення резерву коштів для забезпечення страхових виплат та надання соціальних послуг застрахованим особам, покриття адміністративних витрат із забезпеченням функціонування системи загальнообов'язкового соціального страхування.

Для зарахування коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування відповідно до Закону України від 08.07.2010 р. № 2464-VI "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" з 25.11.2010 року на ім'я органів Пенсійного фонду України відкрито рахунки в головних управліннях Державної казначей-

ської служби України в областях за балансовим рахунком 3719 *“Рахунок для зарахування коштів, які підлягають розподілу за видами загальнообов’язкового державного соціального страхування”* в розрізі категорій платників та класів професійного ризику виробництва.

З метою кодування рахунків для зарахування коштів, що підлягають розподілу за видами загальнообов’язкового державного соціального страхування, відповідно до наказу ДКСУ “Про затвердження Довідника технічних символів, які використовуються з метою кодування рахунків для зарахування коштів, що підлягають розподілу за видами загальнообов’язкового державного соціального страхування” від 28.09.2010 р. № 350, затверджено **Довідник технічних символів**.

Суми єдиного внеску розподіляються за видами загальнообов’язкового державного соціального страхування пропорційно до сум єдиного внеску (у відсотках).

7. 3. КАЗНАЧЕЙСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОШТІВ ВІД ПРИВАТИЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА

Кошти, одержані від продажу державного майна та майна, що належить АР Крим, інші надходження, безпосередньо пов’язані з процесом приватизації (від покупців за подання заяви на приватизацію; реєстраційний збір за реєстрацію покупців на участь в аукціоні, конкурсі; суми штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки за придбані об’єкти приватизації; надходження від продажу патентів на право оренди приміщень; відсотки, нараховані на суму відстрочених платежів тощо), зараховуються до позабюджетного Державного фонду приватизації України та позабюджетного фонду приватизації Автономної Республіки Крим.

Кошти, які надходять від приватизації державного майна, зараховуються на рахунки, відкриті в органах Казначейства (на

центральному і територіальному рівнях) на ім'я Фонду державного майна України за балансовим рахунком 3718 "Рахунки для обліку коштів від приватизації майна".

Органи Казначейства наступного дня після зарахування коштів, одержаних від приватизації, надають представникам Фонду державного майна України виписки із зазначених рахунків та реєстр розрахункових документів до них. На підставі підготовлених Фондом державного майна України платіжних доручень, кошти перераховуються на відповідні рахунки, відкриті у Державній казначейській службі України (центрального рівня): 3231 "Гранти, отримані загальним фондом державного бюджету", 3232 "Гранти, отримані спеціальним фондом державного бюджету" Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, затвердженого наказом ДКУ від 28.11.2000 р. № 119 із змінами та доповненнями. Ця процедура здійснюється відповідно до Наказу ДКУ та Фонду державного майна України за № 170/1007 від 27.06.2006 р. "Порядок перерахування до бюджетів коштів, одержаних від приватизації майна".

Нормативи відрахувань коштів затверджуються Законом України "Про Державний бюджет України на відповідний рік". На рахунки, відкриті у Казначействі України в розрізі територій за балансовим рахунком 3231 зараховуються:

➤ 97% надходжень від приватизації державного майна та інших надходжень, безпосередньо пов'язаних з процесом приватизації (код 406100);

➤ 97% надходжень від приватизації об'єктів незавершеного будівництва, фінансування яких здійснювалося виключно за рахунок централізованих капітальних вкладень (код 406200);

➤ 97% надходжень від продажу об'єктів приватизації, зокрема віднесених (код 406400).

На рахунки, відкриті у Державній казначейській службі України в розрізі територій за балансовим рахунком 3232 зараховуються:

➤ 90% надходжень від приватизації об'єктів незавершеного будівництва, що споруджувалися відповідно до Чорнобильської будівельної програми (код 406300);

➤ 75% надходжень, отриманих від продажу акцій відкритих акціонерних товариств за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України, для ліквідації наслідків аварії на очисних спорудах міста Харкова (код 406500);

➤ 98% надходжень від приватизації підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України (код 406600).

Крім цього, на рахунки, відкриті у Державній казначейській службі України за балансовим рахунком 3232, зараховуються кошти, які витрачаються на заходи, пов'язані з проведенням приватизації державного майна, а саме:

- 3% надходжень за кодом 406100;
- 3 % надходжень за кодом 406200;
- 3% надходжень за кодом 406400;
- 10% надходжень за кодом 4063 00;
- 25% надходжень за кодом 406500;
- 2% надходжень за кодом 406600.

Рахунки за балансовими рахунками 3231 та 3232 відкриваються за наступною схемою:

3231 K FFFFF XXX;

3232 K FFFFF XXX,

де К – ключ, що вираховується автоматично;

FFFFF – код фінансування, відповідно до класифікації фінансування бюджету за типом боргового зобов'язання;

XXX – код території.

? Контрольні питання

1. Що таке державні цільові фонди та яке їх призначення?
2. З яких джерел формуються державні цільові фонди?
3. Що слід розуміти під цільовими бюджетними фондами?
4. Який порядок зарахування коштів до державних цільових фондів?
5. Дайте поняття єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
6. Залежно від чого проводяться відрахування єдиного соціального внеску.
7. Де здійснюється перерозподіл єдиного внеску?
8. У чому полягає суть казначейського обслуговування коштів від приватизації державного майна?

8. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

8.1. ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Облікова політика Казначейства України – це сукупність визначених у межах чинного законодавства принципів, методів і процедур, що використовуються Державною казначейською службою України для складання та подання фінансової звітності про виконання бюджетів.

Облікова політика повинна забезпечити у найкращий спосіб відбиття результатів фінансових операцій, які обліковуються, виходячи із обачності її оцінки і впливу на прийняте рішення.

Наявна система бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів побудована з урахуванням усіх необхідних змін з дотриманням міжнародних принципів і вимог щодо здійснення бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

Найголовнішими серед них є такі принципи:

- **законність** – відповідність правилам і процедурам, що передбачені законодавчими та нормативними актами;

-
-
- **правильність** – сумлінне застосування правил та процедур;
 - **достовірність** – правдиве відображення у бухгалтерській звітності фінансових операцій, проведених учасниками бюджетного процесу, з дотриманням вимог відповідних нормативних актів;
 - **суттєвість (доречність)** – корисність інформації для підготовки та прийняття економічних рішень; інформація є суттєвою, якщо її відсутність або перекручення може вплинути на рішення користувачів інформації;
 - **безперервність** – оцінка активів здійснюється, виходячи з того, що процес виконання бюджетів є постійним;
 - **повнота бухгалтерського обліку** – всі операції з виконання бюджетів в органах Казначейства підлягають реєстрації на рахунках бухгалтерського обліку без будь-яких винятків;
 - **дата операції** – операції з виконання бюджетів реєструються в бухгалтерському обліку в момент проведення відповідних платежів, що відповідає касовому методу ведення бухгалтерського обліку;
 - **прийнятність вхідного балансу** – залишки за рахунками на початок поточного звітного періоду мають відповідати залишкам за станом на кінець попереднього звітного періоду;
 - **обережність** – обґрунтована, розсудлива оцінка фактів;
 - **незалежність** – відокремленість фінансових бюджетних років (звітних періодів);
 - **сталість** – незмінність методів бухгалтерського обліку, крім випадків істотних змін у діяльності або в правовій базі. У такому разі має бути забезпечена порівнянність зі звітами за минулі періоди;
 - **відкритість** – інформація, що включається до бухгалтерського обліку та звітності, має бути достатньо зрозумілою і детальною, щоб уникнути двозначності, правдиво відображати операції з необхідними поясненнями в записках. Звітність має бути чітко викладена і зрозуміла для користувачів;

- **порівнянність** – можливість визначення тенденцій виконання бюджету через порівняння інформації, що міститься у бухгалтерському обліку і звітності, за певний період часу;

- **превалювання сутності над формою** – відображення операцій відповідно до їх економічної суті, а не за юридичною формою; узагальнення інформації має здійснюватися не тільки за юридичними нормами, але й відповідно до її економічної ефективності;

- **своєчасність** – забезпечення своєчасною інформацією органів законодавчої та виконавчої влади, які приймають рішення, здійснюють оцінку виконання бюджету, готують пропозиції щодо складання бюджету тощо та інших користувачів;

- **консолідація** – складання зведеної фінансової звітності про виконання бюджетів у цілому по системі Казначейства з урахуванням підвідомчих управлінь та відділень у розрізі бюджетів, за винятком залишків за внутрісистемними розрахунками. Облікова політика щодо методів оцінки, обліку і контролю активних операцій, мобілізованих Казначейством ресурсів та інших пасивних операцій ґрунтується на відповідних нормативних документах.

В Україні застосовується касовий метод виконання державного бюджету за доходами та видатками і метод нарахування по боргах і зобов'язаннях. Це означає, що доходи реєструються в бухгалтерському обліку при зарахуванні коштів на рахунки, відкриті в установах банків на ім'я органів ДКСУ, видатки вважаються здійсненими при проведенні перерахувань або виплат з рахунків, а борги та зобов'язання на момент їх виникнення.

Облікова політика повинна активно сприяти поліпшенню структури активів, якнайшвидшому стягненню сумнівної, безнадійної заборгованості. Активи і зобов'язання мають бути оцінені та відображені в обліку таким чином, щоб не переносити наявні фінансові ризики, які потенційно загрожують фінансовому стану бюджету на наступні звітні періоди.

Будь-які зміни в обліковій політиці, що мають суттєвий вплив на показники звітного або майбутніх періодів, повинні бути описані із зазначенням їх причин і змін.

8.2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку виконання бюджетів та фінансової звітності в органах Казначейства здійснюється на основі **Положення “Про організацію бухгалтерського обліку і звітності виконання державного та місцевих бюджетів в органах Державної казначейської служби України”** зі змінами та доповненнями.

Положення розроблено на основі Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999 р. № 996-XIV, чинного законодавства України, “Положення про Державну казначейську службу України”, затвердженого Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 460, основних принципів міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Положення визначає і регулює в межах повноважень, наданих Казначейству відповідною нормативно-правовою базою, єдиний методологічний та організаційний порядок ведення бухгалтерського обліку і звітності в органах ДКСУ з виконання державного та місцевих бюджетів.

Як зазначається в Положенні система бухгалтерського обліку виконання бюджетів включає бухгалтерський, бюджетний та управлінський облік, які ґрунтуються на єдиній теоретичній та інформаційній базі, які відрізняються формою та періодичністю розрахунку даних.

Бухгалтерський облік в органах Казначейства – це складова системи обліку, яка включає сукупність правил, методик і процедур обліку для виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та обміну інформацією про операції в органах Державної казначейської служби України та передачі її зовнішнім користувачам для прийняття управлінських рішень. На основі даних бухгалтерського обліку складається фінансова звітність про виконання бюджетів.

Бухгалтерський облік забезпечує своєчасне та повне відображення всіх операцій органів Казначейства та надання користувачам інформації про стан активів та зобов'язань, результати виконання бюджетів та їх змін. Успішне виконання державного та місцевих бюджетів може бути забезпечене лише за чіткої організації бухгалтерського обліку, який в контексті сказаного (тобто виконання бюджету) прийнято називати бюджетним обліком.

Бюджетний облік як складова системи обліку є науково обґрунтованою системою спостереження, відображення, узагальнення та контролю за кількісними та якісними показниками виконання бюджету. Більшість важливих рішень базується на фінансових розрахунках. Облік забезпечує ці розрахунки потрібною інформацією та дає аналітичну орієнтацію щодо можливих чинників та наслідків розглядуваних альтернатив.

Управлінський облік ведеться з метою забезпечення керівництва органів Казначейства оперативною фінансовою і нефінансовою інформацією у визначеній ними формі для планування, управління бюджетними коштами, оцінки і контролю використання бюджетних коштів. Управлінський облік ведеться органами Казначейства для забезпечення внутрішніх потреб в інформації, виходячи зі специфіки виконання бюджетів та особливостей діяльності.

Слід мати на увазі, що система бухгалтерського обліку у бюджетній сфері має низку особливостей. Якщо фінансові операції суб'єктів господарювання спрямовані на отримання прибутку, то у фінансових операціях, здійснюваних державою, домінує ідея надання державних послуг. З цих позицій:

- сума доходів важлива лише тією мірою, якою вона є джерелом покриття видатків;
- видатки здійснюються в загальнодержавних інтересах і, в основному, не оцінюються з точки зору фінансової рентабельності.

Бюджетні операції здійснюються у межах бюджетних призначень, встановлених законодавством України, тому їх виконання віддзеркалюється у бухгалтерському обліку відповідно до щорічного Закону України “Про Державний бюджет України”.

Бухгалтерський облік з виконання бюджетів відзначається також певною складністю, що пояснюється великою кількістю учасників бюджетного процесу, різноманітністю операцій, великою кількістю зв'язків.

Система бухгалтерського обліку організована таким чином, щоб відображати бюджетні операції за допомогою синтетичного та аналітичного обліку. При цьому **облік повинен відповідати вимогам:**

- *чітко документований;*
- *облік здійснених операцій відбувається у певній послідовності на підставі документів;*
- *запис здійснених операцій відображається по облікових рахунках бухгалтерського обліку;*
- *бути суцільним за охопленням операцій і безперервним у часі.*

Основними завданнями системи бухгалтерського обліку Казначейства з виконання бюджетів є:

- *додержання принципів обліку і звітності;*
- *своєчасне, повне і достовірне відображення в обліку за відповідними рахунками і параметрами операцій з виконання*

бюджетів, які здійснюються на підставі первинних документів клієнтів, органів, які мають право безспірного списання коштів тощо;

- щоденне завершення та звірка всіх облікових процесів, реєстрів та документів; складання щоденного балансу на автоматизовану перевірку відповідності даних аналітичного обліку даним балансу;

- достовірне відображення в обліку і звітності руху використання фінансових та інших ресурсів бюджетів, надання об'єктивної і порівняльної інформації про стан зобов'язань, активів, результатів виконання бюджетів з метою аналізу та управління бюджетними коштами.

Більшість важливих рішень, незалежно від їх суті, базуються на фінансових розрахунках. Облік забезпечує ці розрахунки потрібною інформацією та дає аналітичну орієнтацію щодо можливих чинників та наслідків розглядуваних альтернатив.

Метою бухгалтерського обліку виконання бюджетів є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої інформації про доходи, видатки, кредитування за вирахуванням погашення і фінансування бюджетів, а також підвищення результатів виконання бюджетів.

Основним завданням бюджетного обліку і звітності є повне, своєчасне і достовірне відображення процесу виконання державного бюджету.

Бюджетний облік необхідний для забезпечення зберігання бюджетних коштів через відображення всіх операцій щодо виконання бюджетів усіх рівнів у бухгалтерських документах, складання бухгалтерського балансу та звітності.

Сутність бюджетного обліку найповніше виявляється в його **функціях**:

- *спостереження* виконується в процесі створення й використання фінансових ресурсів держави – бюджету як за доходами, так і за видатками;

➤ *відображення* базується на тому, що всі операції, які здійснюються за рахунок бюджетних коштів, згідно з кошторисами доходів і видатків, віддзеркалюються у відповідних бухгалтерських документах;

➤ *узагальнення* здійснюється під час проведення всіх операцій з розрахунків, результатом яких є баланс доходів і видатків як бухгалтерський звіт;

➤ *контролю* – полягає у здійсненні бюджетного обліку надходжень доходів за їх видами та обліку виконання видаткової частини бюджету по відповідних відомствах, установах і організаціях, які фінансуються з бюджету, тобто використання бюджету за призначанням, за цільовим використанням коштів згідно з розписом та бюджетною класифікацією.

Усі наведені функції забезпечують кількісний і якісний облік виконання бюджетів усіх рівнів, змін, внесених до них у процесі виконання, що дає змогу виявити відхилення від затверджених у бюджеті асигнувань і внести відповідні зміни до бюджету чи кошторису видатків. Таким чином, через виконання зазначених функцій органи влади забезпечують управління бюджетами всіх рівнів відповідно до своїх повноважень.

У процесі контролю виявляються всі порушення бюджетного законодавства, невиконання вимог щодо використання бюджетних коштів, тому бухгалтерський облік виконання бюджету дає змогу запобігати крадіжкам, розтратам та іншим порушенням у виконанні бюджетів усіх рівнів.

Таким чином, бюджетний облік віддзеркалює виконання бюджету через облік доходів, видатків, ресурсів бюджету на рахунках, здійснення заходів, передбачених і затверджених у бюджеті, фондів, резервів, створюваних у процесі касового виконання бюджету і виконання кошторисів видатків бюджетних установ, що дає повну картину виконання бюджетів усіх рівнів. Виходячи з цього, *предметом бюджетного обліку є бюджетний процес, який забезпечує розширене відтворення через розподіл і перерозподіл валового*

внутрішнього продукту. Слід зазначити, що розподільчі відносини, що здійснюються через бюджет, є одним із найскладніших етапів суспільного відтворення. Вони торкаються інтересів усіх членів суспільства. Тому всебічний, повний і детальний облік даних відносин має надзвичайно важливе значення для суспільства загалом.

Процес виконання бюджету пов'язаний із мобілізацією доходів і здійсненням видатків. **Об'єктами бюджетного обліку є дохідна і видаткова частини бюджету, а також ресурси бюджету та інші заходи, що здійснюються з бюджету.**

Ведення бюджетного обліку забезпечується системою методів.

Методом бюджетного обліку є сукупність прийомів, які використовуються для одержання необхідних даних щодо виконання бюджету, використання коштів. Основними серед них є:

- відображення усіх господарських операцій в первинних документах і реєстрах обліку та їхня оцінка;
- подвійний запис операцій і система рахунків;
- проведення періодичної та річної інвентаризації коштів на рахунках і в розрахунках, боргових, казначейських зобов'язань;
- узагальнення інформації у балансі.

Значення бюджетного обліку полягає в тому, що він:

по-перше, є інструментом, який дає змогу здійснювати керівництво процесом виконання бюджету, сприяє дотриманню фінансової дисципліни і цільового використання бюджетних коштів. Це, в свою чергу, забезпечує виконання бюджетом його основної функції – раціонального розподілу і перерозподілу національного доходу і дотримання необхідних пропорцій у розвитку суспільства;

по-друге, бюджетний облік відіграє важливу роль у бюджетному плануванні про виконання бюджету за поточний рік і попередні періоди слугують базою для складання проекту

бюджету на плановий рік. Від їх достовірності значною мірою залежить якість бюджету як основного фінансового плану держави;

по-третє, бюджетний облік і звітність мають особливе значення в розвитку фінансової науки. Результати будь-якого наукового дослідження мають практичну цінність тоді, коли вони базуються на реальних фактах економічної дійсності. Всебічна і вірна наукова оцінка того чи іншого явища може бути дана тільки на підставі повної й достовірної інформації.

Узагальнення цієї інформації та її систематизація відбуваються власне під час ведення обліку і складання звітності.

Значення бюджетного обліку особливо зростає в період, коли економіка і держава уражені інфляційними процесами. Головним завданням бюджетного обліку в цей період є забезпечення чіткої організації бухгалтерського обліку щодо використання бюджетних коштів, державної дисципліни в усіх органах управління, які виконують бюджет.

Слід зазначити, що бюджетний процес є доволі складним та різноманітним, тому до обліку весь час висувають нові вимоги. Бюджетний облік як інформаційна система виконання бюджету повинен постійно пристосовуватися до зростаючих потреб бюджетного процесу. Система бюджетного обліку має бути зорієнтована на модель ринкової економіки і відповідати міжнародним принципам обліку і звітності.

8.3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ОРГАНАХ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Бухгалтерський облік виконання бюджетів є основою інформаційної системи органів Казначейства, за допомогою якого здійснені операції відображаються за відповідними рахунками в автоматизованому режимі.

Органи Казначейства здійснюють облік виконання Державного бюджету та складають звітність про його перебіг. Облік виконання бюджету в органах Казначейства ведеться за такими розділами:

- облік ресурсів бюджету;
- облік доходів;
- облік видатків;
- облік розрахунків за борговими зобов'язаннями;
- облік коштів у розрахунках.

Підставою для бухгалтерського обліку з виконаннями бюджетів в органах Казначейства є *первинні документи*. Вони повинні бути складені під час здійснення операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення та можуть складатися у паперовій формі або у вигляді електронних записів. При електронному записі облікових регістрів повинно бути забезпечено отримання таких документів на паперових носіях.

До оформлення первинних документів ставляться певні вимоги. Зокрема, *первинні документи* для надання їм юридичної сили *повинні мати* такі *обов'язкові реквізити*:

- назву документа;
- номер і дату складання документа;
- назву установи, від імені якої складений документ;
- місце складання документа;
- назву отримувача коштів;
- зміст операції, суму операції (цифрами та прописом);
- номери рахунків за дебетом і кредитом;
- назву банку і казначейства, а також номер коду;
- підписи осіб, відповідальних за здійснення операції, та інші вимоги.

Списання коштів з рахунку клієнта за розпорядженням його власника здійснюється за дорученням клієнта протягом 10-ти календарних днів з дня його виписки. При цьому день заповнення не враховується.

Для безготівкових перерахунків за рахунками використовуються *меморіальні документи*: меморіальні ордери, платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, акредитиви, векселі, інкасові доручення (розпорядження), чеки тощо.

Електронні документи – *розрахункові документи, повідомлення визначеного формату, які містять встановлені реквізити і несуть інформацію про перерахування коштів у вигляді файлу при передачі електронною поштою.*

Прийом та оплата документів здійснюється за схемою:

- перевірка первинного документа на правильність складання;
- повідомлення (підтвердження) особи, що надала первинний документ про його прийом до виконання або відхилення;
- виконання дій, вказаних у первинному документі із записами в облікових реєстрах;
- складання звіту про виконання операцій;
- передача звіту про виконання операцій ініціатору операції та(або) вказаній ним особі;
- отримання, за необхідності, повідомлення від ініціатора операції про прийом ним звіту (протокол підтвердження).

Орган Казначейства приймає документи від клієнтів протягом операційного дня, час якого регламентується режимом його роботи в договорі на розрахункове обслуговування. Кошти списуються з рахунку платника тільки на підставі першого примірника розрахункового документа, крім гарантованих доручень.

Бухгалтерський облік повинен забезпечувати виконання основних функцій:

- запис інформації про операції з виконання бюджетів, що здійснюються органами Державного казначейства, та можливість відображення їх в агрегованому вигляді у звітності з метою аналізу та управління;

➤ відображення детальної інформації про контрагентів кожної операції та параметрів самих операцій для складання внутрішніх звітів з метою аналізу та контролю.

Ведення агрегованого обліку забезпечується за допомогою синтетичного обліку з використанням балансових рахунків Плану рахунків бухгалтерського обліку виконання бюджетів. Детальна інформація про кожного контрагента та операцію фіксуються на рівні аналітичного обліку на аналітичних рахунках. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожними відповідним рахункам синтетичного обліку.

Регістри синтетичного та аналітичного обліку операцій – це носії спеціального формату у вигляді відомостей, книг, журналів, карток обліку тощо. Їх призначення – хронологічне, систематичне чи комбіноване накопичення, групування та узагальнення інформації з первинних документів.

Записи у регістрах бухгалтерського обліку здійснюються на підставі первинних облікових документів у момент здійснення операції (рис. 8.1).

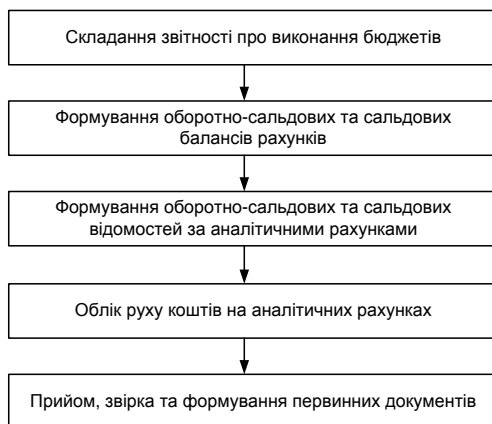

Рис. 8.1. Проходження та відображення в обліку операцій з бюджетними коштами

Державна казначейська служба України розробляє та затверджує форми реєстрів обліку з урахуванням того, що реєстри синтетичного та аналітичного обліку повинні мати назву, період реєстрації операцій, прізвища і підписи або інші кодовані знаки, що дають змогу ідентифікувати осіб, які їх склали. Органи Казначейства ведуть такі обов'язкові облікові реєстри: оборотно-сальдовий баланс (щоденний баланс оборотів і залишків за балансовими, бюджетними, позабалансовими рахунками та рахунками управлінського обліку), особові картки, сальдові та оборотно-сальдові відомості за аналітичними рахунками.

У щоденному оборотно-сальдовому балансі відображаються обороти за дебетом і кредитом за день, вихідні залишки за активом і пасивом за кожним балансовим, бюджетним та позабалансовим рахунками, а також за рахунками управлінського обліку. В оборотно-сальдовому балансі відображаються підсумки за кожним класом рахунків і загальний підсумок за всіма рахунками.

8.4. ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ, ЇХ БУДОВА

Для забезпечення потреб ведення бухгалтерського обліку операцій з виконання державного та місцевих бюджетів за касовим методом та складання фінансової звітності наказом Державного казначейства України від 28 листопада 2000 року № 119 затверджено План рахунків бухгалтерського обліку в розрізі кодів бюджетної класифікації і типів операцій (із змінами та доповненнями).

План рахунків бухгалтерського обліку з виконання державного та місцевих бюджетів органами Казначейства – це систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, що використовується для детальної та повної реєстрації всіх фінансових операцій і забезпечення потреб складання фінансової звітності згідно з вимогами бюджетного процесу на відповідний бюджетний рік.

План рахунків надає змогу здійснювати детальний і повний облік операцій, пов'язаних з виконанням бюджетів, а також своєчасно надавати детальну, достовірну і змістовну інформацію керівництву органів Казначейства, Міністерству фінансів України, статистичним відомствам, органам Міндоходів та ін.

За побудови Плану рахунків враховано особливості виконання державного та місцевих бюджетів, функціонування єдиного казначейського рахунку, виконання місцевих бюджетів через органи Казначейства, дотримано загальних принципів і вимог щодо здійснення бухгалтерського обліку та звітності.

При побудові плану рахунків враховано особливості виконання державного та місцевих бюджетів, функціонування Єдиного казначейського рахунку з дотриманням загальних принципів і вимог щодо здійснення бухгалтерського обліку і звітності. Структура плану рахунків базується на класифікації рахунків за економічним змістом з метою отримання інформації про виконання бюджетів та здійснення контролю за цим процесом.

План рахунків охоплює 9 класів і поділяється на три логічні частини: балансові рахунки, бюджетні рахунки (рахунки доходів і видатків бюджету), меморандні і позабалансові рахунки:

I. Балансові рахунки:

Клас перший. *Активи.*

Клас другий. *Зобов'язання.*

Клас третій. *Кошти бюджетів та розпорядників бюджетних коштів.*

Клас четвертий. *Розрахунки.*

II. Бюджетні рахунки:

Клас п'ятий. *Результат виконання бюджету.*

Клас шостий. *Доходи бюджету.*

Клас сьомий. *Видатки бюджету.*

III. Меморандні і позабалансові рахунки:

Клас восьмий. *Управлінський облік.*

Клас дев'ятий. *Позабалансовий облік.*

Перший клас Плану рахунків включає кореспондентський рахунок Казначейства в НБУ, кошти бюджетів у інших банках, розміщені депозити, цінні папери, надані бюджетні кредити, інші активи (кошти в дорозі та заблоковані на рахунках, товарно-матеріальні цінності), субкореспондентські рахунки, відкриті в органах Казначейства. Всі рахунки першого класу активні.

Другий клас включає зобов'язання, що пов'язані з випуском в обіг цінних паперів, за отриманими кредитами та депозитами, за іншими зобов'язаннями. Всі рахунки другого класу пасивні.

Третій клас включає операції за коштами державного та місцевих бюджетів; які підлягають розподілу між рівнями бюджетів; тимчасово віднесеними на доходи бюджету; на рахунках розпорядників бюджетних коштів, органів Казначейства. Рахунки третього класу пасивні.

У четвертому класі відображаються розрахунки, які виникають між бюджетами в процесі їх виконання, розрахунки за вексями, позиція Казначейства щодо іноземної валюти та балансуючі рахунки. Всі рахунки четвертого класу активно-пасивні.

П'ятий клас визначає результат виконання бюджетів. Він включає результат виконання загального та спеціального фондів бюджетів. Рахунки п'ятого класу активно-пасивні.

Шостий клас включає доходи державного та місцевих бюджетів, доходи, які підлягають розподілу; кошти тимчасово віднесені на доходи бюджетів. Всі рахунки шостого класу

пасивні, крім рахунку 6911 “Контррахунок за операціями за доходами бюджетів”, який є контрпасивним.

Сьомий клас включає видатки державного та місцевого бюджетів. Всі рахунки сьомого класу активні за винятком рахунків: 713 групи “Кредитування державного бюджету за вирахуванням погашення”, 723 групи “Кредитування місцевого бюджету за вирахуванням погашення”, які є активно-пасивні, та 7911 “Контррахунок за видатковими операціями”, який є контрактивний, і 7921 “Контррахунок за операціями з кредитування за вирахуванням погашення”, який є активно-пасивним.

Восьмий клас Плану рахунків включає меморандні (технічні) рахунки, які є елементом управлінського обліку і не входять у баланс про виконання бюджету. Цей клас включає кошти передані та отримані органами Казначейства в процесі виконання бюджетів. Рахунки 81 розділу “Кошти отримані” пасивні, рахунки 82 та 83 розділів – активні, а рахунки 8911 “Контррахунок за операціями управлінського обліку за переданими коштами” – контрактивний і рахунок 8921 “Контррахунок за операціями управлінського обліку за отриманими коштами” – контрпасивний.

У дев'ятому класі Плану рахунків відображаються позабалансові статті. Цей клас включає тимчасові планові показники, пропозиції та інші планові показники; кошторисні призначення; асигнування; планові показники за доходами бюджету; зобов'язання розпорядників бюджетних коштів; розрахункові документи, неоплачені в строк; нараховані доходи і витрати; зобов'язання і вимоги за кредитуванням та всіма видами гарантій.

Рахунки 90, 91, 92, 94, 95 розділів – пасивні; рахунки 93 розділу – активні. Рахунки: 9911 “Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку” – контрактивний та 9921 “Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку” – контрпасивний.

Внутрішня побудова рахунків

Кожна операція, що здійснюється органами фінансової системи, повинна документально фіксуватися і відображатися на рахунках.

Рахунок – це спосіб групування фінансово-економічної інформації для її поточного відображення в бухгалтерському обліку і для здійснення контролю за рухом і станом коштів: за їх надходженням, зарахуванням і перерахуванням за призначенням.

Рахунки поділяють на балансові і позабалансові, синтетичні і аналітичні. Крім того, розрізняють активні, пасивні, активно-пасивні рахунки.

Балансові рахунки призначені для здійснення синтетичного обліку і забезпечення інформації про операції, які виконують органи фінансової системи під час виконання бюджетів, та їх відображення у фінансовій звітності.

Усі балансові рахунки є чотиризначними, перша цифра балансового рахунку відповідає класу рахунків; перша та друга – розділу рахунків (рахунку II порядку); перша, друга і третя – групі рахунків (рахунку III порядку). Балансові рахунки – це рахунки IV класу. Наприклад, у балансовому рахунку **3141** “Надходження до загального фонду місцевих бюджетів, що знаходяться на казначейському обслуговуванні”:

3 – ознака третього класу рахунків “Кошти бюджетів та розпорядників бюджетних коштів”;

31 – ознака розділу рахунків **31** “Кошти бюджетів”;

314 – ознака групи рахунків **314** “Кошти загального фонду місцевих бюджетів”.

Позабалансові рахунки – рахунки, що використовуються для обліку цінностей та документів, які не належать ні до активів, ні до пасивів, зокрема, розрахункових документів, які неоплачені в строк.

Детальна інформація про кожного контрагента та кожну операцію забезпечується за допомогою аналітичного обліку, що дає змогу уникнути використання зайвої кількості окремих балансових рахунків.

Аналітичний облік забезпечується за допомогою аналітичних рахунків. Відкриття будь-яких аналітичних рахунків передбачає обов'язкові параметри, згідно з вимогами Казначейства України. Органи фінансової системи можуть самостійно збільшувати кількість необхідних їм параметрів.

Крім того, розрізняють активні, пасивні та активно-пасивні рахунки. *Активні рахунки* призначаються для обліку активів бюджету за їх складом і розміщенням, *пасивні* – для обліку джерел бюджетних коштів за їх цільовим призначенням, *активно-пасивні* – поєднують ознаки активних і пасивних рахунків.

Структури кодів класів рахунків різняться за кількістю знаків: чим більше ознак вимагається для вивчення та відображення тієї чи іншої операції бюджетного процесу, тим більшою мірою деталізується кожний клас рахунків. Такий рівень деталізації забезпечує ведення бухгалтерського обліку виконання державного бюджету та складання фінансової звітності на досить детальному рівні, що відповідає міжнародним стандартам.

Кожна операція із виконання бюджету відображається бухгалтерським проведенням. Органи Казначейства при складанні проведень застосовують такі типи операцій:

- **грошові операції** – при відображенні сум проведених операцій через рахунки установ банків;
- **взаємозаліки** – при відображенні сум надходження до державного бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) або суми касових видатків, проведених шляхом взаємозаліку;
- **векселі** – при відображенні сум погашених векселів у рахунок сплати до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) або касових видатків, проведених вексялами;

- **взаємні розрахунки** – при відображенні надходження за платежами та(або) сум касових видатків, проведених за взаємними розрахунками між бюджетами;

- **централізовані** – при відображенні централізованих виплат головним розпорядником коштів за підвідомчі установи витрат з оплати природного газу, теплопостачання та електроенергії на видатки установи;

- **децентралізовані** – при відображенні операцій органами Казначейства на територіальному рівні з подальшою передачею інформації про здійснені операції до Державної казначейської служби України.

8.5. ОБЛІК ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

Бухгалтерський облік операцій з виконання загального фонду державного та місцевих бюджетів за доходами

Податки, збори (обов'язкові платежі) та інші доходи державного бюджету зараховуються безпосередньо на єдиний казначейський рахунок і визнаються зарахованими в дохід держбюджету з моменту зарахування на єдиний казначейський рахунок.

Для забезпечення відображення у бухгалтерському обліку операцій з виконання державного та місцевих бюджетів за доходами органи Казначейства використовують відповідні рахунки **1, 3, 6, 8 і 9** класів.

Бюджетним кодексом України встановлено, що складниками державного та місцевих бюджетів можуть бути **загальний і спеціальний фонди**.

Для відображення у бухгалтерському обліку операцій за доходами загального фонду державного та місцевих бюджетів органи Казначейства використовують *аналітичні рахунки* за балансовими рахунками, рахунками бюджетного та позабалансового обліку:

1111 – єдиний казначейський рахунок;

3111 – надходження до загального фонду державного бюджету;

3141 – надходження до загального фонду місцевих бюджетів;

6111 – доходи загального фонду державного бюджету;

6121 – доходи загального фонду місцевого бюджету;

9311 – поточні планові показники за доходами загального фонду державного бюджету;

9321 – поточні планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету;

9313 – затверджені планові показники за доходами загального фонду державного бюджету;

9323 – затверджені планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету;

9911 – контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку.

Відповідно до розпису як державного, так і місцевого бюджетів, МФУ чи фінансовими управліннями при держадміністраціях формуються меморіальні документи, згідно з якими і складаються бухгалтерські проведення.

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9313	Затверджені планові показники за доходами загального фонду державного бюджету;	9323	Затверджені планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету;
Кредит	9911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	9911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів
Дебет	9311	Поточні планові показники за доходами загального фонду державного бюджету;	9321	Поточні планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету
Кредит	9911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	9911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів

Доходи бюджету, які відповідно до Закону України про Державний бюджет України (рішення відповідної ради про місцевий бюджет) на відповідний рік є доходами загального фонду бюджету, сплачуються платниками на аналітичні рахунки, відкриті в управліннях Казначейства за балансовими рахунками 3111 – надходження до загального фонду державного бюджету; 3141 – надходження до загального фонду місцевих бюджетів.

Для формування в автоматизованому режимі звітності про виконання бюджетів інформацію про надходження та повернення надмірно або помилково сплачених сум до бюджету одночасно відображають на рахунках 6111 – доходи загального фонду державного бюджету; 6121 – доходи загального фонду місцевого бюджету:

1. Надійшли доходи загального фонду державного та місцевого бюджетів:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок
Кредит	3111	Надходження до загального фонду державного бюджету	3141	Надходження до загального фонду місцевих бюджетів

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на бюджетні рахунки:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів
Кредит	6111	Доходи загального фонду державного бюджету	6121	Доходи загального фонду місцевого бюджету

— одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на позабалансові рахунки:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9311	Поточні планові показники за доходами загального фонду державного бюджету	9321	Поточні планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету

2. Повернено доходи загального фонду державного та місцевого бюджетів:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	3111	Надходження до загального фонду державного бюджету	3141	Надходження до загального фонду місцевих бюджетів
Кредит	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок

— одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на бюджетні рахунки:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	6111	Доходи загального фонду державного бюджету	6121	Доходи загального фонду місцевого бюджету
Кредит	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на позабалансові рахунки:

	Загальний фонд державного бюджету		Загальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9311	Поточні планові показники за доходами загального фонду державного бюджету	9321	Поточні планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету
Кредит	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку

Кредитовий залишок за рахунком 6111 (6121) дає інформацію про надходження з урахуванням повернення помилково або надмірно сплачених коштів загального фонду бюджетів з початку року.

Дебетовий залишок за рахунком 9311 (9321) дає інформацію про суму надходжень, яка має надійти до кінця бюджетного періоду відповідно до плану з урахуванням внесених упродовж року змін.

Для щоденного перерахування (акумуляування) платежів, які надійшли до загального фонду бюджетів з обласних управлінь до Казначейства (центральний рівень), в обласному управлінні Казначейства відкриваються рахунки за балансовим рахунком **3112 “Загальний фонд державного бюджету” (3142 “Кошти загального фонду місцевих бюджетів, що знаходяться на казначейському обслуговуванні”)**. У Казначействі (центральний рівень) відкриваються аналогічні рахунки за балансовим рахунком 3112.

Залишки коштів за день (з урахуванням повернень) з аналітичних рахунків відкритих до рахунків 3111 “Надходження до загального фонду державного бюджету”, 3141 “Надходження до загального фонду місцевих бюджетів”; в установлений час засобами програмного забезпечення перераховуються на відповідні рахунки 3112 (3142).

3. Проведено операції з акумулювання бюджетних коштів:

	ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ		МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ	
Дебет	3111	Надходження до загального фонду державного бюджету	3141	Надходження до загального фонду місцевих бюджетів, що перебувають на казначейському обслуговуванні
Кредит	3112	Загальний фонд державного бюджету	3142	Кошти загального фонду місцевих бюджетів, що перебувають на казначейському обслуговуванні

4. Перераховано суму дотації державного бюджету відносно місьцевому бюджету:

Дебет	3112	Загальний фонд державного бюджету
Кредит	3141	Надходження до загального фонду місцевих бюджетів

– одночасно здійснюються проведення:

а) з виконання державного бюджету з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

Дебет	8311	Кошти, передані органами Державного казначейства із загального фонду державного бюджету місцевим бюджетам Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя
Кредит	8911	Контррахунок для активних рахунків управлінського обліку

б) з виконання місцевих бюджетів (з віднесення відповідної суми на бюджетні та позабалансові рахунки):

Дебет	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів
Кредит	6121	Доходи загального фонду місцевого бюджету

одночасно:

Дебет	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9321	Поточні планові показники за доходами загального фонду місцевого бюджету

Дебетовий залишок за рахунком 8311 дає інформацію про перераховану із загального фонду держбюджету з початку року суму дотацій місцевим бюджетам.

Залишки коштів на рахунках, відкритих за балансовим рахунком 3112, після виконання державного бюджету в частині перерахування міжбюджетних трансфертів у регламентований час перераховуються на відповідні рахунки, відкриті у Казначействі (центральний рівень) за балансовим рахунком 3112.

Здійснюються такі проведення з перерахування коштів:

а) в управліннях Казначейства:

Дебет	3112	Загальний фонд державного бюджету
Кредит	1111	Єдиний казначейський рахунок

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

Дебет	8211	Кошти загального фонду державного бюджету, передані
Кредит	8911	Контррахунок для активних рахунків управлінського обліку

б) у Казначействі:

Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок
Дебет	3112	Загальний фонд державного бюджету

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

Дебет	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку
Кредит	8121	Кошти загального фонду державного бюджету, отримані

Бухгалтерський облік операцій з виконання спеціального фонду державного та місцевих бюджетів за доходами

Для відображення у бухгалтерському обліку операцій за доходами спеціального фонду державного та місцевих бюджетів органи Казначейства використовують *аналітичні рахунки* за балансовими рахунками, рахунками бюджетного та позабалансового обліку:

- 1111 – єдиний казначейський рахунок;
- 3121 – надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки;
- 3151 – надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки;
- 3122 – кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки;
- 3152 – кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки;
- 3522 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду державного бюджету;
- 3542 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду місцевого бюджету;
- 6112 – доходи спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки;
- 6122 – доходи спеціального фонду місцевого бюджету, які направляються на спеціальні видатки;
- 6114 – власні кошти розпорядників коштів державного бюджету;
- 6124 – власні кошти розпорядників коштів місцевого бюджету;

6911 – контррахунок за операціями за доходами бюджетів;
9312 – поточні планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету;

9322 – поточні планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету;

9314 – затверджені планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету;

9324 – затверджені планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету;

9911 – контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку.

Відповідно до розпису як державного, так і місцевого бюджетів, МФУ чи фінансовими управліннями при держадміністраціях формуються меморіальні документи за коштами спеціального фонду, згідно з якими і складаються бухгалтерські проведення.

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9314	Затверджені планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету	9324	Затверджені планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету
Кредит	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку
Дебет	9312	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету	9322	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету
Кредит	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку

Доходи бюджетів, які відповідно до Закону про Державний бюджет України (рішення відповідної ради про місцевий бюджет) на відповідний рік є доходами спеціального фонду державного та місцевих бюджетів, крім власних надходжень бюджетних установ та організацій, зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті в управліннях Казначейства за балансовим рахунком 3121 “Надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки” (3151 “Надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки”). Інформація про кошти, які зараховуються на аналітичні рахунки, відкриті за балансовим рахунком 3121 (3151), або повертаються з них, одночасно відображається на рахунках, відкритих за рахунком 6112 “Доходи спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки” (6122 “Доходи спеціального фонду місцевого бюджету, які направляються на спеціальні видатки”) та на рахунках, відкритих за рахунком 9312 “Поточні планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету” (9322 “Поточні планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету”).

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок
Кредит	3121	Надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	3151	Надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки

Одночасно також здійснюються проведення:

– з віднесення відповідної суми на бюджетні рахунки:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів
Кредит	6112	Доходи спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	6122	Доходи спеціального фонду місцевого бюджету, які направляються на спеціальні видатки

– з віднесення відповідної суми на позабалансові рахунки:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9312	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету	9322	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету

У разі повернення надмірно або помилково сплачених коштів спеціального фонду державного та місцевих бюджетів здійснюються такі бухгалтерські проведення:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	3121	Надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	3151	Надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки
Кредит	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок

Одночасно здійснюються проведення:

– з віднесення відповідної суми на бюджетні рахунки:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	6112	Доходи спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	6122	Доходи спеціального фонду місцевого бюджету, які направляються на спеціальні видатки
Кредит	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів	6911	Контррахунок за операціями за доходами бюджетів

– з віднесення відповідної суми на позабалансові рахунки:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевих бюджетів	
Дебет	9312	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду державного бюджету	9322	Поточні планові показники за доходами спеціального фонду місцевого бюджету
Кредит	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку	9911	Контррахунок для активних рахунків позабалансового обліку

Кредитовий залишок за рахунком 6112 (6122) дає інформацію про надходження коштів (з урахуванням повернень платежів) до спеціального фонду державного чи місцевих бюджетів з початку року.

Дебетовий залишок за рахунком 9312 (9322) дає інформацію про суму надходжень, яка має надійти до кінця бюджетного періоду відповідно до плану з урахуванням внесених упродовж року змін.

Для щоденного перерахування (акумуляування) платежів, які надійшли до спеціального фонду бюджетів, управління ДКСУ та Казначейство (центральний рівень) відкривають рахунки за балансовим рахунком 3122 “Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні

видатки” (3152 “Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки”) окремо за кожним видом надходжень. У Казначействі (центральный рівень) відкривають аналогічні рахунки за балансовим рахунком 3122.

Залишки коштів за день (з урахуванням повернень) з аналітичних рахунків, відкритих за балансовим рахунком 3121 “Надходження до спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки” (3151 “Надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки”), у встановлений регламентом час засобами програмного забезпечення шляхом формування меморіальних документів перераховуються (списуються) на відповідні рахунки, відкриті за балансовим рахунком 3122 “Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки” (3152 “Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки”).

При цьому здійснюються бухгалтерські проведення з акумулювання коштів:

	Спеціальний фонд державного бюджету		Спеціальний фонд місцевого бюджету	
Дебет	3121	Надходження коштів спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	3151	Надходження коштів спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки
Кредит	3122	Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки	3152	Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, які направляються на спеціальні видатки

Управління ДКСУ відповідно до встановленого регламенту перераховують кошти спеціального фонду державного бюджету на рахунки, відкриті у Казначействі за балансовим рахунком 3122.

В управліннях ДКСУ за надходженнями державного бюджету одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

Дебет	3122	Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки
Кредит	1111	Єдиний казначейський рахунок

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

Дебет	8212	Кошти спеціального фонду державного бюджету, передані
Кредит	8911	Контррахунок для активних рахунків управлінського обліку

У Казначействі (центральний рівень) здійснюються проведення:

Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок
Кредит	3122	Кошти спеціального фонду державного бюджету, які направляються на спеціальні видатки

– одночасно здійснюється проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

Дебет	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку
Кредит	8122	Кошти спеціального фонду державного бюджету, отримані

Синтетичний облік операцій за доходами ведеться в *щоденному оборотно-сальдовому балансі та сальдових відомостях*.

Аналітичний облік ведеться в *оборотно-сальдових відомостях*.

8.6. ОБЛІК ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ

Бухгалтерський облік операцій з виконання загального фонду державного та місцевих бюджетів за видатками

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку операцій за видатками державного та місцевих бюджетів використовують відповідні рахунки 1, 3, 7, 8 і 9 класів.

Для відображення у бухгалтерському обліку операцій за видатками загального фонду бюджетів органи Казначейства використовують такі *аналітичні рахунки* за балансовими рахунками, рахунками бюджетного, управлінського та позабалансового обліку:

1111 – єдиний казначейський рахунок;

3521 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду державного бюджету;

3541 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду місцевого бюджету;

7111 – видатки загального фонду державного бюджету;

7211 – видатки загального фонду місцевого бюджету;

8111 – асигнування загального фонду державного бюджету, отримані розпорядниками коштів державного бюджету;

8141 – кошти загального фонду місцевих бюджетів, отримані розпорядниками коштів місцевих бюджетів;

8921 – контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку;

9111 – поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету;

9121 – поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів;

9115 – затверджені кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету, з урахуванням змін;

9125 – затверджені кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін;

-
-
- 9131 – поточні призначення з державного бюджету за планом асигнувань;
- 9141 – поточні призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань;
- 9133 – затверджені призначення з державного бюджету за планом асигнувань, з урахуванням змін;
- 9143 – затверджені призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань, з урахуванням змін;
- 9211 – поточні бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету;
- 9221 – поточні бюджетні призначення з загального фонду місцевих бюджетів;
- 9215 – затверджені бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету, з урахуванням змін;
- 9225 – затверджені бюджетні призначення з загального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін;
- 9231 – асигнування на взяття зобов'язань із загального фонду державного бюджету;
- 9241 – асигнування на взяття зобов'язань із загального фонду місцевих бюджетів;
- 9261 – бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету за щомісячним розписом асигнувань;
- 9262 – затверджені бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету за щомісячним розписом асигнувань, з урахуванням змін;
- 9271 – бюджетні призначення з загального фонду місцевого бюджету за щомісячним розписом асигнувань;
- 9272 – затверджені бюджетні призначення з загального фонду місцевого бюджету за щомісячним розписом асигнувань, з урахуванням змін;
- 9411 – зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету;
- 9421 – зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету;

9413 – фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету;

9423 – фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету;

9921 – контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку.

До початку бюджетного року розпорядники бюджетних коштів вищого рівня подають до відповідних органів Казначейства перелік установ, яким виділятимуть кошти на здійснення видатків. На кожному рівні органи Казначейства перевіряють відповідність даних, отриманих від вищого органу Казначейства, переліку розпорядників бюджетних коштів та одержувачів, що безпосередньо обслуговуються у відповідному органі Казначейства.

Для здійснення видатків із загального фонду бюджетів розпорядникам коштів в органах Казначейства відкривають аналітичні рахунки за балансовим рахунком **3521 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду державного бюджету” (3541 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду місцевого бюджету”)**. Названі рахунки відкриваються на балансі управлінь Казначейства України.

На підставі річного розпису призначень державного бюджету (розпису призначень відповідного місцевого бюджету) органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні показники бюджетних призначень у розрізі розпорядників коштів. Одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

1. Проведено реєстрацію органами ДКСУ на рахунках позабалансового обліку індивідуальних показників бюджетних призначень у розрізі розпорядників коштів:

		З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9215	Затверджені бюджетні призначення із загального фонду державного бюджету, з урахуванням змін	9225	Затверджені бюджетні призначення із загального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9211	Поточні бюджетні призначення із загального фонду державного бюджету	9221	Поточні бюджетні призначення із загального фонду місцевих бюджетів

Одночасно формується залишок на рахунку “Асигнування на взяття зобов’язань”:

		З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9231	Асигнування на взяття зобов’язань із загального фонду державного бюджету	9241	Асигнування на взяття зобов’язань із загального фонду місцевих бюджетів

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9215 (9225) дає інформацію про бюджетні призначення загального фонду бюджетів розпорядникам коштів з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до розпису.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9211 (9221) дає інформацію про бюджетні призначення загального фонду державного бюджету з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до розпису та використаних призначень, у

межах яких можуть надійти кошти загального фонду державного чи місцевих бюджетів розпорядникам цих бюджетів на здійснення їх видатків.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9231 (9241) містить інформацію про суми асигнувань на взяття зобов'язань із загального фонду бюджетів, у межах яких розпорядник бюджетних коштів може зареєструвати зобов'язання в органах Казначейства.

На підставі щомісячного розпису асигнувань бюджетів органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні показники в розрізі розпорядників коштів. Одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

2. Проведено реєстрацію органами ДКСУ на рахунках позабалансового обліку індивідуальних показників у розрізі розпорядників коштів

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9262	Затверджені бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету за щомісячним розписом асигнувань, з урахуванням змін	9272	Затверджені бюджетні призначення з загального фонду місцевого бюджету за щомісячним розписом асигнувань, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9261	Бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету за щомісячним розписом асигнувань	9271	Бюджетні призначення з загального фонду місцевого бюджету за щомісячним розписом асигнувань

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9262 (9272) дає інформацію про бюджетні призначення загального фонду державного чи місцевих бюджетів за щомісячним розписом асигнувань з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до нього.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9261 (9271) дає інформацію про бюджетні призначення загального фонду бюджетів за щомісячним розписом асигнувань з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до нього та невикористаних призначень, у межах яких можуть надійти кошти на здійснення видатків бюджетів.

На підставі індивідуального кошторису, наданого розпорядником коштів, органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні планові показники за кошторисом. Одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

3. Проведено реєстрацію органами ДКСУ на рахунках позабалансового обліку індивідуальних планових показників за кошторисом.

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9115	Затверджені кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету, з урахуванням змін	9125	Затверджені кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9111	Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету	9121	Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9115 (9125) дає інформацію про кошторисні призначення загального фонду бюджетів з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9111 (9121) дає інформацію про кошторисні призначення загального фонду бюджетів з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін та невикористаних призначень, у межах яких можуть здійснюватися видатки Держбюджету.

На підставі плану асигнувань, наданого розпорядником коштів, органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні планові показники за планом асигнувань. Одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

4. Проведено реєстрацію органами ДКСУ на рахунках позабалансового обліку індивідуальних планових показників за планом асигнувань.

	з ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		з МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9133	Затверджені призначення з державного бюджету за планом асигнувань, з урахуванням змін	9143	Затверджені призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9131	Поточні призначення з державного бюджету за планом асигнувань	9141	Поточні призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9133 (9143) дає інформацію про призначення загального фонду державного (місцевого) бюджету за планом асигнувань з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9131 (9141) дає інформацію про призначення загального фонду бюджету

за планом асигнувань з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін і невикористаних призначень, у межах яких можуть здійснюватися видатки бюджету.

Оплата рахунків розпорядників коштів бюджету здійснюється лише за наявності в обліку органів Казначейства їхніх зобов'язань і фінансових зобов'язань.

Органи ДКСУ обліковують зобов'язання та фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів, яких вони обслуговують, на рахунках, відкритих за групами рахунків позабалансового обліку 941 "Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами державного бюджету" (942 "Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами місцевого бюджету").

5. Проведено реєстрацію зобов'язань:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9411	Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету	9421	Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету

Реєстрація зобов'язань здійснюється на підставі даних Реєстру зобов'язань розпорядників коштів бюджету, а також одночасно проводиться зменшення асигнувань на взяття зобов'язань:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9231	Асигнування на взяття зобов'язань із загального фонду державного бюджету	9241	Асигнування на взяття зобов'язань із загального фонду місцевих бюджетів
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

Кредитовий залишок за рахунком 9231 (9241) дає інформацію про суму асигнувань, у межах яких можна зареєструвати в органах Державної казначейської служби України зобов'язання розпорядників коштів.

Кредитовий залишок за рахунком 9411 (9421) дає інформацію про суму зареєстрованих в обліку органів Казначейства зобов'язань розпорядників бюджетних коштів, у межах яких можна зареєструвати фінансові зобов'язання розпорядників коштів.

На підставі даних Реєстру фінансових зобов'язань розпорядників коштів бюджету реєструються фінансові зобов'язання:

6. Проведено реєстрацію фінансових зобов'язань:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9413	Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету	9423	Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету

Одночасно проводиться зменшення зобов'язань розпорядників бюджетних коштів:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9411	Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету	9421	Зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

Кредитовий залишок за рахунком 9413 (9423) дає інформацію про суму зареєстрованих в обліку органів казначейства фінансо-

вих зобов'язань розпорядників бюджетних коштів, тобто суму, в межах якої органи Казначейства можуть здійснювати оплату рахунків розпорядників за рахунок коштів загального фонду бюджету.

Оплату видатків розпорядників бюджетних коштів здійснюють органи Казначейства з **реєстраційних рахунків розпорядників бюджетних коштів**, відкритих в органах Казначейства за балансовим рахунком **3521 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду бюджету” (3541 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду місцевого бюджету”)**.

7. Для проведення видатків на зазначені рахунки розпорядників бюджетних коштів надходять асигнування.

Здійснюються такі бухгалтерські проведення:

– за рахунками балансового обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок
Кредит	3521	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду державного бюджету	3541	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду місцевого бюджету

– одночасно здійснюються бухгалтерські проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку
Кредит	8111	Асигнування загального фонду державного бюджету, отримані розпорядниками коштів державного бюджету	8141	Кошти загального фонду місцевих бюджетів, отримані розпорядниками коштів місцевих бюджетів

– одночасно проводиться зменшення поточних бюджетних призначень:

		З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9211	Поточні бюджетні призначення із загального фонду державного бюджету	9221	Поточні бюджетні призначення із загального фонду місцевих бюджетів
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

		З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9261	Бюджетні призначення з загального фонду державного бюджету за щомісячним розписом асигнувань	9271	Бюджетні призначення з загального фонду місцевого бюджету за щомісячним розписом асигнувань
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

Кредитовий залишок за балансовим рахунком 3521 (3541) дає інформацію про залишок коштів розпорядників коштів державного (місцевого) бюджету, у межах якого можуть здійснюватись видатки.

Кредитовий залишок за рахунком 8111 (8141) дає інформацію про суму коштів загального фонду, отриману на здійснення видатків розпорядниками коштів державного (місцевого) бюджету.

Кредитовий залишок за рахунком 9211 (9221) дає інформацію про залишок бюджетних призначень із загального фонду бюджету, у межах якого можуть надійти кошти на здійснення видатків розпорядників коштів.

Кредитовий залишок за рахунком 9261 (9271) дає інформацію про залишок бюджетних призначень із загального фонду за щомісячним розписом асигнувань, у межах якого можуть надійти до

кінця звітнього місяця кошти на здійснення видатків розпорядників коштів державного (місцевого) бюджету.

Ще раз треба звернути увагу, що оплата рахунків розпорядників коштів бюджету здійснюється лише за наявності в обліку органів Казначейства їхніх зобов'язань, фінансових зобов'язань і залишків коштів на рахунках розпорядників коштів за відповідними кодами економічної класифікації видатків.

Інформація про проведені видатки на рахунках розпорядників коштів за балансовим рахунком 3521 (3541) одночасно відображається на відповідних рахунках, відкритих за рахунками:

а) бюджетного обліку:

7111 “Видатки загального фонду державного бюджету”
(7211 “Видатки загального фонду місцевого бюджету”);

б) позабалансового обліку:

9111 “Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету” (9121 “Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів”);

9131 “Поточні призначення з державного бюджету за планом асигнувань” (9141 “Поточні призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань”);

9413 “Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету”
(9423 “Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету”).

На підставі **платіжного доручення** розпорядника коштів бюджету та підтвердних документів відповідно до нормативно-правової бази, що регулює бюджетний процес, одночасно здійснюються бухгалтерські проведення:

Перераховані кошти з реєстраційного рахунка розпорядника коштів:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	3521	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду державного бюджету	3541	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами загального фонду місцевого бюджету
Кредит	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок

– одночасно здійснюються бухгалтерські проведення з віднесення відповідної суми на рахунки бюджетного обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	7111	Видатки загального фонду державного бюджету	7211	Видатки загального фонду місцевого бюджету
Кредит	7911	Контррахунок за видатковими операціями	7911	Контррахунок за видатковими операціями

Разом з наведеними вище здійснюються проведення, які зменшують залишки кошторисних призначень, поточних призначень за планом асигнувань і фінансових зобов'язань відповідного розпорядника коштів:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9111	Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду державного бюджету	9121	Поточні кошторисні призначення за коштами загального фонду місцевих бюджетів
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Дебет	9131	Поточні призначення з державного бюджету за планом асигнувань	9141	Поточні призначення з місцевого бюджету за планом асигнувань

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Дебет	9413	Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду державного бюджету	9423	Фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами загального фонду місцевого бюджету
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

Дебетовий залишок за рахунком бюджетного обліку 7111 (7211) дає інформацію про суму проведених з початку року видатків загального фонду державного та місцевих бюджетів.

Бухгалтерський облік операцій з виконання спеціального фонду державного та місцевих бюджетів за видатками

Для відображення у бухгалтерському обліку операцій за видатками спеціального фонду державного та місцевих бюджетів органи Казначейства використовують аналітичні рахунки за балансовими рахунками; рахунками бюджетного, управлінського та позабалансового обліку:

- 1111 – єдиний казначейський рахунок;
- 3522 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду державного бюджету;
- 3542 – реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду місцевого бюджету;
- 7121 – видатки спеціального фонду державного бюджету;
- 7221 – видатки спеціального фонду місцевого бюджету;
- 8112 – асигнування спеціального фонду державного бюджету, отримані розпорядниками коштів державного бюджету;

8142 – кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, отримані розпорядниками коштів місцевих бюджетів;

8921 – контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку;

9112 – поточні кошторисні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету;

9116 – затверджені кошторисні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету, з урахуванням змін;

9122 – поточні кошторисні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів;

9126 – затверджені кошторисні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін;

9212 – поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету;

9216 – затверджені бюджетні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету, з урахуванням змін;

9222 – поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів;

9226 – затверджені бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін;

9232 – асигнування на взяття зобов'язань за коштами спеціального фонду державного бюджету;

9242 – асигнування на взяття зобов'язань за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів;

9412 – зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами спеціального фонду державного бюджету;

9414 – фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами спеціального фонду державного бюджету;

9422 – зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами спеціального фонду місцевого бюджету;

9424 – фінансові зобов'язання розпорядників бюджетних коштів за коштами спеціального фонду місцевого бюджету;

9921 – контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку.

Рахунки відкриваються за відповідними кодами бюджетної класифікації за видатками та видами коштів спеціального фонду бюджету.

На підставі річного розпису призначень державного бюджету та розписів місцевих бюджетів органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні показники бюджетних призначень у розрізі розпорядників коштів. Одночасно здійснюються такі бухгалтерські проведення:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9216	Затверджені бюджетні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету, з урахуванням змін	9226	Затверджені бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9212	Поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету	9222	Поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів

Одночасно формується залишок на рахунку “Асигнування на взяття зобов’язань”:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9232	Асигнування на взяття зобов’язань за коштами спеціального фонду державного бюджету	9242	Асигнування на взяття зобов’язань за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9216 (9226) дає інформацію про бюджетні призначення спеціального фонду бюджету з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до розпису.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9212 (9222) дає інформацію про бюджетні призначення спеціального фонду бюджету з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін до розпису та невикористаних призначень, у межах яких можуть надійти кошти на здійснення видатків.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9232 (9242) містить інформацію про суми асигнувань на взяття зобов'язань за коштами спеціального фонду державного (місцевого) бюджету, у межах яких розпорядник бюджетних коштів може зареєструвати в органах Казначейства зобов'язання.

На підставі індивідуального кошторису, наданого розпорядником коштів, органи Казначейства реєструють на рахунках позабалансового обліку індивідуальні планові показники за кошторисом. Здійснюються такі бухгалтерські проведення:

	з ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		з МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9116	Затверджені кошторисні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету, з урахуванням змін	9126	Затверджені бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів, з урахуванням змін
Дебет	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку
Кредит	9112	Поточні кошторисні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету	9122	Поточні кошторисні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9116 (9126) дає інформацію про кошторисні призначення спеціального фонду з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін.

Кредитовий залишок за рахунком позабалансового обліку 9112 (9122) дає інформацію про кошторисні призначення спеціального фонду державного та місцевих бюджетів з урахуванням внесених упродовж бюджетного періоду змін і невикористаних призначень, у межах яких можуть здійснюватися видатки.

Оплата видатків розпорядників бюджетних коштів здійснюється органами Казначейства з реєстраційних рахунків розпорядників бюджетних коштів, відкритих в органах Державної казначейської служби України за балансовим рахунком 3522 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду державного бюджету” (3542 “Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду місцевого бюджету”). Для проведення видатків на зазначені рахунки розпорядників бюджетних коштів надходять асигнування спеціального фонду бюджетів.

Здійснюються такі бухгалтерські проведення:
– за рахунками балансового обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	1111	Єдиний казначейський рахунок	1111	Єдиний казначейський рахунок
Кредит	3522	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду державного бюджету	3542	Реєстраційні рахунки розпорядників за коштами спеціального фонду місцевого бюджету

– одночасно здійснюються проведення з віднесення відповідної суми на рахунки управлінського обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку	8921	Контррахунок для пасивних рахунків управлінського обліку
Кредит	8112	Асигнування спеціального фонду державного бюджету, отримані розпорядниками коштів державного бюджету	8142	Кошти спеціального фонду місцевих бюджетів, отримані розпорядниками коштів місцевих бюджетів

– одночасно відноситься відповідна сума на рахунки позабалансового обліку:

	З ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ		З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	
Дебет	9212	Поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду державного бюджету	9222	Поточні бюджетні призначення за коштами спеціального фонду місцевих бюджетів
Кредит	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку	9921	Контррахунок для пасивних рахунків позабалансового обліку

***Кредитовий залишок за балансовим рахунком 3522 (3542)** дає інформацію про залишок коштів розпорядників коштів відповідного бюджету, в межах якого можуть здійснюватися видатки спеціального фонду бюджету.*

***Кредитовий залишок за рахунком 9212 (9222)** дає інформацію про залишок бюджетних призначень за коштами спеціального фонду відповідного бюджету, в межах якого можуть надійти кошти на здійснення видатків розпорядників коштів.*

8.7. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТІВ

Звітність належить до елементів бухгалтерського обліку та є завершальним етапом бюджетного процесу бухгалтерського узагальнення інформації. Тому звітність відносять до вищого етапу узагальнення інформації про виконання бюджетів.

Звітність про виконання державного бюджету – це сукупність впорядкованих, взаємопов'язаних показників, які характеризують умови і результати виконання бюджету.

Вона ґрунтується на інформації поточного бухгалтерського обліку.

Звітність поділяється на: **фінансову** та **статистичну**. Основним принципом складання форм фінансової та статистичної звітності є використання економічних показників безпосередньо із баз даних Казначейства.

Фінансова (бухгалтерська) звітність – це система взаємопов'язаних узагальнюючих показників, що відображають фінансовий стан бюджету та результати його виконання за звітний період.

Метою складання фінансової звітності про виконання бюджету є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан і виконання бюджету користувачам для прийняття економічних рішень.

Фінансова звітність складається на основі даних бухгалтерського обліку і має включати інформацію, яка є суттєвою та своєчасною для користувачів, виходячи з принципів *безперервності, обачливості, превалювання суті над формою та інших принципів міжнародних стандартів бухгалтерського обліку*. Інформація, що наведена у фінансових звітах та примітках до них, повинна бути зрозумілою, доречною, достовірною і порівняльною. Вона повинна сприяти прийняттю правильних

економічних рішень шляхом оцінок минулих, теперішніх та майбутніх подій.

Фінансова звітність поділяється на такі види (рис. 8.2):

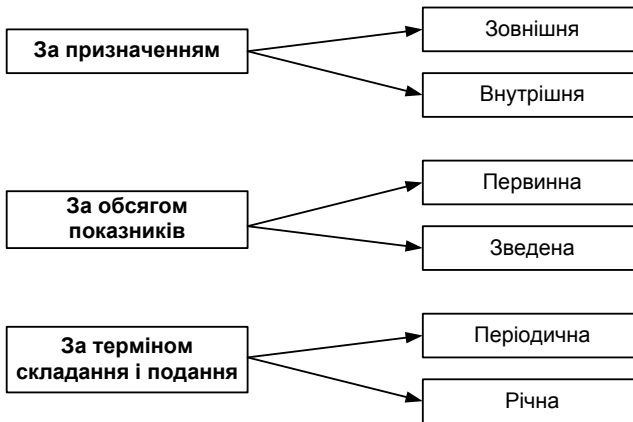

Рис. 8.2. Види фінансової звітності

Зовнішня фінансова звітність складається для оцінювання минулих і майбутніх результатів виконання державного бюджету.

Внутрішня звітність складається для планування, оцінювання та контролю за щоденними операціями органів фінансової системи.

Первинна звітність складається на основі даних бухгалтерського обліку органів казначейства.

Зведена (консолідована) фінансова звітність складається органами казначейства разом зі звітністю підвідомчих органів.

До *періодичної звітності* належить місячна та квартальна звітність про виконання бюджетів і кошторисів розпорядників бюджетних коштів.

Річна звітність, як і періодична, складається також на підставі даних облікових реєстрів і зведених звітів і є логічним завершенням періодичної звітності.

Звітним роком з виконання бюджетів вважається період з 1 січня до 31 грудня, тобто бюджетний рік.

Органи казначейства складають *консолідовану (зведену) фінансову звітність*, включаючи звітність підвідомчих органів з виконання державного та місцевих бюджетів. Дані цієї звітності використовуються для прийняття управлінських рішень щодо виконання бюджетів Державною казначейською службою України, Міністерством фінансів України, Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, Міндоходів, органами статистики та для відкритого опублікування. Поряд з цим фінансова звітність має важливе значення для складання статистики казначейського виконання державного бюджету, статистики доходів та видатків державного бюджету і статистики національних рахунків.

Метою складання **статистичної звітності** є отримання статистичних даних про виконання державного бюджету користувачами для економічного аналізу та їх прогнозування на поточний і перспективний періоди.

Своєчасні та достовірні дані про виконання бюджетів дають змогу:

- спостерігати за ходом виконання бюджетів;
- здійснювати заходи щодо забезпечення контролю за операціями та управління бюджетними коштами;
- аналізувати стан і перспективи розвитку органів Казначейства.

Статистична інформація про виконання державного та місцевих бюджетів характеризує економіку держави і використовується органами законодавчої та виконавчої влади, широким колом науковців, економістів, ділових людей. Відповідної інформації щодо виконання Державного бюджету України потребують також міжнародні фінансові організації,

такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку.

Форми звітності та інструкції щодо заповнення цих форм, періодичність, способи та порядок їх надання щорічно затверджуються Державною казначейською службою України з урахуванням вимог Бюджетного кодексу та Закону України про Державний бюджет України на відповідний рік, за погодженням з Міністерством фінансів України та Рахунковою палатою.

Інвентаризація активів і зобов'язань бюджетів

Складанню річного звіту про виконання бюджетів має передувати обов'язкова інвентаризація активів, зобов'язань, разом з обліком на позабалансових рахунках, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їхня наявність, стан та оцінка.

Відповідальність за організацію інвентаризації покладається на керівника. Контроль за проведенням інвентаризації покладається на внутрішній аудит.

Об'єкти і терміни проведення інвентаризації визначає керівник органу Казначейства, крім тих випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим, а також не раніше 1 жовтня звітного року перед складанням річної бухгалтерської звітності.

Для проведення інвентаризаційної роботи згідно з розпорядчим документом керівника Казначейства створюють інвентаризаційні комісії.

За результатами інвентаризації органів Казначейства вживають заходів з урегулювання виявлених розбіжностей. У бухгалтерському обліку відображення інвентаризаційних різниць здійснюється після затвердження керівником Казначейства пропозицій інвентаризаційної комісії в тому місяці, в якому її було закінчено, але не пізніше звіту за грудень.

8.8. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ

Відповідно до статті 112 Бюджетного кодексу України, статті 6 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, Положення про Державну казначейську службу України, затвердженого Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 460 та інших нормативно-правових актів з питань бюджетних відносин в Україні встановлено порядок складання та подання звітності бюджетними установами, що регламентується наказом МФУ № 44 від 24.01.2012 року “Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів”. У цьому Порядку зазначено склад звітності, яка поділяється на фінансову та бюджетну та періодичність її подання (стаття 2). У кінці в додатках розміщенні форми звітності.

Розпорядниками бюджетних коштів фінансова звітність складається та подається за такими формами:

“Баланс” (форма № 1);

“Звіт про надходження та використання коштів загального фонду” (форма № 2д, № 2м);

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги ” (форма № 4-1д, № 4-1м);

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень ” (форма № 4-2д, № 4-2м);

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду” (форма № 4-3д, № 4-3м);

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів” (форма № 4-4д);

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій)” (форма № 4-3д.1, № 4-3м.1);

“Звіт про рух необоротних активів” (форма № 5);

“Звіт про рух матеріалів і продуктів харчування” (форма № 6);
“Звіт про заборгованість за бюджетними коштами” (форма № 7д, № 7м);

“Звіт про заборгованість за окремими програмами” (форма № 7д.1, № 7м.1);

Звіт про результати фінансової діяльності” (форма № 9д, № 9м);

“Звіт про недостачі та крадіжки грошових коштів та матеріальних цінностей” (форма № 15);

Довідка щодо виконання головними розпорядниками розпису витрат спеціального фонду Державного бюджету України за програмами, які фінансуються за рахунок позик міжнародних фінансових організацій. Пояснювальна записка з довідками.

Одержувачами бюджетних коштів фінансова звітність складається та подається за такими формами:

“Звіт про надходження та використання коштів загального фонду” (форма № 2д, № 2м);

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду” (форма № 4-3д, № 4-3м);

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій)” (форма № 4-3д.1, № 4-3м.1);

“Звіт про заборгованість за бюджетними коштами” (форма № 7д, № 7м);

“Звіт про заборгованість за окремими програмами” (форма № 7д.1, № 7м.1).

Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (далі – фонди) складають і подають фінансову звітність:

а) за формами, затвердженими Державною казначейською службою України, що є додатками до цього Порядку і які

заповнюються відповідно до його вимог:

“Звіт про надходження та використання коштів загального фонду” (форма № 2д, № 2м);

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду” (форма № 4-3д, № 4-3м);

“Звіт про заборгованість за бюджетними коштами” (форма № 7д, № 7м);

“Звіт про виконання кошторису фонду”;

б) за формами та у порядку, встановленими нормативно-правовими актами відповідних фондів:

Баланс;

Звіт про виконання бюджету фонду.

**Форми фінансової звітності складаються
у гривнях з копійками**

“Баланс” (форма № 1) містить узагальнені підсумкові показники, отримані на підставі звірених даних бухгалтерського обліку станом на початок звітного року та кінець звітного періоду (року). Дані статей “Балансу” на початок звітного року повинні бути тотожними даним графи “На кінець звітного періоду (року)” фінансової звітності попереднього звітного року, крім окремих випадків (наприклад, реорганізація розпорядників бюджетних коштів тощо).

Розпорядники бюджетних коштів складають *“Баланс” (форма № 1)*, який відображає результат про всі проведені господарські операції за коштами загального і спеціального фондів відповідного бюджету, за всіма виконуваними програмами (функціями).

“Звіт про надходження та використання коштів загального фонду” (форма № 2д, № 2м) складається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів про отримані і використані асигнування загального фонду державного або місцевих бюджетів згідно з кошторисом (планом використання бюджетних коштів) та планом асигнувань. Звіт складається за кожним кодом

програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету або тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів у розрізі кодів економічної класифікації видатків бюджету та класифікації кредитування бюджету.

Звіти про надходження і використання коштів спеціального фонду розпорядники та одержувачі бюджетних коштів складають у розрізі кодів програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету або в розрізі кодів тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів.

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги” (форма № 4-1д, № 4-1м) складається бюджетними установами, що мають право відповідно до законодавства України отримувати плату за послуги, надання яких пов’язане з виконанням основних функцій та завдань бюджетних установ; кошти, що отримуються бюджетними установами від господарської та(або) виробничої діяльності; плату за оренду майна бюджетних установ; кошти, що отримуються бюджетними установами від реалізації майна (крім будинків та споруд).

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень” (форма № 4-2д, № 4-2м) складається бюджетними установами, що отримують гранти та дарунки, благодійні внески, кошти на виконання окремих доручень, що згідно із законодавством України отримують бюджетні установи, у тому числі на будівництво житла.

“Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду” (форма № 4-3д, № 4-3м) складається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, які отримують кошти, що відносяться до інших надходжень спеціального фонду бюджету (крім власних надходжень бюджетних установ, доходів за коштами, отриманими на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів та позик міжнародних фінансових організацій).

“Звіт про надходження і використання коштів, отриманих на виконання програм соціально-економічного та

культурного розвитку регіонів” (форма № 4-4д) складається розпорядниками бюджетних коштів, які утримуються за рахунком коштів державного бюджету і отримують субвенцію з місцевого бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів.

”Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (позики міжнародних фінансових організацій)” (форма № 4-Зд.1, № 4-Зм.1) складається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, які отримують кошти міжнародних фінансових організацій для підготовки та реалізації проектів економічного і соціального розвитку України. У форму включуються також операції, що здійснюються на поточних рахунках в установах банків.

У річній фінансовій звітності за формами № 4-Зд, № 4-Зм та № 4-Зд.1, № 4-Зм.1 залишків грошових коштів на кінець звітної періоду не повинно бути, якщо інше не встановлено відповідним нормативно-правовим актом. У разі наявності такі залишки відображаються у розрізі кодів економічної класифікації видатків і кредитування бюджету.

Обсяг залишків на звітну дату повинен відповідати даним виписок зі спеціальних реєстраційних рахунків органів Державної казначейської служби України та поточних рахунків в установах банків на відповідну звітну дату.

”Звіт про рух необоротних активів” (форма № 5) складається розпорядниками бюджетних коштів. У звіті відображається наявність необоротних активів на початок та кінець звітної року та їх рух протягом звітної року

”Звіт про рух матеріалів і продуктів харчування” (форма № 6) складається розпорядниками бюджетних коштів. У звіті відображається рух матеріалів і продуктів харчування протягом звітної року та їх залишки на початок звітної року і кінець звітної року.

”Звіт про заборгованість за бюджетними коштами” (форма № 7д, № 7м) (дод. 12) складається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів на підставі даних

бухгалтерського обліку про фактичну дебіторську та кредиторську заборгованість, яка виникла при виконанні кошторису (плану використання бюджетних коштів) за поточний та минулі звітні роки. Звіт складається в розрізі кодів програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету або тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів і кодів економічної класифікації видатків бюджету та містить інформацію про заборгованість розпорядників та одержувачів бюджетних коштів за видатками та розпорядників за нарахованими доходами.

Фінансова звітність за формою № 7д, № 7м складається окремо про заборгованість за коштами загального та спеціального фондів.

Зведена фінансова звітність складається за всіма кодами програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету та за всіма кодами тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів за загальним та спеціальним фондами бюджетів.

“Звіт про заборгованість за окремими програмами” (форма № 7д.1, № 7м.1) складається розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів за сумами заборгованості, що виникла при виконанні кошторису (плану використання бюджетних коштів) за поточний та минулі звітні роки за окремими кодами програмної класифікації видатків та кредитування державного бюджету або окремими кодами тимчасової класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів (за придбані та відпущені матеріальні цінності державного матеріального резерву, операціями з кредитування з бюджету тощо). Ця заборгованість не пов’язана з видатками на утримання розпорядників та одержувачів бюджетних коштів.

Фінансова звітність за формою № 7д.1, № 7м.1 складається окремо про заборгованість за коштами загального та спеціального фондів.

Суми дебіторської заборгованості відображають заборгованість за розрахунками з позичальниками, які отримали кре-

дити, та за відпущені матеріальні цінності державного матеріального резерву тощо.

Суми кредиторської заборгованості відображають заборгованість за розрахунками з бюджетом виконавців бюджетних програм на суму кредитів, наданих позичальникам із загального фонду бюджету, та за коштами, отриманими при реалізації матеріальних цінностей державного матеріального резерву тощо.

Суми повернутих позичальниками кредитів, які надавалися із загального фонду бюджету, у фінансовій звітності за формою № 7д.1, № 7м.1 відображаються як зменшення дебіторської заборгованості на суму повернутих кредитів (тобто відображається різниця між сумою наданих та сумою повернутих кредитів) та як зменшення кредиторської заборгованості за загальним фондом бюджету на суму коштів, перерахованих розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів до загального фонду бюджету.

Дебіторська заборгованість за кредитами, наданими позичальникам із спеціального фонду бюджету (у разі рекредитування), відображається в сумі наданих кредитів, зменшена на суму повернутих коштів позичальниками до спеціального фонду бюджету.

Кредиторська заборгованість розпорядників та одержувачів бюджетних коштів перед бюджетом з надання кредитів відображається у формі № 7д.1, № 7м.1 за загальним фондом.

“Звіт про результати фінансової діяльності” (форма № 9д, № 9м) складається розпорядниками бюджетних коштів для відображення результату їх фінансової діяльності за звітний рік.

У фінансовій звітності за формою № 9д, № 9м відображаються загальними сумами операції, наслідками яких є збільшення або зменшення доходів та(або) видатків розпорядників бюджетних коштів. Результат переоцінок може впливати як на збільшення доходів розпорядників бюджетних коштів, так і на збільшення видатків.

“Звіт про недостачі та крадіжки грошових коштів і матеріальних цінностей” (форма № 15) складається розпорядниками бюджетних коштів і відображає недостачі та крадіжки грошей і матеріальних цінностей в розрізі заходів, що були проведені для їх усунення за звітний рік.

Довідка щодо виконання головними розпорядниками розпису витрат спеціального фонду Державного бюджету України за програмами, які фінансуються за рахунок позик міжнародних фінансових організацій, складається головними розпорядниками коштів державного бюджету, що виконують програми спеціального фонду державного бюджету за рахунок позик міжнародних фінансових організацій.

8.9. СКЛАДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ОРГАНАМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

На виконання статей 58–61 Бюджетного кодексу України, Положення про Державну казначейську службу України № 460 від 13.04.2011 року та з метою встановлення єдиних вимог щодо складання органами ДКСУ звітності про виконання держбюджету Наказом ДКСУ № 52 від 13.02.2012 року затверджено Інструкцію про складання органами Державної казначейської служби України звітності про виконання державного бюджету. Цією інструкцією визначається склад, періодичність та терміни подання, порядок заповнення місячної, квартальної і річної звітності про виконання державного бюджету та вимоги до розкриття інформації у звітності. Метою складання звітності є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан виконання державного бюджету користувачам для прийняття управлінських рішень. Звітність складається у грошовій одиниці України (у гривнях з копійками).

Єдині форми та методика звітності про виконання Державного бюджету України встановлюються Казначейством

за погодженням з Рахунковою палатою та Міністерством фінансів України. Розпорядники бюджетних коштів, відповідно до єдиної методики звітності, складають і подають докладні звіти, що містять бухгалтерські баланси, дані про виконання кошторисів, результати діяльності та іншу інформацію за встановленими формами.

Бюджетним кодексом встановлюються відповідно до періодичності подання місячна, квартальна та річна звітність про виконання державного бюджету.

Місячна звітність про виконання держбюджету надається Державною казначейською службою України Верховній Раді, Кабінету Міністрів, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним. Інформація про виконання захищених статей державного бюджету, використання коштів з резервного фонду Кабінету Міністрів України надається не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним (стаття 59 Бюджетного кодексу).

До 25 числа місяця, наступного за звітним, Казначейство подає Верховній Раді, Кабінету Міністрів, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів зведені показники звітів про виконання державного бюджету, бюджетів Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя. Звіт про бюджетну (кредиторську) заборгованість надається Державною казначейською службою України не пізніше 15 числа другого місяця, наступного за звітним.

Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України надається Державною казначейською службою України Верховній Раді, Кабінету Міністрів, Рахунковій палаті та Міністерству фінансів не пізніше ніж через 35 днів після закінчення звітного кварталу (стаття 60 Бюджетного кодексу).

Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України повинен містити такі частини:

- 1) Звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України;

-
-
- 2) Звіт про рух грошових коштів;
 - 3) Звіт про виконання Державного бюджету України;
 - 4) Інформацію про стан державного боргу;
 - 5) Зведені показники звітів про виконання бюджетів;
 - 6) Звіт про кредити та операції, що стосуються державних гарантійних зобов'язань.

Особливості та процедуру розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України встановлено статтею 62 Бюджетного кодексу. **Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України** подається Кабінетом Міністрів Верховній Раді не пізніше 1 травня року, наступного за звітним, та повинен містити такі частини:

- 1) Звіт про фінансовий стан (баланс) Державного бюджету України;
- 2) Звіт про виконання Державного бюджету України;
- 3) Звіт про рух грошових коштів;
- 4) Інформацію про виконання захищених статей видатків Державного бюджету України;
- 5) Звіт про бюджетну заборгованість;
- 6) Звіт про використання коштів з резервного фонду Кабінету Міністрів України;
- 7) Інформацію про стан державного боргу;
- 8) Звіт про кредити та операції, що стосуються державних гарантійних зобов'язань;
- 9) Зведені показники звітів про виконання бюджетів;
- 10) Інформацію про виконання місцевих бюджетів;
- 11) Іншу інформацію, визнану Кабінетом Міністрів України необхідною для пояснення звіту.

Рахункова палата впродовж двох тижнів з дня офіційного подання Кабінетом Міністрів України річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України готує висновки до цього звіту з пропозиціями щодо використання коштів держбюджету. Звичайно, в стислий термін важко опрацювати такий масштабний документ, яким є річний звіт

про виконання державного бюджету. Утім, відповідно до статті 26 Бюджетного кодексу України, зовнішній контроль та аудит фінансової діяльності бюджетних установ також здійснює Рахункова палата, тому з огляду на зазначене вище та на виконання статей 62 та 110 Бюджетного кодексу висновки Рахункової палати повинні містити інформацію про:

- *достовірність звітних показників* про виконання державного бюджету та повноту надання звітної інформації;

- *дотримання закону про Державний бюджет України* на відповідний рік у розрізі текстових статей, які вплинули на стан виконання бюджету;

- *дотримання пріоритетів бюджетної політики* на поточний рік, визначених законом про Державний бюджет України;

- *оцінку впливу змін макроекономічних показників* у звітному році на виконання державного бюджету;

- *оцінку ефективності здійснення* органами Державної казначейської служби України *операцій з коштами* державного та місцевих бюджетів та управління бюджетними ресурсами держави в цілому;

- *оцінку витрат державного бюджету* внаслідок дії пільг, які надавалися суб'єктам господарювання зі сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, а також списання та реструктуризації податкової заборгованості, фінансових санкцій і надання відстрочень у здійсненні фінансової політики держави за матеріалами Міністерства доходів і зборів України інших фіскальних органів;

- *аналіз та оцінку впливу пільг, компенсацій, субсидій* окремим категоріям громадян на виконання бюджету та їхня ефективність у здійсненні фінансової політики держави;

- *підсумки контрольної роботи Рахункової палати* за звітний рік з аналітичними висновками, огляд встановлених правопорушень (вад) у процесі виконання, оцінку наслідків їх

негативного впливу на стан державних фінансів і пропозиції щодо їх усунення.

Звіт Кабінету Міністрів України перед Верховною Радою про виконання закону про державний бюджет представляє міністр фінансів України. Верховна Рада може заслухати головних розпорядників коштів держбюджету щодо використання ними бюджетних коштів. Із співповіддю про виконання закону про державний бюджет виступають Голова Комітету Верховної Ради України з питань бюджету та Голова Рахункової палати (стаття 62 Бюджетного кодексу). Верховна Рада України ухвалює рішення щодо звіту про виконання закону про Державний бюджет України.

Проте подання звітності (місячної, квартальної, річної) є видимою частиною велетенського айсберга, яка лише підсумовує узагальнення бухгалтерської інформації. Для розуміння всього процесу складання звітності про виконання державного та місцевих бюджетів розглянемо деякі аспекти.

Фінансова звітність про виконання бюджетів має відповідати потребам значної кількості користувачів поза казначейством. Такими користувачами є:

- Верховна Рада України;
- Кабінет Міністрів України;
- Адміністрація Президента України;
- Міністерство фінансів України;
- Рахункова палата України;
- місцеві органи виконавчої влади;
- Міністерство доходів і зборів України;
- українські та міжнародні фінансові організації.

Своєчасні та достовірні дані про виконання місцевих бюджетів дають змогу:

- спостерігати за ходом виконання бюджетів та їхнім розвитком;
- вживати заходів для забезпечення контролю за операціями з виконання державного та місцевих бюджетів.

Інформація про виконання бюджетів характеризує економіку держави і використовується для оцінки минулих і майбутніх результатів виконання місцевих бюджетів (зовнішні користувачі – Міністерство фінансів України та його органи, інші органи законодавчої і виконавчої влади) та з метою планування, оцінки й контролю за щоденними операціями органів Казначейства України (внутрішні користувачі – органи Казначейства та їхні структурні підрозділи).

? Контрольні питання

1. Охарактеризуйте принципи облікової політики Казначейства України.
2. На яких принципах ґрунтується система бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів?
3. Охарактеризуйте складові системи бухгалтерського обліку у бюджетній сфері.
4. Розкрийте економічну сутність бюджетного обліку.
5. Яким чином здійснюється організація бухгалтерського обліку в органах Казначейства?
6. Що таке План рахунків бухгалтерського обліку з виконання державного та місцевих бюджетів, на яких принципах він побудований?
7. Охарактеризуйте структуру та внутрішню побудову Плану рахунків.
8. Які типи операцій застосовують органи Казначейства під час складання проведень?
9. Дайте поняття звітності про виконання бюджету.
10. Визначення фінансової звітності.
11. Назвіть та охарактеризуйте види фінансової звітності.
12. Опишіть порядок складання та подання фінансової звітності бюджетними установами.
13. Опишіть порядок складання та подання звітності про виконання державного бюджету органами Казначейства.

9. КОНТРОЛЬ У СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

9.1. ЗМІСТ І ПРИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Призначення фінансового контролю полягає у сприянні реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування й ефективного використання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансової системи. Правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні визначає Закон України “Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні” від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ зі змінами та доповненнями.

Фінансовий контроль – це комплекс заходів, що вживаються законодавчими і виконавчими органами влади всіх рівнів, а також спеціально створених установ для забезпечення законності та ефективності формування, володіння та використання фінансових ресурсів з метою захисту фінансових інтересів держави, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадян, а також успішного досягнення поставлених цілей у сфері фінансів.

Фінансовий контроль є важливим елементом системи управління фінансами. Він включає контроль за дотриманням фінансово-економічного законодавства у процесі формування і

використання грошових фондів, оцінку ефективності фінансово-господарських операцій і доцільність здійснених видатків.

Важливість державного фінансового контролю в економіці держави зумовлена його місцем та роллю в усіх сферах суспільного відтворення: контроль займає центральне місце в системі фінансового адміністрування та супроводжує процес руху грошових коштів. Він є, з одного боку, засобом зв'язку між фінансовим плануванням та фінансовим обліком (статистикою), а з другого – передумовою здійснення функцій фінансового аналізу та регулювання. Це дає змогу контролю відігравати інтегрувальну роль, недооцінка чи ігнорування якої унеможливають фінансове адміністрування, призводячи його систему до ліквідації.

Методологічно сутність фінансового контролю як поняття зводиться до процесу перевірок за діяльністю об'єкта управління, з метою оцінки обґрунтованості прийняття рішень і результатів їх виконання, а саме: вивчення природи фінансово-господарських операцій, перевірки правильності здійснюваних операцій та їх відображення в обліку, а також вжиття заходів для усунення порушень і їх попередження у подальшому.

Видами фінансового контролю в Україні є: *державний, комунальний та незалежний* фінансовий контроль.

Фінансовий контроль як економічний процес включає такі **елементи**: *суб'єкт контролю, об'єкт контролю, предмет контролю, принципи контролю, методи контролю, техніку контролю, власне сам процес контролю, прийняття рішень за результатами контролю.*

Суб'єктами фінансового контролю виступають органи державної влади залежно від рівня ініціювання, а також інститути незалежного фінансового контролю:

- в системі *державного фінансового контролю* – Рахункова палата України, Міністерство фінансів України, Державна фінансова інспекція України, Міністерства доходів і зборів України, Державна казначейська служба України, Національна комісія з

цінних паперів та фондового ринку, Державне агентство України з управління державними корпоративними правами та майном, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Комітет у справах нагляду за страховою діяльністю), Антимонопольний комітет України, Агентство з питань банкрутства, Національний банк України, регіональні рахункові палати, органи внутрішнього відомчого фінансового контролю в системі Виконавчої влади;

- в системі *комунального фінансового контролю* – контрольні комісії, що створюються представницькими органами місцевого самоврядування;

- в системі *незалежного фінансового контролю* – аудиторські фірми, незалежні аудитори, тимчасові контрольні групи, ревізійні комісії.

Органи фінансового контролю взаємодіють із правоохоронними органами з питань здійснення фінансового контролю на засадах самостійності в прийнятті рішень, незалежності в діях, невтручання до сфери компетенції один одного. За умови нанесення державі збитків у великих і особливо великих розмірах, вони передають матеріали до правоохоронних органів.

При визначенні у законодавчому порядку суб'єкта контролю визначається, відповідно, об'єкт контролю.

Об'єктом фінансового контролю є грошові відносини, перерозподільні процеси при формуванні і використанні фінансових ресурсів, зокрема у формі грошових фондів на всіх рівнях і у всіх ланках господарства. Об'єктом фінансового контролю є також доходи та нерухоме майно громадян України, доходи іноземних громадян в тій частині, в якій зазначені особи виступають як платники податків, інших обов'язкових платежів.

Безпосередньо *предметом перевірок* виступають такі вартісні показники, як доходи, прибуток, рентабельність, собівартість, витрати виробництва. Сферою фінансового контролю є

практично всі операції, що здійснюються з використанням грошей, а у деяких випадках і без них (бартерні угоди).

Перед фінансовим контролем стоять такі *завдання*:

- сприяння збалансованості між потребою у фінансових ресурсах і розмірами грошових доходів і фондів народного господарства;
- забезпечення своєчасності і повноти виконання фінансових зобов'язань перед державним бюджетом;
- виявлення резервів зростання фінансових ресурсів;
- сприяння раціональному витрачання матеріальних цінностей і грошових ресурсів;
- забезпечення дотримання чинного законодавства та нормативних актів.

Фінансовий контроль лише тоді виконує призначену йому роль, якщо ґрунтуватиметься на таких *принципах*:

- законності, об'єктивності, поєднання державних, регіональних і приватних інтересів;
- розподілу контрольних повноважень, який передбачає розмежування функцій ініціювання та виконання фінансового контролю між суб'єктами;
- повноти охоплення об'єктів контролем, який досягається завдяки суцільному стеженню або вибірковій перевірці певних сегментів підконтрольних об'єктів;
- достовірності фактичної інформації, дотримання якої забезпечує її відповідність реальним фінансовим ресурсам, процесам і результатам діяльності, які відображає ця інформація;
- збалансованості контрольних дій, який передбачає узгодженість їхньої внутрішньої та зовнішньої спрямованості й забезпечує рівновагу фінансового контролю;
- превентивності контрольних дій (попереджувальний характер), завдяки якому досягається завчасне здійснення контролю з метою запобігання виникненню суттєвих відхилень фактичного здійснення фінансового процесу від встановлених норм;

-
-
- ефективності, що передбачає пристосованість системи контролю до фінансової діяльності господарюючих суб'єктів;
 - відповідальності, який передбачає відповідальність контролюючих суб'єктів за ефективність функціонування системи фінансового контролю та господарюючих суб'єктів за наслідки контрольних дій.

9.2. ВИДИ, ФОРМИ ТА МЕТОДИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Розрізняють декілька видів фінансового контролю залежно від різних класифікаційних ознак.

Залежно від суб'єктів, що здійснюють фінансовий контроль, та характеру контрольної діяльності, розрізняють такі його види:

Державний фінансовий контроль здійснюють державні органи влади та управління. Головна його мета – забезпечити інтереси держави і суспільства щодо надходжень доходів і витрачання державних коштів. Від його організації багато в чому залежать шляхи економічного розвитку держави, рівень добробуту населення, масштаби тіньової економіки і економічних злочинів.

Відомчий фінансовий контроль застосовується тільки до підвідомчих підприємств і організацій. Він здійснюється контрольно-ревізійними підрозділами міністерств і відомств, охоплює діяльність підзвітних їм підприємств, установ і організацій. В останні роки в процесі адміністративної реформи у зв'язку з ліквідацією великої кількості міністерств та появою підприємств нових форм власності масштаби відомчого контролю значно скоротилися.

Громадський (суспільний) фінансовий контроль здійснюють громадські організації (партії, рухи, профспілкові організації тощо).

Аудит – це незалежний зовнішній фінансовий контроль, заснований на комерційних засадах.

Поява та розвиток аудиту в сучасних умовах господарювання зумовлена такими чинниками:

- значним скороченням масштабів неефективного відомчого контролю;
- появою підприємств нових форм власності, які не підпорядковуються вищій організації, яка здійснює контроль за їхньою діяльністю;
- неможливістю загальнодержавними органами фінансового контролю охопити регулярними і глибокими перевірками всі суб'єкти господарювання, що і покладається на аудиторські фірми.

Залежно від джерел інформації й методики виконання контрольних дій фінансовий контроль поділяють на *документальний і фактичний*. Джерелами інформації для документального контролю є первинні документи, бухгалтерська, статистична звітність, нормативи та інша документація. Фактичний контроль ґрунтується на вивченні фактичних даних про об'єкт контролю за даними їх перевірки в натуральному вираженні. А тому він не може бути всеохоплюючим з огляду на безперервний характер фінансово-господарських операцій.

Залежно від цільової спрямованості контрольних дій виділяють *тактичний і стратегічний контроль*. *Стратегічний фінансовий контроль* спрямовується на вирішення стратегічних питань розвитку підприємства у майбутньому, *тактичний* – вирішує поточні питання їхньої фінансової діяльності.

Залежно від місця здійснення фінансового контролю виділяють такі його види, як *контроль на місцях*, коли суб'єкт виконує контрольні дії безпосередньо на підконтрольному об'єкті, та *дистанційний контроль*, при якому суб'єкт контролює віддалений від нього об'єкт за допомогою інформації, яка передається за допомогою засобів зв'язку.

Контроль поділяють також на **внутрішній і зовнішній**.

Зовнішній контроль – контрольні заходи, які здійснюються ззовні та охоплюють усю систему державних органів, а тому можуть сприйматися як макрозаходи.

Здійснення зовнішнього контролю розпочинається з вироблення макроекономічної політики, визначення допустимого рівня видатків і дефіциту. На підставі цих загальних завдань складаються плани використання коштів, формується бюджет, який, у свою чергу, є необхідною законодавчою й адміністративною основою щорічного бюджетного циклу. Центральні органи виконавчої влади мають можливість виконувати відповідні функції регулювання – вони визначають правила використання внутрішніх систем обліку, цільового виділення коштів, норми та принципи здійснення видатків, а також види і форми звітності та періодичності її подання.

Внутрішній контроль – оперативні заходи, що проводяться самою організацією.

Він доповнює макроекономічну стратегію, розроблену центральними органами. Організація самостійно проводить стратегічний аналіз напрямків власної фінансової діяльності та підготовки відповідних фінансових планів і бюджетів. Після складання і затвердження планів доходів і витрат основну увагу організації приділяють проблемам управління й оперативного фінансового контролю.

Обидва види контролю доповнюють один одного і між ними існує тісний зв'язок. Лише у оптимальному поєднанні цих двох видів контролю можна досягти їх повної віддачі та ефективності.

Важливою ознакою класифікації фінансового контролю є форма його здійснення як засіб вираження змісту об'єкта контролю.

Формами фінансового контролю є певні сторони виявлення змісту фінансового контролю залежно від часу здійснення контрольних дій. Виділяють такі **форми** фінансового контролю:

- *попередній;*
- *поточний;*
- *наступний.*

Попередній (превентивний) фінансовий контроль проводиться до здійснення фінансових операцій і має велике значення для попередження порушень. Він передбачає оцінку обґрунтованості фінансових програм і прогнозів у процесі складання, розгляду і затвердження бюджетних планів всіх рівнів, кошторисів позабюджетних фондів – на основі оцінки обґрунтованості розподілу ВВП та інших макроекономічних показників розвитку економіки держави, на мікрорівні – у процесі розробки фінансових планів і кошторисів, кредитних і касових заявок, фінансових розділів бізнес-планів, складанні прогнозів балансів суб'єктів господарювання.

Поточний (оперативний) фінансовий контроль є органічною частиною оперативного фінансового управління й регулювання фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій, установ, галузей економіки. Він проводиться в короткі проміжки часу в процесі здійснення фінансово-господарських операцій (перерахування податків, зборів, утворення фондів грошових коштів, здійснення виплат тощо), дає змогу регулювати фінансові операції, що швидко змінюються, попереджувати збитки і втрати.

Наступний (ретроспективний) фінансовий контроль здійснюється шляхом аналізу і ревізії бухгалтерської і фінансової звітності після закінчення звітного періоду (за підсумками місяця, кварталу, року). Він характеризується поглибленим вивченням фінансової діяльності за попередній період, дає змогу масштабно оцінити позитивні та негативні сторони фінансової діяльності суб'єктів господарювання, розробляти заходи щодо їх усунення.

Слід зазначити, що всі форми фінансового контролю взаємопов'язані і доповнюють одна одну.

Важливою ознакою класифікації фінансового контролю є його *метод* (рис. 9.1).

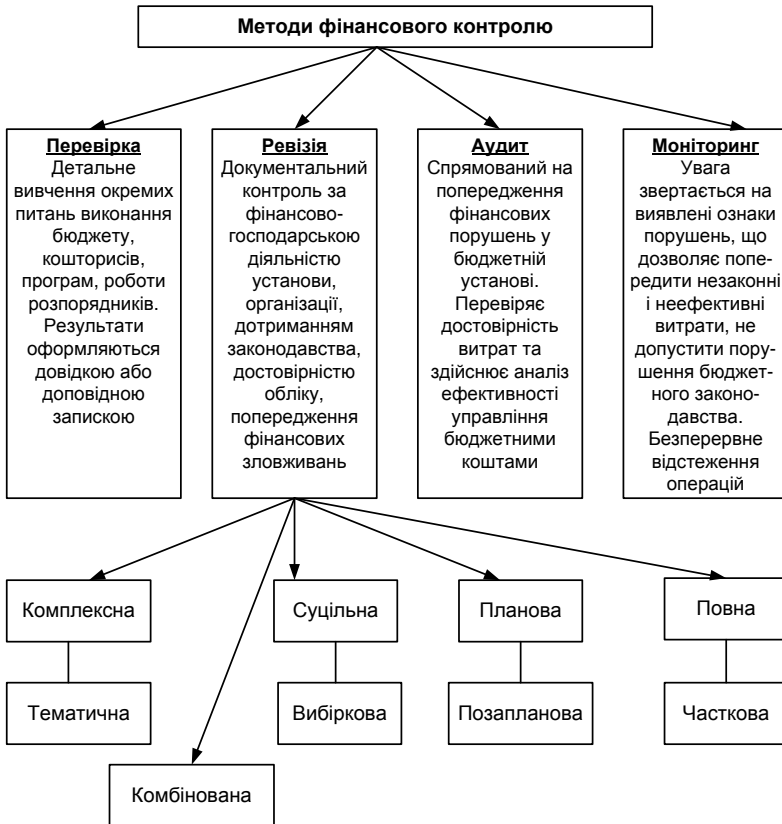

Рис. 9.1. Методи фінансового контролю

Основними методами фінансового контролю, як конкретних способів (прийоми) його проведення, є: *ревізія, перевірка, обстеження, спостереження або моніторинг, нагляд, аудит,*

аналіз тощо. Методи фінансового контролю обирають залежно від сукупності факторів: суб'єкта контролю, об'єкта контролю, мети і завдань, що стоять перед суб'єктом контролю та від підстав виникнення контрольних правовідносин, а також від інших обставин .

Перевірку проводять з окремих питань фінансово-господарської діяльності на основі бухгалтерських документів. У процесі перевірки виявляють порушення фінансової дисципліни і вживають заходи щодо їх усунення.

Обстеження охоплює окремі сторони діяльності підприємств і установ. У процесі обстеження можуть здійснюватися певні виміри виконаних робіт, витрачання матеріалів, палива, енергії. Обстеження може проводитись також через опитування, спостереження тощо. Характерним для обстеження є використання прийомів зіставлення фактичного стану справ з нормативним.

Нагляд проводиться контролюючими органами за економічними суб'єктами, що отримали ліцензію на певний вид фінансової діяльності: страхову, інвестиційну, банківську тощо. Він передбачає контроль за дотриманням встановлених правил і нормативів, порушення яких призводить до відкликання ліцензії.

Ревізія – це метод документального контролю за всією фінансово-господарською діяльністю підприємства, організації, установи за певний проміжок часу з метою встановлення законності здійснюваних операцій, їхньої доцільності та ефективності, перевірки дотримання фінансової дисципліни, правильності обліку й достовірності облікових і звітних даних.

Моніторинг – це постійне або регулярне спостереження за яким-небудь об'єктом або процесом з метою оцінки, порівняння та прогнозування.

Фінансовий моніторинг – це діяльність організацій, що здійснюють операції з грошовими коштами або іншим майном,

по виявленню операцій, що підлягають обов'язковому контролю.

За охопленням господарської діяльності суб'єкта розрізняють такі *види ревізій*:

- *повна* передбачає перевірку всіх сторін фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю. Характеризується загальним глибоким вивченням фінансового боку діяльності організації, максимально можливим застосуванням різних методів контролю;

- *часткова* проводиться для перевірки окремих сторін або учасників фінансово-господарської діяльності господарюючих суб'єктів. Проводиться з певного переліку питань за допомогою ознайомлення з окремими напрямками фінансової діяльності;

- *комплексна* є найповнішою, охоплює усі сторони діяльності підконтрольного підприємства, організації, установи, господарську і фінансову діяльність суб'єкта контролю, питання збереження і ефективного використання фінансових ресурсів, якості та стану бухгалтерського обліку та звітності. Для перевірки вузьких технічних і технологічних питань до ревізії залучаються відповідні спеціалісти, що дозволяє забезпечити ефективність і повноту її результатів;

- *тематична* проводиться в однотипних підприємствах, організаціях, установах з певного переліку питань, що дозволяє виявити типові недоліки або порушення і прийняти заходи щодо їх усунення. Вона дозволяє зосередитись лише на окремих аспектах діяльності.

Залежно від ступеня охоплення фінансових і господарських операцій (повноти залучених документів) розрізняють:

Суцільну ревізію – перевірка усіх операцій на певній ділянці діяльності за весь підконтрольний період.

Вибіркову ревізію – перевірка певної частини первинних документів за певний проміжок часу. Як правило, перевіряють один місяць у кварталі, при виявленні порушень переходять до суцільної ревізії.

Комбіновану ревізію – перевірка одних учасників суцільним методом, а інших – вибірковим, що дозволяє ревізувати (охопити) великі об'єкти з великим документооборотом, які здійснюють великі господарські операції.

За результатами проведеної ревізії оформляють акт, на основі якого здійснюють заходи щодо усунення порушень, відшкодування матеріальних збитків і притягнення винуватців до відповідальності.

Використання всієї сукупності видів, форм і методів контролю у їх тісній взаємодії має надзвичайно важливе значення для ефективного функціонування системи фінансового контролю у цілому.

9.3. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА ЇХ ФУНКЦІЇ

Державний фінансовий контроль здійснюється органами законодавчої (представницької) і виконавчої влади України. До системи органів державного фінансового контролю входять *Верховна Рада України, Міністерство фінансів, Рахункова палата, Державна фінансова інспекція України, органи Державної казначейської служби України, Міністерства доходів і зборів України, Державної митної служби України, аудитори та аудиторські служби*. Однак, якщо Рахункова палата і ДФІУ є спеціальними органами державного фінансового контролю, тобто контроль є основним і єдиним завданням цих органів, то Міндоходів України, Державна казначейська служба України, внутрівідомчі контрольно-ревізійні підрозділи виконують контрольні функції паралельно з іншими покладеними на них завданнями; вони зобов'язані контролювати лише окремі напрямки руху державних коштів.

Верховна Рада України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу.

Рахункова палата України:

- здійснює постійний контроль за виконанням державного бюджету в межах та обсягах, визначених Конституцією України та Законом України “Про Рахункову Палату”;

- перевіряє використання за призначенням органами виконавчої влади коштів загальнодержавних цільових фондів та коштів позабюджетних фондів;

- контролює утворення, обслуговування і погашення внутрішнього і зовнішнього державних боргів України;

- відповідність затверджених бюджетних асигнувань державного бюджету бюджетному розпису та виконанням бюджетного розпису;

- контролює ефективність управління коштами державного бюджету Казначейством, а також використання коштів резервного фонду Кабінету Міністрів України, законність і своєчасність руху цих коштів у Національному банку України, уповноважених банках та кредитних установах;

- контролює інвестиційну діяльність органів виконавчої влади, виконання рішень Верховної Ради про надання Україною позик.

Основним органом державного фінансового контролю по лінії виконавчої влади є **Міністерство фінансів України**. Воно здійснює контроль за виконанням державного бюджету, дотриманням Правил складання проектів бюджетів в Україні, за використанням бюджетних асигнувань та лімітів бюджетних асигнувань розпорядниками бюджетних коштів, а також координує діяльність з контролю за додержанням надходжень і використанням державних коштів.

Для організації контролю за правильністю складання і виконання бюджетів, зведених фінансових планів галузей народного господарства, управлінь та відділів державних

адміністрацій, виконкомів місцевих рад, фінансових планів підприємств, організацій та установ, а також контролю за фінансовою діяльністю, станом збереження і використання матеріальних цінностей, грошових коштів, достовірності обліку і звітності в міністерствах, відомствах, інших органах державної виконавчої влади, на підприємствах, в організаціях та установах в Україні функціонує Державна фінансова інспекція.

Головними завданнями Державної фінансової інспекції України є здійснення державного контролю за витрачанням коштів і товарно-матеріальних цінностей, їх збереженням, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і звітності в міністерствах, відомствах, державних комітетах, державних фондах, бюджетних установах, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, розроблення пропозицій щодо усунення виявлених недоліків і порушень та запобігання їх у подальшому.

Відповідно до Положення про Державну фінансову інспекцію України, затверджену Указом Президента України від 23.04.2011 р. № 499, та чинного законодавства, **Державна фінансова інспекція України** виконує такі функції:

- контроль за цільовим та ефективним використанням коштів державного і місцевих бюджетів, позабюджетних фондів та державних валютних кредитів;
- контроль за цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів, отриманих суб'єктами господарської діяльності під гарантію Кабінету Міністрів України, та відшкодуванням суб'єктами господарської діяльності коштів державного бюджету, витрачених на виконання гарантійних зобов'язань;
- контроль за виконанням громадських замовлень та державного оборонного замовлення, авансованих за рахунок коштів державного бюджету України;

-
-
- контроль за цільовим та ефективним використанням коштів, які спрямовуються на виконання делегованих державних повноважень бюджетами самоврядування;
 - контроль за порядком ведення бухгалтерського обліку та достовірністю звітності про виконання державного бюджету України та бюджетів самоврядування, а також кошторисів доходів і видатків бюджетних установ;
 - розробка пропозицій за результатами ревізій і контроль за їх виконанням.

Для здійснення державного фінансового контролю за дотриманням податкового законодавства створені органи державного податкового контролю. Відповідно до чинного законодавства, повноваженнями органів податкового контролю наділено **Міністерство доходів і зборів України**, яка здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, правильною обчислення, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів податків, зборів, інших обов'язкових платежів, установлених законодавством.

Основним *завданням* органів Міндоходів України є здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильною нарахувань, повноти і своєчасністю сплати до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів і неподаткових надходжень, встановлених законодавством.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснює контроль за діяльністю суб'єктів ринку цінних паперів – емітентів, інвесторів, фінансових посередників, фондових бірж – відповідно до чинного у цій сфері законодавства.

Аудиторська палата організує незалежний фінансовий контроль. Вона видає ліцензії юридичним і фізичним особам на право здійснення аудиторської діяльності й контролює дотримання вимог законодавства з аудиторського контролю.

Аудиторські фірми проводять перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання і дають свої

висновки стосовно законності й правильності здійснення фінансових операцій, відповідності ведення бухгалтерського обліку встановленим вимогам, достовірності бухгалтерської і фінансової звітності. Аудиторський контроль має за мету надання консультативної допомоги, за його результатами не приймаються рішення про накладання штрафних санкцій і адміністративних стягнень. Разом з тим, аудиторські фірми несуть відповідальність за правильність аудиторського висновку, оскільки після їх перевірок податкова, бухгалтерська і фінансова звітність перевіряється відповідними органами фінансового контролю.

Державний фінансовий контроль здійснюється також і низкою інших державних органів: Національним банком України, Фондом державного майна, Департаментом анти-монопольної політики і підтримки підприємництва, Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку тощо.

У цілому функції органів державного фінансового контролю полягають у забезпеченні раціонального застосування державою економічних методів регулювання суспільних процесів, які в умовах існування різних форм і видів власності, вільного підприємництва, економічної самостійності виробників.

9.4. ХАРАКТЕРИСТИКА ЕТАПІВ КОНТРОЛЮ

Невід'ємною ділянкою роботи органів Казначейства України є контрольна діяльність. Повноваження Державної казначейської служби України як контролюючого органу визначені Бюджетним кодексом України та Положенням про ДКСУ згідно з Указом Президента України від 13.04.2011 року № 460.

Метою фінансового контролю, що здійснюється органами Державної казначейської служби України, є зменшення кількості та обсягів порушень бюджетного законодавства, а саме:

використання бюджетних коштів не за призначенням та у межах бюджетних асигнувань.

Казначейство контролює дотримання Єдиних правил обліку та звітності по бюджетах усіх рівнів та кошторисах доходів і видатків, спрямування коштів за цільовим призначенням на стадії здійснення операцій з виконання бюджету на підставі документів розпорядників коштів, поданих до оплати.

Окрім того, Казначейство здійснює контроль за цільовим витрачанням коштів державного бюджету всіх бюджетотримувачів. З цією метою при здійсненні касових видатків перевіряються всі бухгалтерські, фінансові та інші документи, що підтверджують право і законність проведених витрат. У випадку виявлення порушень оформляється відмова в оплаті рахунку. Крім цього, спеціалісти органів Казначейства разом з Прокуратурою, контрольно-ревізійним управлінням та іншими органами виконавчої влади, яким надано таке право, можуть залучатися до спільних перевірок.

Отже, Казначейство організовує виконання державного бюджету та здійснює контроль за цим процесом, а також контролює надходження і використання державних позабюджетних фондів. Можна констатувати, що Державна казначейська служба України здійснює контроль за виконанням бюджету на усіх етапах використання коштів, тобто на *етапі прийняття зобов'язань, попередньої перевірки та оплати рахунків розпорядників бюджетних коштів та одержувачів.*

На етапі **прийняття зобов'язання** встановлюються призначення (і, відповідно, резервування) частини бюджетних асигнувань для покриття конкретних витрат відповідно до затвердженого бюджету. Як правило, зобов'язання має форму угоди з постачальниками послуг і товарів. Реєстрація на етапі зобов'язання необхідна з двох основних причин: для контролю фактичної наявності бюджетних коштів для взяття і відстеження нових зобов'язань та їх наслідків для прогнозу відтоку наявних коштів з єдиного казначейського рахунку.

На етапі *перевірки* щодо оплати рахунку бюджетна організація підтверджує виконання всіх вимог щодо сплати конкретного платежу (наприклад, товар доставлений або послуги отримані відповідно до угоди, попередня оплата за товари згідно з рахунком тощо). Реєстрація на цьому етапі дає можливість відстежити взяті, але ще не сплачені фінансові зобов'язання, і знати суму ресурсів, необхідних для цієї оплати.

Далі проводиться *оплата* прийнятих раніше зобов'язань, у результаті скорочується обсяг зобов'язань держави.

При цьому перевіряється законність підстави (наявність підтверджених документів) для здійснення платежів, відповідність платежів вимогам обліку та контролю за зобов'язаннями, а також правильність оформлення розрахункових документів.

Операції Казначейства для контролю за виконанням бюджету можуть здійснюватись у різних формах. Казначейство встановлює та контролює дотримання загальних фінансових лімітів на етапах зобов'язань. Після цього на етапі оплати контролюється кожний конкретний платіж.

У процесі *контролю* за державними видатками можна виділити три фази, що відповідають етапам використання коштів:

1. *Попередній контроль* здійснюється на стадії прийняття зобов'язань, особливо на стадії схвалення та дозволу на витрачання державних коштів.

2. *Фінансовий контроль* на стадії здійснення операцій перед проведенням платежу, включаючи дозвіл та підтвердження вимог на оплату. Цей контроль постійно здійснюється Казначейством України, яке, як зберігач державних коштів, зобов'язане забезпечити ефективне і раціональне їх використання відповідно до програми Уряду.

3. *Контроль після здійснення видатків*, проведення операцій дає змогу впевнитись у законності здійснених операцій, використанні коштів за цільовим призначенням. У процесі цього контролю виявляються позитивні і негативні аспекти виконання бюджету. Контроль здійснюється шляхом перевірок

безпосередньо на місцях, в установах, організаціях за рішенням Голови ДКСУ та начальників управлінь і відділень.

Внутрішній контроль в органах Казначейства

Казначейство України є невід'ємною частиною державного апарату, який здійснює керівництво державними коштами. І, виходячи з покладених на Казначейство функцій, а також з входженням органів Державної казначейської служби України в систему електронних платежів і на цій основі виконання функцій як банківської, так і фінансової установи, доцільним стало створення системи внутрівідомчого контролю за виконанням органами Казначейства усіх законодавчих та нормативних актів щодо касового виконання державного та місцевих бюджетів. Практична реалізація цієї системи базується на створенні в органах Казначейства підрозділів внутрівідомчого контролю. Цю функцію на рівні Казначейства виконує управління внутрівідомчого контролю, а у регіональних управліннях Казначейства – відділи внутрівідомчого контролю.

Під системою **внутрівідомчого казначейського контролю** слід розуміти *сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву Казначейства, дотримання положень нормативних актів при здійсненні операцій щодо виконання бюджетів.*

Сучасні підходи щодо організації внутрівідомчого контролю в органах Казначейства на етапі їх становлення та розвитку як фінансово-банківської структури, організаційно зумовлюють розподіл внутрішнього контролю власне на службу внутрівідомчого аудиту і систему бухгалтерського та адміністративного (операційного) контролю. Реалізація системи внутрішнього контролю здійснюється через підрозділи: управління відомчого контролю на рівні ДКСУ та відділів внутрішнього контролю у регіональних управліннях казначейства. Більшість контрольних повноважень здійснюється в автоматизованому режимі. Для

здійснення контролю використовують розподіли асигнувань, виписки, кошториси, дані бухгалтерського обліку виконання бюджетів, звітність.

Бухгалтерський контроль – це сукупність процедур, що дають змогу забезпечити збереження активів бюджетів та достовірність звітності, що складається на основі даних, отриманих від підрозділів, які відповідають за проведення конкретних операцій.

Він включає:

- заходи щодо забезпечення безпомилкового відображення операцій відповідно до їх економічної суті;
- ефективність системи документообігу;
- наявність нормативних документів, які передбачають здійснення процедур, що забезпечують бухгалтерський контроль.

Бухгалтерський контроль повинен надавати можливість впевнитися в тому, що:

- операції проведені тільки з дозволу керівництва;
- операції відображені та оцінені згідно з вимогами бюджетної та облікової політики;
- система аналітичного обліку дає змогу деталізовано відстежувати використання ресурсів та рух активів бюджетів;
- доступ до активів можливий тільки з дозволу керівництва органу Казначейства.

Адміністративний контроль – це сукупність процедур, згідно з якими керівництво органу Казначейства делегує свої повноваження, а саме:

- ефективність, продуктивність та безпека процедур обробки інформації;
- наявність процедур, які чітко розмежовують завдання та відповідальність служб і працівників органу Казначейства;
- збереження цінностей та активів;
- безпека працівників органу Казначейства.

До системи адміністративного контролю належать такі елементи:

- *організаційна структура Казначейства;*
- *методи закріплення повноважень та обов'язків;*
- *методи контролю, що застосовуються керівництвом для проведення моніторингу результатів роботи, включаючи внутрі-відомчий контроль;*
- *принципи та практика у сфері трудових ресурсів;*
- *система бухгалтерського обліку;*
- *принципи бухгалтерського обліку та процедури контролю.*

Адміністративний контроль передбачає розподіл повноважень між працівниками органу Казначейства таким чином, щоб жоден працівник або обмежена група працівників не змогли зосередити у своїх руках усі необхідні для здійснення повної операції повноважень.

Функції служби внутрівідомчого контролю зводяться до такого:

- забезпечення достовірності та повноти інформації, якою оперують органи Казначейства;
- перевірка ефективності та достовірності бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів;
- додержання нормативних і законодавчих актів у процесі виконання органами Казначейства державного та місцевих бюджетів і забезпечення чіткого виконання розпоряджень органів влади щодо управління та використання бюджетних коштів;
- оптимальне використання бюджетних коштів (реалізація ідеї виділення і оплата рахунків тільки тим розпорядникам, які зареєстрували свої фінансові зобов'язання в органах Казначейства);
- координація відносин Казначейства з органами Головного контрольно-ревізійного управління, що здійснюють зовнішній контроль за їх роботою;

-
-
- залагодження конфлікту інтересів, що може виникнути між органами Казначейства та розпорядниками коштів у процесі виконання державного та місцевих бюджетів;
 - підтримання позитивного іміджу органів Казначейства.

9.5. БЮДЖЕТНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

У разі виявлення правопорушень, приймаючи рішення, органи Казначейства України керуються Бюджетним кодексом України від 08.07.2010 р. № 2456-VI зі змінами та доповненнями, Законом України “Про державний бюджет України на відповідний рік”, Положенням про ДКСУ, Порядком складання Протоколу про порушення бюджетного законодавства, затвердженого Наказом МФУ №1370 від 15.11.2010 року. При виявленні порушення органи Казначейства спочатку дають Попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства. Якщо розпорядник не виконав умов Попередження, то органи Казначейства України оформляють Протокол про порушення бюджетного законодавства і повідомляють органи Державної фінансової інспекції України.

Порушенням бюджетного законодавства визнається порушення учасником бюджетного процесу встановлених Бюджетним кодексом чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання (ст.116 Бюджетного кодексу України).

Бюджетні правопорушення описані в Бюджетному кодексі України в *статті 116*. До них відносяться:

- включення недостовірних даних до бюджетних запитів;
- порушення встановлених термінів подання бюджетних запитів або їх неподання;

-
-
- визначення недостовірних обсягів бюджетних коштів при плануванні бюджетних показників;
 - планування надходжень або витрат державного бюджету (місцевого бюджету), не віднесених до таких цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України;
 - включення до складу спеціального фонду бюджету надходжень з джерел, не віднесених до таких цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України;
 - зарахування доходів бюджету на будь-які рахунки, крім єдиного казначейського рахунка (за винятком коштів, що отримуються установами України, які функціонують за кордоном), а також акумулювання їх на рахунках органів, що контролюють справляння надходжень бюджету;
 - зарахування доходів бюджету до іншого, ніж визначено цим Кодексом чи законом про Державний бюджет України, бюджету, зокрема внаслідок здійснення поділу податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів між бюджетами з порушенням визначених розмірів;
 - здійснення державних (місцевих) запозичень, надання державних (місцевих) гарантій з порушенням вимог цього Кодексу;
 - прийняття рішень, що призвели до перевищення граничних обсягів державного (місцевого) боргу чи граничних обсягів надання державних (місцевих) гарантій;
 - порушення порядку або термінів подання, розгляду і затвердження кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету, затвердження у кошторисах показників, не підтверджених розрахунками та економічними обґрунтуваннями;
 - порушення порядку або термінів подання і затвердження паспортів бюджетних програм (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);

-
-
- порушення встановлених термінів доведення документів про обсяги бюджетних асигнувань до розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня або одержувачів бюджетних коштів;
 - порушення порядку та термінів відкриття (закриття) рахунків в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів;
 - порушення порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань, включаючи необґрунтовану відмову в реєстрації або несвоєчасну реєстрацію бюджетних зобов'язань;
 - порушення вимог цього Кодексу при здійсненні попередньої оплати за товари, роботи та послуги за рахунок бюджетних коштів, а також порушення порядку і термінів здійснення такої оплати;
 - здійснення платежів за рахунок бюджетних коштів без реєстрації бюджетних зобов'язань, за відсутності підтвердних документів чи при включенні до платіжних документів недостовірної інформації, а також безпідставна відмова у проведенні платежу органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів;
 - нецільове використання бюджетних коштів;
 - надання кредитів з бюджету чи повернення кредитів до бюджету з порушенням вимог цього Кодексу та(або) встановлених умов кредитування бюджету;
 - здійснення видатків, кредитування місцевого бюджету, які відповідно до цього Кодексу мають проводитися з іншого бюджету;
 - здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням всупереч цьому Кодексу чи закону про Державний бюджет України;
 - порушення вимог цього Кодексу щодо виділення коштів з резервного фонду бюджету;
 - порушення встановлених вимог щодо застосування бюджетної класифікації;

-
-
- порушення встановлених вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджетів;
 - порушення встановлених порядку або термінів подання фінансової і бюджетної звітності бюджетних установ, а також подання такої звітності у неповному обсязі;
 - невідповідність даних, наведених у фінансовій і бюджетній звітності бюджетних установ, даним бухгалтерського обліку;
 - видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону;
 - інші випадки порушення бюджетного законодавства учасником бюджетного процесу.

Бюджетне правопорушення, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для вжиття таких заходів, що зазначені в *ст.117 БКУ*, а саме:

- попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства;
- призупинення бюджетних асигнувань;
- зупинення операцій з бюджетними коштами;
- зменшення бюджетних асигнувань;
- повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету;
- зупинення дії рішення про місцевий бюджет;
- безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів;
- інші заходи впливу, які можуть бути визначені законом про Державний бюджет України

Попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства застосовується в усіх випадках виявлення порушень бюджетного законодавства. Виявлені порушення бюджетного законодавства мають бути усунені в строк до 30 календарних днів.

Призупинення бюджетних асигнувань передбачає припинення повноважень на взяття бюджетного зобов'язання на відповідну суму на строк від одного до трьох місяців у межах

поточного бюджетного періоду шляхом внесення змін до розпису бюджету (кошторису) у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики.

Зупинення операцій з бюджетними коштами (ст.120 БКУ) полягає у зупиненні будь-яких операцій із здійснення платежів з рахунку порушника бюджетного законодавства. Механізм зупинення операцій з бюджетними коштами визначається Кабінетом Міністрів України. Зупинення операцій з бюджетними коштами можливе на строк до 30 днів у межах поточного бюджетного періоду, якщо інше не передбачено законом.

Зменшення бюджетних асигнувань передбачає позбавлення повноважень на взяття бюджетного зобов'язання на відповідну суму на строк до завершення поточного бюджетного періоду шляхом внесення змін до розпису бюджету (кошторису) та у разі необхідності з подальшим внесенням змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Повернення бюджетних коштів до відповідного бюджету застосовується за порушення бюджетного законодавства, а саме: нецільове використання бюджетних коштів (щодо субвенцій та коштів, наданих одержувачам бюджетних коштів) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У разі **зупинення рішення про місцевий бюджет** витрати місцевого бюджету здійснюються у порядку, визначеному **статтею 79** Бюджетного кодексу. До прийняття рішення про місцевий бюджет на поточний бюджетний період забороняється здійснювати капітальні видатки і надавати кредити з бюджету (крім випадків, пов'язаних із виділенням коштів з резервного фонду відповідного бюджету), а також здійснювати місцеві запозичення та надавати місцеві гарантії.

Безспірне вилучення коштів з місцевих бюджетів передбачає стягнення органами, що здійснюють казначейське

обслуговування бюджетних коштів, коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету, зокрема і за рахунок зменшення обсягу трансфертів (дотації вирівнювання) місцевим бюджетам на відповідну суму, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства зазначені в *статті 118 Кодексу*. Рішення про застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства приймається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики, органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, органами державного фінансового контролю, місцевими фінансовими органами, головними розпорядниками бюджетних коштів у межах встановлених їм повноважень на підставі протоколу про порушення бюджетного законодавства або акта ревізії та доданих до них матеріалів. Рішення набирає чинності з дня його підписання. Форма та порядок складання протоколу про порушення бюджетного законодавства встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної бюджетної політики. ***Не допускається застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства за раніше виявлені і усунені порушення бюджетного законодавства.***

Інформація про результати здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства оприлюднюється органами, уповноваженими на здійснення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 121 Бюджетного кодексу України визначає відповідальність за бюджетні правопорушення.

1. Посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, ***несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність*** згідно з законом.

2. **Порушення бюджетного законодавства, вчинене розпорядником чи одержувачем бюджетних коштів, може бути підставою для притягнення до відповідальності згідно з законами України його керівника чи інших відповідальних посадових осіб, залежно від характеру вчинених ними діянь.**

Стаття 123 Бюджетного кодексу України визначає відповідальність органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів за:

1. **Невиконання вимог щодо ведення бухгалтерського обліку** та складання звітності про виконання бюджетів;

2. **Несвоєчасність подання звітності** про виконання бюджетів;

3. **Здійснення витрат з перевищенням показників**, затверджених розписом бюджету;

4. **Порушення в процесі контролю** за бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету та здійсненні платежів за бюджетними зобов'язаннями розпорядників бюджетних коштів відповідно до бюджетних асигнувань;

5. **Недотримання порядку казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів.**

Керівники органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, несуть персональну відповідальність у разі вчинення ними порушення бюджетного законодавства та невиконання вимог щодо казначейського обслуговування державного і місцевих бюджетів, встановлених Бюджетним кодексом.

До **Кодексу України про адміністративні правопорушення** були внесені корективи в **статті 164¹² "Порушення бюджетного законодавства"**, в якій конкретизовано список порушень бюджетного законодавства і зафіксовано суми відповідних штрафів.

? Контрольні питання

1. У чому полягає економічна сутність і яке призначення державного фінансового контролю?
2. Охарактеризуйте систему державного фінансового контролю.
3. Хто виступає суб'єктами і які об'єкти фінансового контролю?
4. Які завдання стоять перед фінансовим контролем?
5. На яких принципах ґрунтується фінансовий контроль?
6. Назвіть і охарактеризуйте основні методи фінансового контролю.
7. Охарактеризуйте види ревізій за різними класифікаційними ознаками.
8. Назвіть органи, які здійснюють фінансовий контроль, та охарактеризуйте їх функції.
9. Які функції виконує Державна фінансова інспекція України?
10. Охарактеризуйте етапи проведення фінансового контролю.
11. У чому полягає відповідальність за бюджетні правопорушення?

БЮДЖЕТНА КЛАСИФІКАЦІЯ
I. Класифікація доходів бюджету

Код	Назва
10000000	Податкові надходження
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості
11010000	Податок з доходів фізичних осіб
11010100*	Податок з доходів найманих працівників
11010200	Податок з доходів фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності і незалежної професійної діяльності
11010300	Податок з доходів фізичних осіб на дивіденди та роялті
11010400	Фіксований податок на доходи фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю
11010500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку з доходів фізичних осіб
11010600	Податок з доходів фізичних осіб у вигляді виграшів або призів, отриманих внаслідок проведення конкурсів та інших розіграшів, виграшів в азартні ігри
11010700	Податок з доходів фізичних осіб – нерезидентів
11010800	Податок з доходів фізичних осіб – військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу
11010900	Податок з доходів фізичних осіб – працівників закордонних дипломатичних установ України з фонду оплати праці в іноземній валюті
11011000	Податок з доходів фізичних осіб – працівників закордонних дипломатичних установ України з фонду оплати праці в національній валюті
11011100	Податок з доходів фізичних осіб від інших видів діяльності
11011200	Податок з доходів фізичних осіб від продажу нерухомого майна та надання нерухомості в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм)
11011300	Податок з доходів фізичних осіб від продажу рухомого майна та надання рухомого майна в оренду (суборенду)

Код	Назва
11011400	Податок з доходів фізичних осіб від отриманого платником доходу внаслідок прийняття ним у спадщину майна, коштів, майнових чи немайнових прав
11011500	Податок з доходів фізичних осіб – шахтарів
11020000	Податок на прибуток підприємств
11020100	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності
11020200	Податок на прибуток підприємств і організацій, що належать до комунальної власності
11020300	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів
11020400	Податок на прибуток від казино, відеосалонів, гральних автоматів, концертно-видовищних заходів
11020500	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб
11020600	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11020700	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11020800	Код виключено
11020900	Податок на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань
11021000	Податок на прибуток приватних підприємств
11021100	Інші платники податку на прибуток
11021300	Реструктурована сума заборгованості податку на прибуток підприємств і організацій
11021400	Надходження від підприємств податку на прибуток, одержаного від виконання інноваційних проектів
11021500	Податок на прибуток, одержаний за рахунок знижувального коефіцієнта 0,8 до норм амортизації
11021600	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій

Код	Назва
11021900	Податкова заборгованість з податку на прибуток підприємств (крім підприємств комунальної власності), додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з податку на прибуток (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на розрахунки з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування
11022100	Податкова заборгованість з податку на прибуток підприємств (крім підприємств комунальної власності), додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з податку на прибуток (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот
11022200	Податковий борг з податку на прибуток державних вугледобувних підприємств та вугледобувних господарських товариств, 100 відсотків акцій яких належать державі
11023100	Авансові внески з податку на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності
11023200	Авансові внески з податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності
11023300	Авансові внески з податку на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів
11023400	Авансові внески з податку на прибуток від казино, відеосалонів, гральних автоматів, концертно-видовищних заходів

Код	Назва
11023500	Авансові внески з податку на прибуток іноземних юридичних осіб
11023600	Авансові внески з податку на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11023700	Авансові внески з податку на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України
11023900	Авансові внески з податку на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань
11024000	Авансові внески з податку на прибуток приватних підприємств
11024100	Авансові внески з податку на прибуток від інших платників податку на прибуток
11024600	Авансові внески з податку на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій
12000000	Податки на власність
12010000	Періодичні податки на чисту вартість майна
12010100	Податок на нерухоме майно підприємств
12010200	Податок на нерухоме майно громадян
12020000	Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів
12020100	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (юридичних осіб)
12020200	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (з громадян)
12020300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку власниками транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів
12020400	Податок з власників водних транспортних засобів
12020500	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (юридичних осіб), зареєстрованих у місті Києві

Код	Назва
12020600	Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (з громадян), зареєстрованих у місті Києві
12020700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку власниками транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, зареєстрованих у місті Києві
12020800	Податок з власників водних транспортних засобів, зареєстрованих в місті Києві
13000000	Збори на спеціальне використання природних ресурсів
13010000	Збір за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду
13010100	Збір за спеціальне використання лісових ресурсів державного значення
13010200	Збір за спеціальне використання лісових ресурсів місцевого значення та користування земельними ділянками лісового фонду
13010300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду
13020000	Збір за спеціальне водокористування
13020100	Збір за спеціальне водокористування загальнодержавного значення
13020200	Збір за спеціальне водокористування місцевого значення
13020300	Збір за спеціальне водокористування для потреб гідроенергетики
13020400	Надходження збору за спеціальне водокористування від підприємств житлово-комунального господарства
13020500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати збору за спеціальне водокористування
13020600	Збір за спеціальне використання води в частині використання поверхневих вод для потреб водного транспорту (крім стоянкових, службово-допоміжного і буксирного флотів)
13030000	Платежі за користування надрами
13030100	Платежі за користування надрами загальнодержавного значення

Код	Назва
13030200	Плата за користування надрами місцевого значення
13030300	Плата за пошук та розвідку родовищ корисних копалин
13030400	Плата за користування надрами континентального шельфу і в межах виключної (морської) економічної зони
13030500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати платежів за спеціальне використання корисних копалин
13030600	Плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин
13030700	Плата за користування надрами для видобування нафти
13040000	<i>Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету</i>
13040100	Збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету
13040200	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету
13040300	Надходження від погашення заборгованості дочірньої компанії "Укргазвидобування" Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" зі збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету
13050000	<i>Плата за землю</i>
13050100	Земельний податок з юридичних осіб
13050200	Орендна плата з юридичних осіб
13050300	Земельний податок з фізичних осіб
13050400	Реструктурована сума заборгованості плати за землю
13050500	Орендна плата з фізичних осіб
13050600	Плата за землю від підприємств, які виконують інноваційні проекти
13070000	<i>Плата за використання інших природних ресурсів</i>
13070100	Плата за спеціальне використання диких тварин
13070200	Плата за спеціальне використання рибних та інших водних ресурсів
13070300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати платежів за використання інших природних ресурсів

Код	Назва
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги
14010000	Податок на додану вартість
14010100	Податок на додану вартість із вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)
14010200	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами
14010300	Податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів
14010400	Реструктурована сума заборгованості податку на додану вартість
14010500	Податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг
14010600	Находження від підприємств податку на додану вартість по операціях, пов'язаних з виконанням інноваційних проектів
14010700	Податок на додану вартість, що сплачується до бюджету переробними підприємствами всіх форм власності за реалізовані ними молоко та молочну продукцію, м'ясо та м'ясопродукти та іншу продукцію переробки тварин і птиці, закуплених у живій вазі (шкура, субпродукти, м'ясо-кісткове борошно)
14010900	Податкова заборгованість з податку на додану вартість підприємств, додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з податку на додану вартість (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на розрахунки з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування

Код	Назва
14011100	Податкова заборгованість з податку на додану вартість підприємств, додаткові податкові зобов'язання з цього податку, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з податку на додану вартість (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот
14011200	Податковий борг з податку на додану вартість державних вугледобувних підприємств та вугледобувних господарських товариств, 100 відсотків акцій яких належать державі
14020000	Акцизний збір із вироблених в Україні товарів
14020100	Спирт
14020200	Лікєро-горіччана продукція
14020300	Виноробна продукція
14020400	Пиво
14020600	Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))
14020700	Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)
14020800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)
14020900	Мотоцикли і велосипеди
14021000	Кузови для моторних транспортних засобів
14021100	Код виключено
14021600	Інші підакцизні товари вітчизняного виробництва
14021700	Бензин моторний для автомобілів
14021800	Інші нафтопродукти
14022100	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати акцизного збору за вироблені в Україні товари
14030000	Акцизний збір із ввезених на територію України товарів
14030100	Спирт
14030200	Лікєро-горіччана продукція
14030300	Виноробна продукція
14030400	Пиво

Код	Назва
14030600	Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))
14030700	Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)
14030800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)
14030900	Мотоцикли і велосипеди
14031000	Кузови для моторних транспортних засобів
14031100	Скраплений газ
14031600	Інші підакцизні товари іноземного виробництва
14031700	Бензин моторний для автомобілів
14031800	Інші нафтопродукти
14050000	Податки на окремі категорії послуг
14060000	Плата за ліцензії
14060100	Податок на промисел
14060200	Плата за видачу ліцензій та сертифікатів
14060300	Плата за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності
14060400	Кошти в іноземній валюті за реєстрацію представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності
14060500	Плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів
14060600	Плата за ліцензії на право експорту, імпорту та оптової торгівлі спирту етилового, коньячного та плодового
14060700	Плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольними напоями та тютюновими виробами
14060900	Плата за державну реєстрацію, крім плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності
14061000	Плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами
14061100	Плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами
14061200	Плата за видачу, продовження, переоформлення ліцензій і за видачу дубліката ліцензій на мовлення, та ліцензій провайдера програмної послуги

Код	Назва
14061400	Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на користування радіочастотним ресурсом України та видачу дублікатів таких ліцензій
14061500	Плата за ліцензії, видані Національною комісією регулювання електроенергетики
14061700	Плата за видачу, переоформлення, продовження терміну дії ліцензій на здійснення діяльності у сфері телекомунікацій та видачу копій і дублікатів таких ліцензій
14070000	Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності
14070100	Плата за придбання торгового патенту на здійснення роздрібною торгівлі, сплачена фізичними особами
14070200	Плата за придбання торгового патенту на здійснення роздрібною торгівлі, сплачена юридичними особами
14070300	Плата за придбання торгового патенту на здійснення операцій з торгівлі готівковими валютними цінностями
14070500	Плата за придбання торгового патенту на здійснення оптової торгівлі, сплачена фізичними особами
14070600	Плата за придбання торгового патенту на здійснення торговельно-виробничої діяльності (громадське харчування), сплачена фізичними особами
14070700	Плата за придбання торгового патенту на здійснення оптової торгівлі, сплачена юридичними особами
14070800	Плата за придбання торгового патенту на здійснення торговельно-виробничої діяльності (громадське харчування), сплачена юридичними особами
14070900	Плата за придбання пільгового торгового патенту на здійснення торговельної діяльності
14071000	Плата за придбання короткотермінового торгового патенту на здійснення торговельної діяльності
14071300	Плата за придбання торгового патенту на здійснення діяльності з надання побутових послуг, сплачена фізичними особами
14071400	Плата за придбання торгового патенту на здійснення діяльності з надання побутових послуг, сплачена юридичними особами

Код	Назва
14071500	Плата за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів (автозаправними станціями, заправними пунктами)
14071600	Надходження сум реструктурованої заборгованості із сплати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності
14071700	Плата за придбання торгового патенту на здійснення операцій з надання послуг у сфері грального бізнесу, сплачена юридичними особами
14071800	Плата за придбання торгового патенту на здійснення операцій з надання послуг у сфері грального бізнесу, сплачена фізичними особами
14080000	Погашення бюджетної заборгованості по невідшкодованим сумам податку на додану вартість з простроченим терміном повернення
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції
15010000	Ввізне мито
15010100	Мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності
15010200	Мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами
15010300	Інші збори з імпорту
15010400	Додатковий митний збір за митне оформлення нафтопродуктів, що імпортуються на митну територію України
15010500	Мито на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами
15010600	Тимчасова надбавка до діючих ставок ввізного мита на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності
15010700	Тимчасова надбавка до діючих ставок ввізного мита на товари, що ввозяться (пересилаються) громадянами
15020000	Вивізне мито
15020100	Мито на товари, що вивозяться суб'єктами підприємницької діяльності

Код	Назва
15020200	Мито на товари, які вивозяться (пересилаються) громадянами
15020300	Надходження від реалізації валютних коштів, одержаних у результаті проведення операцій за державним контрактом
15030000	Кошти, отримані за вчинення консульських дій
15040000	Інші надходження від зовнішньоекономічної діяльності
15050000	Надходження від реалізації квот на ввезення цукру-сирцю тростинного
16000000	Інші податки
16010000	Місцеві податки і збори
16010100	Податок з реклами
16010200	Комунальний податок
16010400	Збір за припаркування автотранспорту
16010500	Ринковий збір
16010600	Збір за видачу ордера на квартиру
16010700	Курортний збір
16010800	Збір за участь у бігах на іподромі
16010900	Збір за вигреш у бігах на іподромі
16011000	Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі
16011100	Збір за право використання місцевої символіки
16011200	Збір за право проведення кіно- і телезйомок
16011300	Збір за право проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей
16011500	Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг
16011600	Збір із власників собак
16011700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати місцевих податків
16011800	Збір на розвиток рекреаційного комплексу в Автономній Республіці Крим
16011900	Збір на розвиток пасажирського електротранспорту в Автономній Республіці Крим
16040000	Фіксований сільськогосподарський податок
16040100	Фіксований сільськогосподарський податок, нарахований після 1 січня 2001 року

Код	Назва
16040200	Фіксований сільськогосподарський податок, нарахований до 1 січня 2001 року
16040300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати фіксованого сільськогосподарського податку
16050000	Єдиний податок для суб'єктів малого підприємництва
16050100	Єдиний податок на підприємницьку діяльність з юридичних осіб
16050200	Єдиний податок на підприємницьку діяльність з фізичних осіб
16060000	Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства
16060100	Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства
16060200	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства
20000000	Неподаткові надходження
21000000	Доходи від власності та підприємницької діяльності
21010000	Частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, та дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, а також заборгованість за минулі періоди із сплати частини чистого прибутку (доходу) Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" та її підприємств
21010100	Частина чистого прибутку (доходу) господарських організацій (державних унітарних підприємств та їх об'єднань), що вилучається до бюджету
21010300	Частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету
21010500	Дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність

Код	Назва
21010600	Надходження від погашення заборгованості, в тому числі реструктуризованої або розстроченої (відстроченої), підприємств електроенергетичної, вугільної галузей, підприємств, що надають послуги з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, підприємств централізованого водопостачання та водовідведення із сплати частини чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивідендів (доходу), нарахованих на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність
21010700	Дивіденди (доход), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, які є у власності державних підприємств паливно-енергетичного комплексу
21010800	Дивіденди, нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є власність Автономної Республіки Крим, інша комунальна власність
21010900	Заборгованість за минулі періоди із сплати частини чистого прибутку (доходу) Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України" та її підприємств
21020000	<i>Надходження від перевищення кошторисних доходів над кошторисними витратами Національного банку України</i>
21030000	<i>Відрахування коштів, отриманих від проведення державних грошових лотерей</i>
21040000	<i>Плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету</i>
21050000	<i>Надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами місцевих бюджетів</i>
21060000	<i>Рентна плата</i>
21060100	Рентна плата за нафту, що видобувається в Україні
21060200	Рентна плата за природний газ, що видобувається в Україні
21060300	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати рентної плати за нафту, що видобувається в Україні
21060400	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати рентної плати за природний газ, що видобувається в Україні

Код	Назва
21060500	Рентна плата за транзитне транспортування природного газу
21060600	Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами
21060700	Рентна плата за транзитне транспортування аміаку
21060800	Рентна плата за газовий конденсат, що видобувається в Україні
21060900	Податкова заборгованість з рентної плати за транзитне транспортування природного газу, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з цього податку (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на розрахунки з погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися відповідними органами державної влади чи органами місцевого самоврядування
21061400	Податкова заборгованість з рентної плати за транзитне транспортування природного газу Національної акціонерної компанії "Нафтогаз України", яка згідно зі статтею 33 Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України" спрямовується на розрахунки з погашення зобов'язань держави по знецінених грошових заощадженнях громадян в установах Ощадного банку колишнього СРСР та державних цінних паперів колишнього СРСР
21061500	Податкова заборгованість з рентної плати за транзитне транспортування природного газу, розстрочені податкові зобов'язання НАК "Нафтогаз України" та її підприємств з цього податку (у тому числі відсотки за користування податковим кредитом), що спрямовуються на субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати, вивезення побутового сміття та рідких нечистот

Код	Назва
21080000	Інші надходження
21080100	Платежі, пов'язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, відповідно до укладеної міждержавної угоди
21080200	Платежі, пов'язані з виконанням Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери міста Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України
21080500	Інші надходження
21080600	Суми, стягнені з винних осіб, за шкоду, заподіяну державі, підприємству, установі, організації
21080700	Перерахування підприємцями частки вартості виготовленої нестандартної продукції з дозволу на тимчасове відхилення від вимог відповідних стандартів щодо якості продукції, виданого Державним комітетом України по стандартизації, метрології і сертифікації
21080800	Суми, стягнені з винних осіб за порушення правил пожежної безпеки
21080900	Штрафні санкції за порушення законодавства про патентування, за порушення норм регулювання обігу готівки та про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг
21081000	Пеня за порушення термінів розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності, за невиконання зобов'язань та штрафні санкції за порушення вимог валютного законодавства
21081100	Адміністративні штрафи та інші санкції
21081200	Штрафні санкції за порушення законодавства з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів
21081300	Адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху

Код	Назва
21082000	Надходження коштів від сплати інвалідами часткової вартості автомобілів та коштів від реалізації автомобілів, повернутих інвалідами
21090000	Кошти від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції
21110000	<i>Надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва</i>
22000000	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу
22010000	Плата за надання адміністративних послуг
22020000	Плата за утримання дітей у школах-інтернатах
22050000	Надходження від оплати витрат з інформаційно-технічного забезпечення розгляду справ у судах
22060000	Кошти, отримані за вчинення консульських дій
22070000	Виконавчий збір
22080000	<i>Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном</i>
22080100	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом
22080200	Надходження від орендної плати за користування майном бюджетних установ
22080300	Надходження від орендної плати за користування іншим державним майном
22080400	Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що у комунальній власності
22080500	Надходження платежів за надані орендареві грошові кошти та цінні папери на умовах кредиту
22090000	Державне мито
22090100	Державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування
22090200	Державне мито, не віднесене до інших категорій

Код	Назва
22090300	Державне мито за дії, пов'язані з одержанням патентів на об'єкти права інтелектуальної власності, підтриманням їх чинності та передаванням прав їхніми власниками
22090400	Державне мито, пов'язане з видачею та оформленням закордонних паспортів (посвідок) та паспортів громадян України
22090500	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати державного мита
22100000	Митні збори
22110000	Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України
22120000	Плата за надані в оренду ставки, що знаходяться в басейнах річок загальнодержавного значення
22130000	Плата за надані в оренду водні об'єкти місцевого значення
22200000	Плата за митне оформлення товарів і транспортних засобів поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для митних органів
24000000	Інші неподаткові надходження
24010000	Кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду
24010100	Кошти від реалізації конфіскованого майна за матеріалами митних органів
24010200	Кошти від реалізації товарів та інших предметів, конфіскованих за матеріалами правоохоронних та інших уповноважених органів
24010300	Надходження конфіскованої національної та іноземної валюти за матеріалами митних органів
24010400	Надходження конфіскованої національної та іноземної валюти за матеріалами правоохоронних й інших уповноважених органів
24030000	Надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності
24040000	Кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення, що належить Національному космічному агентству України

Код	Назва
24050000	<i>Кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів і Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи</i>
24060000	<i>Інші надходження</i>
24060200	Збори за послуги, пов'язані з охороною прав на інтелектуальну власність
24060300	Інші надходження
24060400	Надходження від видачі дозволів на експортно-імпортні операції з наркотичними засобами, психотропними речовинами і прекурсорами
24060500	Відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України
24060600	Надходження коштів з рахунків виборчих фондів
24060700	Нез'ясовані надходження
24060800	Надходження від збору за проведення гастрольних заходів
24060900	Збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів
24061000	Плата за виділення номерного ресурсу
24061100	Плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні
24061200	Плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір)
24061400	Збір за користування радіочастотним ресурсом України
24061500	Надходження до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях
24061600	Інші надходження до фондів охорони навколишнього природного середовища

Код	Назва
24061700	Плата за оформлення посвідчення закордонного українця
24061800	Плата за подання скарги до органу оскарження відповідно до статті 18 Закону України "Про здійснення державних закупівель"
24061900	Кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель забезпечення їх тендерної пропозиції, які не підлягають поверненню цим учасникам, у випадках, передбачених законодавством з питань закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти
24062000	Кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладання договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику – переможцю
24062100	Грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності
24062400	Кошти, отримані від продажу частин встановленої кількості викидів парникових газів, передбаченого статтею 17 Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних націй про зміну клімату
24063100	Кошти від Державного підприємства "Національна атомна енергогенеруюча компанія "Енергоатом" відповідно до статті 8 Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки" та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери, що емітуються державою відповідно до статті 9 цього ж Закону України
24080000	<i>Кошти від реалізації галузевих резервів (виробничих запасів) цирконію та гафнію, сформованих за рахунок коштів цільового галузевого фонду створення національного ядерно-паливного циклу</i>
24090000	Портовий (адміністративний) збір
24090100	Портовий (адміністративний) збір (за винятком портового (адміністративного) збору, що надходить від риболовних портів)
24090200	Портовий (адміністративний) збір, що надходить від риболовних портів

Код	Назва
24110000	<i>Доходи від операцій з кредитування та надання гарантій</i>
24110100	Плата за надання гарантій та позик, отриманих за рахунок коштів, залучених державою та/або під державні гарантії
24110200	Плата за користування позиками, наданими за рахунок коштів, залучених державою
24110300	Відсотки за користування державним пільговим кредитом, наданим індивідуальним сільським забудовникам
24110400	Відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам, на будівництво (реконструкцію) та придбання житла
24110500	Інші (курсові різниці)
24110600	Відсотки за користування позиками, які надавалися з місцевих бюджетів
24110700	Плата за гарантії, надані Верховною Радою Автономної Республіки Крим та міськими радами
24110800	Відсотки за користування бюджетними позичками та кредитами
24110900	Відсотки за користування довгостроковим кредитом, що надається з місцевих бюджетів молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла
24120000	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію
24120100	Сплата зобов'язань ДП "Енергоринок" перед державним бюджетом із збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію за минулі роки
24130000	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження
24130100	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується експлуатуючими організаціями при реалізації електричної енергії
24130200	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується підприємствами з видобування і переробки уранових руд

Код	Назва
24130300	Збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження, що сплачується експлуатуючими організаціями за зберігання відпрацьованого ядерного палива
24140000	<i>Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій</i>
24140100	Збір з операцій купівлі-продажу безготівкової іноземної валюти за гривню
24140200	Збір з торгівлі ювелірними виробами із золота (крім обручок), платини і дорогоцінного каміння
24140300	Збір при відчуженні легкових автомобілів
24140500	Збір з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна
24140600	Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку
24150000	<i>Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності</i>
24160000	Концесійні платежі
24160100	Концесійні платежі за право створення (будівництва) та (або) управління (експлуатації) об'єктів, що надаються в концесію
24160200	Концесійні платежі за право на будівництво та/або експлуатацію автомобільних доріг
25000000	Власні надходження бюджетних установ
25010000	<i>Плата за послуги, що надаються бюджетними установами</i>
25010100	Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з функціональними повноваженнями
25010200	Кошти, що отримуються бюджетними установами від господарської та(або) виробничої діяльності
25010300	Плата за оренду майна бюджетних установ
25010400	Кошти, що отримуються бюджетними установами від реалізації майна
25020000	<i>Інші джерела власних надходжень бюджетних установ</i>
25020100	Благодійні внески, гранти та дарунки, отримані бюджетними установами

Код	Назва
25020200	Надходження, що отримуються бюджетними установами на виконання окремих доручень та інвестиційних проектів
30000000	Доходи від операцій з капіталом
31000000	Надходження від продажу основного капіталу
31010000	Кошти від реалізації скарбів, майна, одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі
31010100	Кошти від реалізації скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування
31010200	Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютні цінності і грошові кошти, власники яких невідомі
31020000	Надходження коштів від Державного фонду дорожніх металів і дорожнього каміння
31030000	Надходження від відчуження майна, яке належить Автономній Республіці Крим та майна, що знаходиться у комунальній власності
32000000	Надходження від реалізації державних запасів товарів
32010000	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву
32010100	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву
32010200	Надходження від енергогенеруючих компаній в рахунок погашення заборгованості перед Держкомрезервом за поставлене протягом 1997 - 2000 років органічне паливо
32010300	Надходження від НАК "Нафтогаз України" в рахунок погашення заборгованості перед Держкомрезервом за поставлені матеріальні цінності
32010400	Надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву медичного призначення

Код	Назва
32020000	<i>Надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву</i>
33000000	Надходження від продажу землі і нематеріальних активів
33010000	<i>Надходження від продажу землі</i>
33010100	Надходження від продажу земельних ділянок несільсько-господарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності (крім земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, та земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим)
33010200	Надходження від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення після розмежування земель державної та комунальної власності
33010300	Надходження від продажу земельних ділянок несільсько-господарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим
33010400	Надходження від продажу земельних ділянок несільсько-господарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації
33010500	Надходження від продажу прав на земельні ділянки несільськогосподарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності (крім продажу прав на земельні ділянки несільськогосподарського призначення, що перебувають у державній власності, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації, та земельних ділянок, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим)
33010600	Надходження від продажу прав на земельні ділянки несільськогосподарського призначення після розмежування земель державної та комунальної власності

Код	Назва
33010700	Надходження від продажу прав на земельні ділянки несіельськогосподарського призначення до розмежування земель державної та комунальної власності, які знаходяться на території Автономної Республіки Крим
33020000	<i>Надходження від продажу нематеріальних активів</i>
34000000	Податки на фінансові операції та операції з капіталом
40000000	Офіційні трансферти
41000000	Від органів державного управління
41010000	<i>Кошти, що надходять з інших бюджетів</i>
41010100	Кошти, що надходять до державного бюджету з інших бюджетів
41010200	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками із додаткової дотації до державного бюджету
41010300	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками із додаткової дотації з державного бюджету
41010400	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками із додаткової дотації з районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського та обласного значення) до міських (міст районного значення), селищних та сільських бюджетів
41010500	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками із додаткової дотації з міських (міст районного значення), селищних та сільських бюджетів до районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського та обласного значення) бюджетів
41010600	Кошти, що надходять до районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського і обласного значення) бюджетів з міських (міст районного значення), селищних, сільських та районних у містах бюджетів
41010700	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками до державного бюджету з місцевих бюджетів
41010800	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками до місцевих бюджетів з державного бюджету
41010900	Кошти, що надходять за взаємними розрахунками між місцевими бюджетами

Код	Назва
41020000	Дотації
41020100	Дотації вирівнювання, що одержуються з державного бюджету
41020300	Дотації вирівнювання, що одержуються з районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського і обласного значення) бюджетів
41020400	Додаткові дотації, що одержуються з державного бюджету
41020500	Додаткові дотації, що одержуються з районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського і обласного значення) бюджетів
41020600	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на вирівнювання фінансової забезпеченості
41020800	Додаткова дотація з державного бюджету міському бюджету міста Славутича на забезпечення утримання соціальної інфраструктури міста Славутича
41020900	Інші дотації
41021000	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг зі сплати земельного податку суб'єктам космічної діяльності, літакобудування, суднобудування та кінематографії
41021100	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення паливних станцій (відділень) екстреної, швидкої та невідкладної медичної допомоги
41021200	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на покращення надання соціальних послуг найуразливішим верствам населення
41021300	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на підвищення рівня матеріального забезпечення інвалідів I чи II групи внаслідок психічного розладу
41021400	Додаткова дотація з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень, встановлених Законом України "Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим"

Код	Назва
41030000	Субвенції
41030300	Субвенція на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування
41030400	Код виключено
41030400	Субвенція з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів
41030500	Субвенція на виконання власних повноважень територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань
41030600	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам та тимчасової державної допомоги дітям
41030800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот
41030900	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг з послуг зв'язку та інших передбачених законодавством пільг (крім пільг на одержання ліків, зубопротезування, оплату електроенергії, природного і скрапленого газу на побутові потреби, твердого та рідкого пічного побутового палива, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття та рідких нечистот) та компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян
41031000	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на надання пільг та житлових субсидій населенню на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу
41031200	Субвенція з державного бюджету бюджету Автономної Республіки Крим на оплату вартості електроенергії, використаної у 2010 році для заповнення водою Міжгірного водосховища, та погашення кредиторської заборгованості за використану на цю мету в 2008 - 2009 роках електроенергію

Код	Назва
41031400	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію втрат доходів внаслідок розміщення Чорноморського флоту Російської Федерації на території міст Севастополя, Феодосії та смт Гвардійське Сімферопольського району
41031500	Субвенція з державного бюджету міському бюджету міста Жовті Води на виконання заходів щодо радіаційного та соціального захисту населення міста Жовті Води
41031800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів із запобігання поширенню та лікування грипу типу А/Н1N1/Каліфорнія/04/09 і гострих респіраторних захворювань
41032000	Субвенція з державного бюджету міському бюджету міста Славутича на виконання заходів із запобігання аваріям та техногенним катастрофам у житлово-комунальному господарстві міста Славутича
41032300	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення виплат, визначених Законом України "Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України "Про освіту" педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів"
41032400	Код виключено
41032400	Субвенція з місцевого бюджету державному бюджету на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів
41032600	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток, у тому числі для міст Бучі, Ірпіня та Києво-Святошинського району
41032700	Субвенція з державного бюджету міському бюджету міста Запоріжжя на будівництво автотранспортної магістралі через річку Дніпро у м. Запоріжжя
41033200	Субвенція з державного бюджету обласному бюджету Донецької області на забезпечення лікування інвалідів-спинальників у Донецькій обласній лікарні відновного лікування

Код	Назва
41033400	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів за напрямом, які закріплені за Міністерством регіонального розвитку та будівництва України
41033700	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на придбання витратних матеріалів та медичного обладнання для закладів охорони здоров'я
41033800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток
41034100	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на співфінансування проектів міжрегіонального та транскордонного співробітництва
41034300	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування ремонту приміщень управлінь праці та соціального захисту виконавчих органів міських (міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення) районних у містах Києві і Севастополі та районних у містах рад для здійснення заходів з виконання спільного із Світовим банком проекту "Вдосконалення системи соціальної допомоги
41034500	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку регіонів
41034600	Субвенція державного бюджету місцевим бюджетам на розвиток соціально-економічної сфери міста Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України
41034700	Субвенція з державного бюджету міському бюджету міста Калуша на соціально-економічний розвиток міста Калуша
41034800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на завершення ремонтних робіт в закладах, що надають соціальні послуги дітям та молоді, створення яких було розпочато у 2007 році

Код	Назва
41034900	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи з енергозбереження, у тому числі оснащення інженерних введів багатоквартирних житлових будинків засобами обліку споживання води і теплової енергії, ремонт і реконструкцію теплових мереж та котельень, будівництво газопроводів і газифікацію населених пунктів
41035000	Інші субвенції
41035100	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансування заходів соціально-економічної компенсації ризику населення, яке проживає на території зони спостереження
41035400	Субвенція з державного бюджету міському бюджету м. Нової Каховки Херсонської області на будівництво Кафедрального собору
41035500	Субвенція з державного бюджету міському бюджету м. Курахово Донецької області на будівництво Соборного храму Божої Матері
41035800	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях за принципом "гроші ходять за дитиною"
41036600	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на погашення заборгованості з різниці в тарифах на теплову енергію, послуги з водопостачання та водовідведення, що вироблялися, транспортувалися та постачалися населенню, яка виникла у зв'язку з невідповідністю фактичної вартості теплової енергії, послуг з водопостачання та водовідведення тарифам, що затверджувалися або погоджувалися органами державної влади чи органами місцевого самоврядування
41037000	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів

Код	Назва
42000000	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій
42010000	Кошти, отримані від секретаріату ООН, ОБСЄ або іншої регіональної організації за участь українського контингенту та персоналу у миротворчих операціях
42020000	Гранти (дарунки), що надійшли до бюджетів усіх рівнів
42030000	Надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу
42030100	Надходження в рамках програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу
42030200	Інша допомога, надана Європейським Союзом
43000000	З іншої частини бюджету
43010000	Кошти, одержані із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду)
43910000**	Кошти, одержані із загального фонду бюджету до бюджету розвитку (спеціального фонду)
50000000	Цільові фонди
50020000	Пенсійний фонд України
50020100	Страхові внески підприємств, установ, організацій та суб'єктів підприємницької діяльності
50020200	Страхові внески фізичних осіб
50020300	Бюджетні трансферти
50020400	Надходження від застосування штрафних санкцій
50020500	Інші надходження
50030000	Збір на обов'язкове соціальне страхування до Фонду соціального страхування України з тимчасової втрати працездатності
50030100	Страхові внески підприємств, установ, організацій та суб'єктів підприємницької діяльності
50030200	Надходження за путівки
50030300	Бюджетні трансферти
50030400	Надходження від застосування штрафних санкцій
50030500	Інші надходження

Код	Назва
50040000	<i>Збір на обов'язкове державне соціальне страхування України на випадок безробіття до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття</i>
50040100	Страхові внески роботодавців від суми фактичних витрат на оплату праці найманих працівників
50040200	Страхові внески, утримувані роботодавцями з суми виплат найманим працівникам
50040300	Страхові внески осіб, які беруть участь у страхуванні на випадок безробіття на добровільних засадах
50040400	Інші надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття
50040500	Надходження від застосування штрафних санкцій
50060000	<i>Платежі до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України</i>
50070000	<i>Надходження до Фонду соціального захисту інвалідів</i>
50080000	<i>Збір за забруднення навколишнього природного середовища</i>
50080100	Надходження коштів від енергопідприємств до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища
50080200	Інші збори за забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного середовища
50080300	Надходження від сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища фізичними особами
50080400	Збір за забруднення навколишнього природного середовища, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками
50100000	<i>Інші фонди</i>
50110000	<i>Цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади</i>

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства фінансів України
від 14.01.2011 р. № 11 (у редакції
наказу Міністерства фінансів України
від 26.12.2011 р. № 1738)

Економічна класифікація видатків бюджету

<i>КЕКВ</i>	<i>Назва</i>
2000	Поточні видатки
2100	Оплата праці і нарахування на заробітну плату
2110	Оплата праці
2111	Заробітна плата
2112	Грошове забезпечення військовослужбовців
2120	Нарахування на оплату праці
2200	Використання товарів і послуг
2210	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар
2220	Медикаменти та перев'язувальні матеріали
2230	Продукти харчування
2240	Оплата послуг (крім комунальних)
2250	Видатки на відрядження
2260	Видатки та заходи спеціального призначення
2270	Оплата комунальних послуг та енергоносіїв
2271	Оплата тепlopостачання
2272	Оплата водopостачання та водовідведення
2273	Оплата електроенергії
2274	Оплата природного газу
2275	Оплата інших енергоносіїв
2280	Дослідження і розробки, окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм
2281	Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм

<i>КЕКВ</i>	<i>Назва</i>
2282	Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку
2400	Обслуговування боргових зобов'язань
2410	Обслуговування внутрішніх боргових зобов'язань
2420	Обслуговування зовнішніх боргових зобов'язань
2600	Поточні трансферти
2610	Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
2620	Трансферти органам державного управління інших рівнів
2630	Трансферти урядам зарубіжних країн та міжнародним організаціям
2700	Соціальне забезпечення
2710	Виплата пенсій і допомоги
2720	Стипендія
2730	Інші виплати населенню
2800	Інші поточні видатки
2900	Нерозподілені видатки
3000	Капітальні видатки
3100	Придбання основного капіталу
3110	Придбання обладнання і предметів довгострокового користування
3120	Капітальне будівництво (придбання)
3121	Капітальне будівництво (придбання) житла
3122	Капітальне будівництво (придбання) інших об'єктів
3130	Капітальний ремонт
3131	Капітальний ремонт житлового фонду (приміщень)
3132	Капітальний ремонт інших об'єктів
3140	Реконструкція та реставрація
3141	Реконструкція житлового фонду (приміщень)
3142	Реконструкція та реставрація інших об'єктів
3143	Реставрація пам'яток культури, історії та архітектури

<i>КЕКВ</i>	<i>Назва</i>
3150	Створення державних запасів і резервів
3160	Придбання землі і нематеріальних активів
3200	Капітальні трансферти
3210	Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)
3220	Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів
3230	Капітальні трансферти урядам зарубіжних країн та міжнародним організаціям
3240	Капітальні трансферти населенню

ФІНАНСОВИЙ СЛОВНИК КАЗНАЧЕЯ

А

Активні рахунки призначаються для обліку активів бюджету за їх складом і розміщенням, *пасивні* – для обліку джерел бюджетних коштів за їх цільовим призначенням, *активно-пасивні* – поєднують ознаки активних і пасивних рахунків.

Активні угоди – угоди, за якими виникають зобов'язання у позичальників кредитів перед державою в результаті надання позик з бюджету за рахунок залучених державою коштів на фінансування інвестиційних проектів (рекредитування за рахунок залучених коштів) та угоди, якими оформлюються вимоги держави до позичальників, в разі взяття державою боргових зобов'язань перед кредиторами в результаті вступу в силу державних гарантій або визнання державою боргів інших юридичних осіб.

Анулювання боргу – відмова держави від усіх зобов'язань щодо раніше випущених позик. Може бути зумовлене фінансовою неспроможністю держави або політичними мотивами.

Б

Банк одержувача – банк, де є рахунок одержувача платежу.

Банк платника – банк, де є рахунок платника.

Банк-посередник – банк, що виконує передачу інформації (здебільшого даних щодо розрахунку) від банку платника до банку одержувача.

Банківський день у СЕП – позначений календарною датою проміжок часу, протягом якого виконуються технологічні операції, пов'язані з проведенням розрахункових документів в електронному вигляді через СЕП, за умови, що підсумки розрахунків за цими документами відображаються на кореспондентських

рахунках банків у територіальному управлінні Національного банку України на ту саму дату.

Безготівкові розрахунки – це платежі, що здійснюються як у вигляді матеріального обігу паперових документів, так і у вигляді магнітних записів, магнітного зчитування, руху електронних повідомлень.

Боргові угоди – угоди, за якими виникають боргові зобов'язання держави в результаті державного запозичення або вступу в силу державних гарантій та іншими шляхами, передбаченими законодавством України.

Бюджетна класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків (зокрема кредитування за вирахуванням погашення) та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Бюджетне планування – це централізований розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу за всіма ланками бюджетної системи та видами фінансових планів на підставі Державної програми економічного і соціального розвитку держави.

Бюджетне прогнозування – визначення вірогідних показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розробки бюджету, в процесі якої формується концепція, шляхи її вирішення і основні цілі, які повинні бути досягнуті.

В

Вибіркова ревізія – це перевірка певної частини первинних документів за певний проміжок часу. Як правило, перевіряють один місяць у кварталі, при виявленні порушень переходять до суцільної ревізії.

Видатки розвитку або капітальні видатки – це видатки, що забезпечують інноваційну й інвестиційну діяльність, зокрема фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансування структурної перебудови народного господарства; кошти, що надаються як бюджетні позички на інвестиційні цілі юридичним особам; видатки, під час здійснення яких створюється або збільшується майно, що знаходиться у власності держави або органів місцевого самоврядування; субвенції та інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Виділені бюджетні асигнування – це право, надане розпорядникам бюджетних коштів щодо розподілу між підвідомчими структурами виділених бюджетних асигнувань загального фонду державного бюджету та(або) на використання бюджетних призначень, які повинні бути підкріплені бюджетними коштами органами Казначейства.

Виконання бюджетів – забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів у цілому і за кожним джерелом, а також своєчасного, повного і безперервного фінансування передбачених бюджетами заходів.

Виконати бюджет за доходами означає мобілізувати надходження податків, зборів (обов'язкових платежів) і розподілити їх за рівнями бюджетної системи відповідно до чинного законодавства.

Виконати бюджет за видатками означає профінансувати видатки, передбачені в бюджеті, відповідно до бюджетного розпису.

Відстрочення погашення позик – провадиться, коли випуск нових позик використовується на обслуговування раніше випущених позик.

Внутрішній державний борг – сукупність зобов'язань держави перед резидентами (заборгованість держави всім громадянам, які тримають внутрішні державні облігації). Державний внутрішній борг складається із заборгованості, що

виникає щорічно за новими борговими зобов'язаннями уряду. Він формується в результаті випуску державних цінних паперів, отримання кредитів та виникнення інших боргових зобов'язань.

Внутрішній казначейський контроль – сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву Казначейства, дотримання положень нормативних актів при здійсненні операцій щодо виконання бюджетів.

Внутрішній контроль – оперативні заходи, що проводяться самою організацією. Він доповнює макроекономічну стратегію, розроблену центральними органами.

Г

Гранти – грошові або інші засоби, що передаються громадянами та юридичними особами (зокрема іноземними), а також міжнародними організаціями для проведення конкретних наукових досліджень, розробки законопроектів, підготовки кадрів та інших цілей на умовах, передбачених грантодавцем. Гранти надаються безкоштовно і без повернення.

Грошовий переказ – остаточне урегулювання боргових зобов'язань між економічними агентами (передача грошей платником одержувачу).

Д

Державний борг за своєю економічною сутністю визначає економічні відносини держави як позичальника з її кредиторами (резидентами та нерезидентами) з приводу перерозподілу частини вартості валового внутрішнього продукту на умовах строковості, платності та повернення.

Державне внутрішнє запозичення здійснюється шляхом укладання угод з резидентами України про позику та випуск

державних цінних паперів, що розміщуються на внутрішньому ринку.

Державні запозичення – залучення державою в особі Кабінету Міністрів України, через Міністерство фінансів України грошових коштів, іншого майна та майнових прав, яке передбачає прийняття зобов'язань щодо грошових коштів на умовах строковості, платності та повернення.

Дотація вирівнювання – міжбюджетний трансферт на вирівнювання доходної спроможності бюджету, який його отримує.

З

Зобов'язання (відповідно до п.8 ст.2 Бюджетного кодексу України) – це будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, стосовно яких необхідно виконати платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Зовнішній державний борг – сукупність боргових зобов'язань держави, що виникли в результаті запозичення держави на зовнішньому ринку.

К

Казначейські зобов'язання – цінні папери на пред'явника, що розповсюджуються тільки на добровільних засадах серед населення, засвідчують внесення їхніми власниками грошових коштів до бюджету і дають право на одержання фінансового доходу. В Україні казначейські зобов'язання поки що не випускаються. Дефіцит державного бюджету покривається за рахунок випуску облігацій внутрішньої державної позики.

Консолідований кореспондентський рахунок – це об'єднання коштів кількох банківських установ із наданням можливостей спільного їх використання. Ця консолідація коштів, реалізована за таким принципом: в ОДБ ОПЕРУ ведеться один коррахунок (і один відповідний йому “нічний” рахунок).

Кореспондентським називається рахунок, який відкривається комерційному банку-юридичній особі.

Кореспондентські стосунки (відносини) – проведення операцій з рахунками в одному банку за дорученням іншого банку.

Кредитні картки – пов'язані з відкриттям кредитної лінії в банку, що дає можливість власнику користуватися кредитом при купівлі товарів і при отриманні касових позик.

Кредитовий документ – це платіжне доручення, за яким клієнт “банку А” доручає перерахувати кошти на рахунок клієнта “банку Б”. Такий зразок документа є найпоширенішим типом документів у СЕП. Напрямок перерахування коштів збігається з напрямком руху документа.

М

Меморіальні документи – це документи, що використовуються для безготівкових перерахувань з рахунку на рахунок у межах управлінь Казначейства України, а також для документального підтвердження зазначених операцій. До їх складу входять меморіальні ордери, платіжні доручення, платіжні вимоги-доручення, акредитиви, векселі, інкасові доручення (розпорядження), чеки.

Методом бюджетного обліку – це сукупність прийомів, які використовуються для одержання необхідних даних щодо виконання бюджету, використання коштів.

Міжбюджетні відносини – це відносини між державою, АР Крим та місцевим самоврядуванням щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для

виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України.

Місцевими бюджетами визнаються бюджет АР Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування. До складу бюджетів місцевого самоврядування відносять бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Н

Новація – домовленість між позичальником і кредитором щодо заміни зобов'язання з певного фінансового кредиту іншим зобов'язанням.

О

Облігація – це цінний папір, що засвідчує внесення її власником коштів до Державного бюджету і підтверджує зобов'язання уряду відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу в передбачений у ньому строк із виплатою попередньо визначеного доходу, якщо це передбачається умовами випуску.

Обслуговування боргу – це комплекс заходів держави з погашених позик, виплати процентів за ними, уточнення і змін умов погашених позик. Проценти – це дохід, що сплачується на користь кредитора за умовами угоди про позику або випуск державних цінних паперів.

О'єкти бюджетного обліку – це дохідна і видаткова частини бюджету, а також ресурси бюджету та інші заходи, що здійснюються з бюджету.

Операційний день – частина робочого дня банківської установи, регламентована внутрішнім режимом її роботи, у межах якої банківська установа має змогу здійснювати

передавання, оброблення та приймання розрахункових документів в електронному вигляді.

Операційний час – регламентований внутрішнім режимом роботи банківської установи час роботи з клієнтами (у межах операційного дня), особливість якого полягає в тому, що всі розрахункові документи, прийняті банківською установою протягом цього часу, мають бути виконані (оброблені, передані в банк одержувача (платника), оформлені бухгалтерськими проведеннями за відповідними рахунками) у той самий робочий день.

Остаточний розрахунок – розрахунок за зобов'язаннями між двома сторонами шляхом безумовного переказу цінностей (крім готівкових і кредитних засобів) з одного рахунку на інший, що здійснюється через розрахункові установи. Якщо перекази набувають форми безумовного кредитування рахунків у центральному банку, то такий переказ можна назвати "остаточним розрахунком", оскільки, з погляду економіки, він здійснюється з використанням банківських зобов'язань.

Офіційні трансферти включають невідплатні, безповоротні платежі, отримані від інших органів державного управління, недержавних джерел або міжнародних організацій. Офіційні трансферти можуть поступати:

- від органів державного управління;
- від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій;
- з іншої частини бюджету.

П

Плата за користування бюджетними коштами – здійснення платежів до державного бюджету позичальниками за користування бюджетними коштами (сплата відсотків, комісій тощо), що були надані з державного бюджету у вигляді позик за рахунок залучених коштів.

Плата за надання позик та(або) гарантій – здійснення платежів до державного бюджету позичальниками за надання державних гарантій та позик, що були надані з державного бюджету за рахунок залучених коштів.

Платіж – переказ грошової вимоги, що здійснюється платником на особу, прийнятну для одержувача. Як правило, вимоги мають форму банкнот чи залишків на рахунках у фінансових закладах або в центральному банку.

Платіжні інструменти – це інструменти, які забезпечують переміщення вартості в грошовій формі між фінансовими і нефінансовими агентами. До них належать розмінна монета і паперові гроші, а також безготівкові засоби розрахунків, включаючи електронні гроші. Кожна платіжна операція потребує певних платіжних інструментів, які відповідають її термінам та умовам. У міжбанківських розрахунках платіжний інструмент – це доручення банку перевести кошти з рахунку одного клієнта на рахунок іншого, що може передаватися в електронній формі (каналами звукового чи інформаційного зв'язку) або на папері.

Платник – особа, яка бажає сплатити гроші одержувачу платежу.

Переказ (вхідний) – це процес передачі накопичених платіжних інструкцій від відправника до платіжної системи для їх обробки. Здебільшого вхідний переказ виконується з використанням надійних та захищених мереж зв'язку, що можуть включати кабельні, радіо- та супутникові мережі, які забезпечують безпосереднє доставляння повідомлень до відповідного центру обробки.

Переказ (вихідний) – доставка платіжних документів, що пройшли кліринг і були відсортовані, отримувачам.

Повна ревізія – це перевірка всіх сторін фінансово-господарської діяльності об'єкта контролю. Характеризується загальним глибоким вивченням фінансового боку діяльності

організації, максимально можливим застосуванням різних методів контролю.

Погашення боргу – виконання боргових зобов'язань перед кредиторами щодо сплати основної суми боргу, тобто суми позики, визначеної угодою про позики або номінальної вартості державних цінних паперів.

Позабюджетні кошти – всі кошти, які бюджетні установи та організації отримують понад асигнування, що виділяються їм з державного та(або) місцевих бюджетів. Позабюджетні кошти за принципом походження та використання поділяють на спеціальні кошти, суми за дорученнями, депозитні кошти та інші позабюджетні кошти. Вони використовуються суворо за цільовим призначенням.

Політика бюджетного обліку – принципи, методи, договори, правила та процедури, до яких звертаються учасники бюджетного процесу під час підготовки та надання фінансових звітів.

Поточні видатки бюджетів – видатки, які забезпечують поточне функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бюджетних установ та організацій, надання державою міжбюджетних трансфертів іншим бюджетам і окремим галузям економіки у формі дотацій та субвенцій на поточне функціонування.

Предмет бюджетного обліку – процес виконання Державного бюджету, який віддзеркалює один із аспектів розширеного відтворення, а саме: розподілу і перерозподілу національного доходу. Розподільчі відносини, зокрема ті, які здійснюються через бюджет, є одним із найскладніших етапів суспільного відтворення.

Пропозиції про виділення асигнувань – це короткострокові планові показники, які регламентують виділення бюджетних асигнувань головним розпорядникам коштів державного бюджету на поточний період.

Прямі боргові зобов'язання – зобов'язання, що беруться державою, як безпосереднім позичальником, шляхом випуску державних цінних паперів, укладення угод про позику або іншими шляхами, передбаченими законодавством України, зокрема в результаті отримання розпорядниками коштів державного бюджету, кредитів, залучених під державні гарантії.

Р

Рефінансування державного боргу – погашення основної заборгованості і процентів за рахунок засобів, отриманих від розміщення нових позик.

Рішення про місцевий бюджет – нормативно-правовий акт Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної ради, виданий в установленому законодавством України порядку, що містить затверджені повноваження відповідно Раді міністрів АР Крим, місцевій державній адміністрації або виконавчому органу місцевого самоврядування здійснювати виконання місцевого бюджету протягом бюджетного періоду.

Розрахунок – завершення платежу (або виконання зобов'язання) однією або двома сторонами. Розрахунки можуть виконуватися різними методами: окремо для кожної трансакції (розрахунки на валовій основі) або один розрахунок за чистою сумою всіх трансакцій протягом певного періоду часу (розрахунки на чистій або компенсаційній основі). В інших випадках виконується одноразове дебетування або кредитування у розмірі різниці між загальною сумою кредиту та загальною сумою дебету.

Розрахунковий документ в електронному вигляді – документ визначеного формату, що містить установлені реквізити і несе інформацію про рух коштів, має форму електронних записів.

С

Спеціальні кошти – доходи бюджетних установ і організацій, які вони отримують від надання платних послуг, виконання робіт, реалізації продукції чи іншої діяльності, і використовуються за цільовим призначенням згідно з кошторисом.

Субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який прийняв рішення про надання субвенції.

Субкореспондентським називається рахунок, який відкривається установі комерційного банку (філії, відділенню, управлінню), що не є юридичною особою.

Суми за дорученнями – кошти, які бюджетні установи та організації отримують від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб та благодійних фондів для виконання певних доручень.

Т

Тематична ревізія проводиться в однотипних підприємствах, організаціях, установах з певного переліку питань, що дозволяє виявити типові недоліки або порушення і прийняти заходи до їх усунення. Вона дозволяє зосередитись лише на окремих аспектах діяльності.

Технічний коррахунок банку – це інформація в електронній формі, яка зберігається безпосередньо в тому програмному комплексі СЕП, котрий виконує обмін платіжними документами з цим банком (АРМ-2).

Трансакція – платіжна операція з використанням фінансових інструментів, подія або умова, зафіксована бухгалтерським записом.

Трансферти – цінності, що передаються на безповоротній основі, коли в обмін на передані ресурси не надходить якогось

вартісного еквівалента і, отже, є відпливом (вивезенням) капіталу з-під юрисдикції України. Трансферти поділяються на поточні та капітальні, які, у свою чергу, можуть здійснюватись у натуральній та грошовій формі.

У

Управління державним боргом – виконання заходів з досягнення економії коштів державного бюджету з погашення та обслуговування державного боргу та поліпшення його структури (включаючи дострокове погашення боргових зобов'язань держави, зменшення ризиків, пов'язаних із борговим навантаженням тощо); проведення заходів щодо інформаційної та рейтингової підтримки залучення коштів на ринках капіталів; оплата дорадчих послуг з питань управління державним боргом, зокрема, управління ризиками, випуску та обігу похідних інструментів, впровадження сучасних засобів обробки інформації та зв'язку, створення інформаційно-аналітичної системи управління державним боргом.

Ц

Центральний банк – державний банк, що реалізує валютну і грошово-кредитну політику уряду, здійснює грошову емісію, керує офіційними валютними резервами, є банкіром уряду та кредитно-фінансових установ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI.
3. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X зі змінами та доповненнями.
5. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. №3166-VI.
6. Про рахункову палату. Закон України від 11.07.96 № 315/96-ВР зі змінами.
7. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні. Закон України від 05.04.01 № 2346-III.
8. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.10 № 1085/2010.
9. Про Положення про Міністерство фінансів України: Указ Президента України від 08.04.11 № 446/2011.
10. Положення Про Державну казначейську службу України, затверджене Указом Президента України від 13.04.11 № 460/2011.
11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI.
12. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III.
13. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09.12.2012 р. № 1085.
14. Про затвердження Положення про єдиний казначейський рахунок: Наказ Державного казначейства України № 122 від 26.06.2002 р.
15. Про бюджетну класифікацію: Наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 р. № 11.

16. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування доходів та інших надходжень державного бюджету: Наказ Державного казначейства України № 131 від 19.12.2000 р.

17. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування державного бюджету за витратами: Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2012 р. № 1407.

18. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів та одержувачів бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 р. № 309.

19. Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 22.06.2012 р. № 758.

20. Про затвердження Порядку повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів: Наказ Державного казначейства України від 10.12.2002 р. № 226.

21. Про затвердження Довідника технічних символів, які використовуються з метою кодування рахунків для зарахування коштів, що підлягають розподілу за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування: Наказ Державного казначейства України від 28.09.10 № 350.

22. Порядок казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23 серпня 2012 р. № 938.

23. Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ: Постанову КМУ № 845 від 03.08.2011 р.

24. Про затвердження Порядку відображення в бухгалтерському обліку операцій по виконанню місцевих бюджетів: Наказ ДКУ № 223 від 14.12.2007 р.

25. Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ МФУ № 44 від 24.01.2012 р.

26. Інструкція про складання органами ДКСУ звітності про виконання державного бюджету: Наказ ДКСУ № 52 від 13.02.2012 р.

27. Положення про рух коштів єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Наказ МФУ № 1077 та Постанова Правління Пенсійного фонду України № 23-1 від 31.08.2011 р.

28. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету: Наказ МФУ № 333 від 12.03.2012 р.

29. Про затвердження Порядку відображення в бухгалтерському обліку операцій по виконанню місцевих бюджетів: Наказ ДКУ № 233 від 14.12.2007 р. (із змінами від 013.08.2010 року);

30. Про затвердження Порядку відображення у бухгалтерському обліку операцій по виконанню державного бюджету: Наказ ДКУ № 327 від 11.08.2008 р. із змінами та доповненнями.

31. Положення про єдиний казначейський рахунок, затверджено наказом Державного казначейства України від 26 червня 2002 р. № 122.

32. Інструкція про складання та виконання розпису Державного бюджету України, затверджена наказом МФУ від 28.01.2002 р. № 57.

33. Інструкція про відкриття аналітичних рахунків для обліку операцій по виконанню бюджетів в системі Державного казначейства, затверджена наказом ДКУ 28.11.2000 р. № 119.

34. План рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ та Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку бюджетних установ: затверджено наказом Головного управління Державного казначейства України від 10 грудня 1999 р. № 114.

35. План рахунків бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів, затверджено наказом Державного казначейства України від 28 листопада 2000 р. № 119.

36. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова КМУ від 28 лютого 2002 р. № 228.

37. Порядок взаємодії органів державної податкової служби та органів державної казначейської служби в процесі відшкодування податку на додану вартість: Постанова КМУ від 17 січня 2011 р. № 39.

38. Інструкція про складання та виконання розпису Державного бюджету України, затверджена наказом МФУ від 28.01.2002 р. № 57.

39. Алієва В. Аналіз казначейської системи виконання державного бюджету: переваги і недоліки // Економіст. – 2000. – № 12. – С. 51–54.

40. Булгакова С.О., Колодій О.Т. Історія казначейської справи: навч. посіб. – К.: КНТЕУ, 2002. – 137 с.

41. Галушка Є.О., Охрімівський О.В., Гончарук Я.М. Казначейська справа: підр. – 2-ге видання: доповнене та перероблене (Львів: Магнолія 2006), 2012. – 580с.

42. Осипчук Л.Л. Основи казначейської справи: навч. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 152 с.

43. Петрашко П.Г. та ін. Казначейська справа. – К.: НВП “АВТ”, 2004, Т.1. – 288 с., Т.ІІ. – 496 с.

44. Попова Л.М., Попова С.М., Успенко В.І. Казначейська справа: навч. посіб. – Центр учбової літератури, 2011. – 164с.

45. Форкун І.В., Шацька В.М., Фролова Н.У. Основи казначейської справи: навч. посіб. – Львів: Новий світ. – 2000, 2006. – 516 с.

46. Юрій С.І., Стоян В.І., Мац М.Й. Казначейська система: підр. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 590 с.

Навчальне видання

Опалко Клавдія Степанівна
Булах Ірина Іванівна
Соколовська Надія Олександрівна
Демченко-Ясинецька Ніна Станіславівна
Гузар Богдан Степанович
Ярова Ольга Вікторівна
Шелін Станіслава Володимирівна
Макітра Леся Володимирівна
Кравченко Валентина Сергіївна
Осадчук Людмила Андріївна

КАЗНАЧЕЙСЬКА СПРАВА

Навчальний посібник

Українською мовою

Редактор	<i>С. Світельська</i>
Комп'ютерна верстка	<i>О. Давиденко</i>
Дизайнер	<i>М. Цендревич</i>

Підписано до друку 16.01.2014 р.
Умов. друк. арк. 13,5
Наклад 700 прим. Зам. № 1

Видавництво “Аграрна освіта”
Технікумівська, 1, смт Немішаєве
Бородянського Київської
тел. 04577-41-2-69

свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 1310